

ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΔ. ΠΥΡΟΥΝΑΚΗ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΑΣΤΗΡ»
ΑΔ. & Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΟΔΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 10 — ΑΘΗΝΑΙ

1949

ΑΤΑΝΤΙΘΑΝ
ΕΠΙΛΗΛΕΤΑ
ΣΗΙΩΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΔ. ΠΥΡΟΥΝΑΚΗ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Μ' έγκριση και σύσταση της **Ι. Συνόδου** της Έκκλησίας της Ελλάδος και των αρμοδίων **Υπουργείων** του Κράτους. Υπουργ. Έμπορικης Ναυτιλίας (άριθ. άποφ. 50714/3693/7-10-48) και Υπουργείου Έθνικης Οικονομίας (άριθ. άποφ.175214/16-10-48).

ΑΘΗΝΑΙ 1948

18619

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ᾠΑριθ. πρωτ. 2221

ᾠΑθήνησι 30 Σεπτεμβρίου 1948

Π Ρ Ο Σ

τὸν ᾠΕλλογιμώτατον κ. Γ. ΠΥΡΟΥΝΑΚΗΝ
Καθηγητὴν, Θεολόγον.

ΕΝΤΑΥΘΑ

ᾠἩ ᾠἹερὰ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ᾠὲς τὴν γνώμην τοῦ Σεβ.
Μητροπολίτου Γρεβενῶν, διεξεληθόντος, ἐντολῇ Αὐτῆς, τὸ ὑφ'
ᾠὺμῶν διὰ τὰ Σχολεῖα ᾠἘπαγγελματικῆς καὶ Τεχνικῆς
ᾠἘκπαιδεύσεως συγγραφὴν φιλοπόνως, μεθοδικῶς καὶ
ᾠπρωτοτύπως βιβλίον «Μαθήματα Χριστιανικῆς ᾠἈγωγῆς»,
ᾠἐγκρίνει καὶ ᾠἐπευλογεῖ τὸ πόνημα τοῦτο, καθόσον οὐδὲν
ᾠπεριέχεται ἐν αὐτῷ τὸ ἀπᾠάδον πρὸς τὰ Δόγματα καὶ τὰς πα-
ᾠραδόσεις τῆς ᾠᾠρθοδόξου ᾠἈνατολικῆς ᾠἘκκλησίας.

† Ο ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ

ᾠΟ ᾠἈρχιγραμματεὺς

† ᾠἈρχιμ. ΔΑΜ. ΚΟΤΖΙΑΣ

ᾠἈντίγραφον

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΠΡΟΛΟΓΟ-ΛΙΓΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

— Για να χαρεί καθένας στη ζωή, πρέπει να μάθει αληθινά να ζει. Ο Λόγος του Θεού, αληθινά μᾶς οδηγεί στη ζωή και στη χαρά της. Γι' αυτό πρέπει οι νέοι άνθρωποι και να τὸν μαθαίνουν και να πιστεύουν σ' Αὐτὸν τὸ Λόγο. Γι' αὐτὸ και τὸν διδάσκουμε στὰ Σχολεῖα.

Αὐτὸς ὁ Λόγος φωτίζει τὸ νοῦ τ' ἀνθρώπου· αὐτὸς τοῦ δίνει και τὴ δύναμη για ν' ἀναδειχθεῖ σ' ἄξιον ἄνθρωπο. Καθένας ἄλλος λόγος τῶν ἀνθρώπων στὸν κόσμο, δὲ μᾶς διδάσκει τόσο τέλεια, οὔτε μᾶς κάνει τόσο καλό, ὅσον ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ· δηλαδή **ἡ Χριστιανικὴ Διδασκαλία**.

— Οἱ πιστοὶ στὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ εἶναι πολῦτιμοὶ ἄνθρωποι μέσα στὸν κόσμο, γιατί φωτίζουν μὲ τὸ λόγο τους, μὲ τίς πράξεις τους και μὲ τὴ συμπεριφορὰ τους, κι' ἄλλους· κι' ἔτσι σίγουρα αὐξάνουν οἱ καλοὶ, και προλαβαίνονται πολλὰ κακὰ και πολλοὶ κίνδυνοι.

Οἱ πιστοὶ—Χριστιανοὶ εἶναι ἡ μοναδικὴ προηγοριὰ τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ θὰ γλυτώσουν τὸν κόσμον ἀπὸ τὴν καταστροφὴ και θὰ τὸν κάνουν να τρέχει στους δρόμους τῆς δικαιοσύνης, τῆς ειρήνης και τῆς χαρᾶς. Γιατί μόνον αὐτοὶ ἔχουν μεγάλη καρδιά. Αὐτοὶ μόνον ἀγαποῦν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Και αὐτοὶ μόνο μποροῦν στὰ σωστά, να δέχονται χωρὶς καμμιὰν ἰδιοτέλεια να θυσιάζουν τ' ἄτομό τους, για χάρη τῆς ἀνθρωπότητας και τῆς καλῆς τύχης της.

Οἱ Χριστιανοὶ ὅταν ζοῦν ὅπως ὑπόδειξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς γίνονται **μεγάλοι στη ζωή**. Και τὰ μεγαλεῖα τους φανερώνονται και στὸν παρόντα βίο τους, και σημειώνονται για πάντα.

— Οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου νομίζουν πὼς ἐξασφαλίζουν τὴ ζωὴ τους ὅταν διεκδικοῦν μὲ κάθε τρόπον, ὅλο και περισσό-

τερα ύλικά, πού κρίνονται μὲ τὸ μάτι καὶ μὲ τὸν ὑπολογισμό τοῦ μικροῦ μυαλοῦ, γιὰ πολύτιμα καὶ σταθερά. Γι' αὐτὸ καὶ γιὰ τὸ δίκιο τὸ δικό τους, θεωροῦν φυσικὸ ν' ἀδικοῦν τοὺς ἄλλους.

Σ' αὐτὸ ὅμως τὸ σημεῖο βρίσκεται ἡ πλάνη τους. Τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὅλα δὲν τὰ βλέπει τὸ μάτι τοῦ καθενός μας, οὔτε μπορεῖ νὰ τὰ ὑπολογίσει ἀκριβῶς ὁ νοῦς μας. Καὶ τὸ κάθε δικαίωμά μας, οὔτε τὸ πετυχαίνομε, οὔτε τὸ διατηροῦμε ἀδικώντας ἄλλους ἢ τὸ σύνολο τῶν ἀνθρώπων.

Κι' ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ἔτσι, σὲ πλάνη πιστεύουν καὶ σ' αὐτὴ δουλεύουν, χιλιάδες τώρα χρόνια, ματαιοπονοῦν.

— Ἡ ἐργασία εἶναι εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ πηγὴ κάθε χαρᾶς τοῦ κόσμου. Δὲν εἶναι κατάρρα τοῦ Θεοῦ, οὔτε βάνο στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ ἄνθρωποι πὸν ἀναπόδιασαν ὀλόκληρη τὴ ζωὴ τους καὶ ἔκαμαν μαρτυρικὸ τὸ βίο τους καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ τὸν κρατοῦν σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, κατάφεραν νὰ κάμουν καὶ τὴν ἐργασία «δουλεία». Στὸ χέρι τ' ἀνθρώπου ὅμως εἶναι νὰ φέρει τὰ πράγματα τοῦ βίου στὴν καλὴ θέση τους, γιὰ νὰ αἰσθάνεται τὴν τιμὴ, καὶ νὰ κερδίζει τ' ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἐργασία του.

Ἡ ἐργασία, καὶ μόνον αὐτὴ, δίνει στὸν ἀνθρώπο τὸ νόημα τῆς ἀξίας του καὶ τῆς τιμῆς του στὸν κόσμο.

«Ὑψὺ ἔσθω ὁ τέκτων;»
Μάρκος ε' 3.

Ὁ ΕΡΓΑΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ.

Τοῦ Ἐργάτη Χριστοῦ ἡ ἑορτὴ καθιε-
ρώθηκε ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Ἀρχιεπί-
σκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Χρυσόστομο, γιὰ τὴ Β' Κυριακὴ τῶν Νη-
στειῶν, καὶ πρωτοεορτάσθηκε στὸν Πει-
ραιᾶ ἀπὸ τὰ Νυκτερινά, Ἐπαγγελματικὰ
καὶ Τεχνικὰ Σχολεῖα, τὸ 1938.

Α' ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

1. Περι Θρησκείας

Θρησκεία λέμε τις σχέσεις των ανθρώπων με το Θεό.

"Όλοι οι άνθρωποι έχουν θρησκεία. "Άθεοι άνθρωποι δεν υπάρχουν στον κόσμο. Και όσοι από τους ανθρώπους λένε πως είναι άθεοι (και αυτοί είναι πάρα πολύ λίγοι), είναι ανώμαλοι τύποι και υποστηρίζουν τη δήθεν άθεϊά τους, μόνο και μόνο, για να δείξουν πως είναι τάχα ανώτεροι ανάμεσα στους άλλους· και που όμως δεν κατορθώνουν τίποτε περισσότερο, παρά, να φανερώσουν την άνοησία τους.

Η ανθρώπινη ψυχή αποζητάει φυσικά το Θεό. Και ανάμεσα στους αιώνες που περνούν, οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι, και οι μορφωμένοι και οι άμορφωτοι, και οι μικροί και οι μεγάλοι με χίλιους τρόπους αποδεικνύουν αυτή τους την τάση στο Θείο. Λατρεύουν το Θεό.

Υπάρχουν άπειρα μαρτύρια της λατρείας των ανθρώπων στο Θεό, μέσα στην ιστορία όλων των λαών του κόσμου· οι βωμοί των θυσιών τους, οι ναοί, οι ιερείς τους, οι ύμνοι, τα άφιερώματά τους.

Θρησκείες έπομένως υπάρχουν στον κόσμο πολλές. Διάφορες, στους διάφορους λαούς και στους διάφορους χρόνους του ανθρώπινου βίου. Δεν είναι όμως και όλες οι θρησκείες άληθινές. Γιατί οι άνθρωποι των διαφόρων θρησκειών, ούτε σωστήν αντίληψη έχουν για το Θεό, ούτε τον λατρεύουν σωστά, ούτε έρμηνεύουν ή ξέρουν το πραγματικό Του θέλημα, στο πως πρέπει να ζούν.

Οι θρησκείες οι πολλές έγιναν ή φανερώθηκαν από ανθρώπους, και έτσι ή δεν είναι άληθινές π.χ. οι ειδωλολατρικές θρησκείες, ή Μωαμεθανική κ. άλλ. ή, κι αν λένε άλήθειες, όπως ή Ισραηλιτική, δεν είναι τέλεια άληθινές.

Τέλεια άληθινή θρησκεία είναι μόνον ή Χριστιανική Θρησκεία. Αυτήν που την άποκάλυψε (έφανέρωσεν) ό Ήσους Χριστός στους ανθρώπους πριν από 2.000 χρόνια περίπου.

Και ό Χριστός, μονάχα αυτός, άποκάλυψεν όλό-

κληρη την αλήθεια της θρησκείας, γιατί σάν θεάνθρωπος που ήταν ήξερε σωστά και τὰ πράγματα του Θεού (άφοῦ ήταν ὁ Θεός), και τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων (άφοῦ ήταν συγχρόνως και ἄνθρωπος), και κανόνισε τέλεια τίς σχέσεις τους.

Ἡ θρησκεία ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στοὺς νὰ κάνουν τὸ βίο τους καλύτερο. Εἶναι ἀπαραίτητη ἢ ὑπαρξή της σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα και στὸν καθέναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ θρησκεία ἐμπνέει στοὺς ἀνθρώπους θάρρος και δύναμη στὸν ἀγῶνα τους γιὰ τὸ μέλλον τους. Καί ἡ ἐπαγγελία της θρησκείας γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀνθρώπων στὴ ζωὴ, τοὺς ἀναδεικνύει μεγάλους, πραγματικούς, και ἀληθινούς ἀνθρώπους.

Ὅλοι ἐπομένως πρέπει νὰ μαθαίνουμε ὅσο πιὸ καλύτερα τὰ πράγματα της θρησκείας μας, ν' ἀφοσιωνόμαστε στὶς ἀλήθειες της, και νὰ ἐφαρμόζουμε ἀκριβῶς τίς ὑποχρεώσεις μας, που βγαίνουν ἀπὸ τὴν πίστη μας σ' αὐτήν.

2. Περί τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν ἱδρυτὴ της Ἰησοῦ Χριστό.

Οἱ ὄπαδοί της θρησκείας αὐτῆς λέγονται Χριστιανοί.

Ὁ Χριστὸς ἐκήρυξε γιὰ τὴ θρησκεία και ἐργάστηκε τρία χρόνια, ἔντονα και μεθοδικά, γιὰ τὸ θεμέλιωμα και τὴ διάδοσή της, ἐκεῖ που ἔζησε· στὴ χώρα τῆς Ἰουδαίας. Ὅπως ὁ ἴδιος εἶπε δὲν κατάργησε τὴν πίστη τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλὰ τὴ συμπλήρωσε, τὴν τελειοποίησε, και ζήτησε ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐφορμώσουν τέλεια τὴν ἀληθινὴ θρησκεία του.

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία συνάντησε ἀμέσως και τὴν πρόθυμη ὑποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν και ἀπλῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ και τὴν ἀντίδραση τῶν κακῶν και τῶν ἐπισήμων τοῦ κόσμου.

Χιλιάδες πολλῆς γίνονται χριστιανοί. Καί πιστεύουν στοὺς Θεὸ με ὄλες τίς δυνάμεις της ψυχῆς τους. Ἀφοσιώνονται στοὺς θέλημά Του και δὲν ἀλλάζουν πειά, παρ' ὅλον ὅτι πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ὁδηγοῦνται σὲ φρικτὰ βασανιστήρια και στοὺς θάνατον ἀκόμη, γι' αὐτὴ τους τὴν πίστη, ὅμοια ὅπως ὑπόφερε και ὁ ἀρχηγός τους.

Στοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες ἔχει τόσοσ πολλὸ δια-

δοθεῖ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία, ὥστε ἀναγκάζεται καὶ αὐτὸ τὸ Κράτος, στὸν καιρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα, νὰ τὴν ἀναγνωρίσει καὶ σταματώντας τοὺς φοβεροὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, νὰ δείξει μὲ πολλοὺς τρόπους τὴν ἐνίσχυσή του στὴν ἐπικράτηση καὶ τὴ διάδοσή της.

Τὴν Χριστιανικὴ θρησκεία τὴν πολέμησαν ἄγρια καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, γιατί ξεσκέπασε τὴν ψευτιά καὶ τὴν ὑποκρισία τῆς ἐξουσίας τῶν ἀρχόντων τους καὶ τὴν ἐκμετάλλευση πού ἔκαναν στὸ λαό.

Ἐπειδὴ ἡ ἀντίδραση στὴ νέα θρησκεία ἦταν σατανικὰ ὀργανωμένη, οἱ ἐπιθέσεις ἐξακολούθησαν καὶ μετὰ τὴν ἐπίσημη παύση τῶν διωγμῶν μὲ διάφορες μορφές, ὅπως καὶ οἱ προσπάθειες γιὰ νὰ ἐξασθενίσουν οἱ χριστιανικὲς δυνάμεις καὶ νὰ ἐλαττωθεῖ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Χριστιανῶν γιὰ τὴν καινούργια ζωὴ. Αἰρέσεις καὶ σχίσματα, δηλαδὴ ψεύτικες διδασκαλίες καὶ χωριστικὲς διχόνοιες γεννήθηκαν ἄφθονες στὸν Χριστιανισμό, καὶ διέφθειραν τὴν χριστιανικὴ κοινωνία. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτά, τὸ πνεῦμα τῆς νέας θρησκείας ἀσκήσεν ἀγαθοποιὸν ἐπίδραση σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμο. Καὶ σιγά-σιγά ἀναγκάστηκαν ἄτομα καὶ λαοὶ νὰ ἡμερέψουν τὰ ἦθη τους, καὶ νὰ βάζουν νόμους δικαιότερους στὶς πολιτεῖες τους. Δυὸ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες ἐπιτυχίες τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, πού εὐεργέτησαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, εἶναι, ἡ κατάργηση τῆς δουλείας καὶ ἡ χειραφέτηση τῆς γυναίκας. Ἔτσι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ξέρουν ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι καὶ ὅτι ἔχουν ἴσα δικαιώματα στὴ γῆ.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ μιὰν ἄλλη μεγάλη ἐπιτυχίαν αὐτῆς τῆς θρησκείας. Τὴ βεβαιότητα πού δίνει στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, στὸ τί ἔχει νὰ συναντήσῃ ὕστερα ἀπὸ τὸ βίο της σὲ τοῦτο τὸν κόσμο. Καὶ ἔτσι γιὰ τοὺς πιστοὺς της, ὁ θάνατος παύει νὰ εἶναι κάτι τὸ τρομερό, μὲ τὴ φρίκη τῆς ἀμφιβολίας ἢ τοῦ ἀγνώστου, στὸ τί ἔχει νὰ ἐπακολουθήσῃ.

Οἱ καλοὶ μάλιστα πιστοὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας χαίρουν πεθαίνοντας, γιατί ἔτσι ἔρχονται σύντομα σ' ἐλευθέρωτην ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν ἀληθινὴν κι' αἰώνια ζωὴ.

Αὐτὴ ἡ προσδοκία πού τὴν παρέχει στὴν ἀνθρωπότητα ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι μεγάλης σημασίας.

Ὁλόκληρη ἡ ἐπικράτηση τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας ἀργεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ (θὰ πραγματοποιηθεῖ ὅμως)

γιατί αὐτὴ ἡ θρησκεία ἐξαρτᾶ τὴ διάδοσὴ της, ὄχι ἀπὸ νόμους καὶ βία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ διάθεση καὶ τὴν πίστη καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τῶν ὁπαδῶν της.

3. Ἰησοῦς Χριστός

Οἱ δύο ὑποστάσεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ Θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη, ἄρμονικὰ ταίριασαν σ' ὅλο τὸ βίο Του στὴ γῆ, ποῦ βάσταξε τριάντα τρία χρόνια.

Γεννήθηκε ταπεινὰ σάν τοὺς φτωχοὺς μέσα σ' ἓνα σταῦλο τῆς Βηθλεέμ. Δέχτηκε στὸ μεγάλωμά Του, στὸ χωριὸ τῆς Γαλιλαίας Ναζαρέτ, τὶς στοργικὲς φροντίδες τῆς μητέρας Του Παρθένας Μαρίας καὶ τοῦ θετοῦ πατέρα Του Ἰωσήφ, τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ της, ποῦ δὲν ἔγινε σύζυγος ἀφοῦ πληροφορήθηκε τὴ θεία ἐνσάρκωση. Δούλεψε σάν ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀσκῶντας τὴν τέχνη τοῦ τέκτονα (χτίστη-χοντροξυλουργοῦ). Καὶ ὅταν ἔγινεν ὠριμος ἄνδρας ἄρχισε τὸ δημόσιο βίο Του.

Ἀναδείχτηκε ἓνας πάνσοφος καὶ δυνατὸς δάσκαλος.

Ὁ λόγος Του, τὸ παράδειγμα τοῦ βίου Του, καὶ στὸ τέλος ἡ θυσία Του μὲ τὴν ὑπομονή Του στὸ σταυρικὸ θάνατο, ποῦ τοῦ ἐπέβαλαν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ τὸν ἐκδικηθοῦν καὶ νὰ γλυτώσουν, ὅπως ἐνόμιζαν, ἀπὸ τὸν ἔλεγχόν Του, ὅλα μαρτυροῦν πιστὴ συμφωνία μὲ τὴ θρησκεία ποῦ ἀποκάλυψε.

Στὰ τρία τοῦ τελευταῖα χρόνια ὀργάνωσε τοὺς μαθητὲς Του, ὑποδεικνύοντας σ' αὐτοὺς νὰ ζήσουν ἀνάμεσα στὸν κόσμον, ἀλλὰ ν' ἀποτελοῦν σύγχρονα νέα κοινωνία, τὴν Ἐκκλησία.

Μετὰ τὸ θάνατό Του στὸ σταυρὸ καὶ τὴν ταφή Του στὸ Γολγοθᾶ, ἓνα λόφο ἔξω ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες ἀναστήθηκε καὶ ξανάζησε μαζὺ μὲ τοὺς πιὸ πιστοὺς Του μαθητὲς σαράντα μέρες. Καὶ δίνοντάς τους, ἐντολὴ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο Του καὶ νὰ φέρουν τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου Του στὰ πέρατα τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ὑπόσχεση ὅτι πνευματικὰ καὶ ἄρατα θὰ εἶναι πάντα μαζὺ τους, μέχρις ὅτου—ἄγνωστο πότε—ξαναεμφανιστεῖ, μὲ δόξα πιά—σὲ δευτέρῃ Του παρουσία—σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, νεκροὺς καὶ ζωντανούς, γιὰ τὴ

γενικὴν ἀνθρώπινη κρίση, ἀναλήφθηκε ὀλόσωμος στοὺς οὐρανοὺς.

Ἔμεινεν ὅμως τὸ πνεῦμα Του, τὸ πνεῦμα τὸ ἀληθινόν, στὴν Χριστιανικὴ θρησκεία, ποὺ τὴν ὀδηγεῖ μέσα στοὺς αἰῶνες ποὺ περνοῦν.

Δὲ χωράει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς Λυτρωτὴς ὅλων τῶν ἀνθρώπων μέσα στοὺς αἰῶνες. Καὶ τὸ ὄνομά Του ὅταν ἐρμηνεύεται αὐτὸ φανερώνει. Ἰησοῦς=σωτήρας, Χριστὸς=βασιλιάς. Αὐτὸν περιέμενε καὶ αὐτὸν λαχταράει ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ἀναγεννιέται καὶ χαίρει ὅταν τὸν συναντήσῃ. Ἐχει τότε ἡ ψυχὴ σίγουρη καὶ τὴ σωτηρίᾳ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὸ κέρδιμα τῆς αἰωνιότητος τῆς ζωῆς, γιὰ τὴν ὁποῖαν εἶναι καμωμένος ὁ ἄνθρωπος.

Ποῖος μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὸ πιὸ φωτεινὸ καὶ τὸ πιὸ μεγάλο παράδειγμα στοὺς ἀνθρώπους; Ποῖος μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔγινεν ὁ μεγαλύτερος σταθμὸς τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου;

4. Οἱ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ

Ὁ Χριστὸς τοὺς πιὸ ἱκανοὺς καὶ τοὺς πιὸ πιστοὺς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς, ποὺ εἶχε στὸ διάστημα τοῦ δημόσιου βίου Του στὴν Ἰουδαία τοὺς ἔκαμε ἀποστόλους Του. Δηλαδή αὐτοὶ οἱ μαθητὲς πῆραν ἀποστολὴ νὰ κηρύξουν τὴν ἀληθινὴ θρησκεία σ' ὅλο τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἐργασθοῦν στὸ νὰ πιστέψουν σ' αὐτὴν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι.

Οἱ πρῶτοι ἀπόστολοι ἦταν δώδεκα. Ὑστερα προστέθηκαν καὶ ἄλλοι, ὅπως ὁ Παῦλος, ποὺ ἐνῶ ἦταν διώκτης ἄγριος τῶν Χριστιανῶν, μετὰ κλήση θαυμαστῆ τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου, ἔγινεν ὁ πιὸ ἐνθερμος ἀπόστολος, καὶ ὅπως οἱ μαθητὲς τους, στοὺς ὁποῖους ἄφιναν τὴν ἐντολὴ καὶ τὴ διακαιοδοσίαν τους, ἀφοῦ τοὺς χειροτονοῦσαν διαδοχικά.

Τὸ εἰδικὸ ἔργο τῶν ἀποστόλων τὸ ἐξακολουθοῦν σήμερα ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ὀνομάζονται κληρικοί.

Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀπόστολοι πέθαναν μετὰ μαρτυρικὸ θάνατον, ἀφοῦ ὅσο μπόρεσαν καλύτερα ἐτελείωσαν τὸ ἔργο τους.

Μὲ τὸ λόγο τους ἔπειθαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστέ-

φουν στο Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ. Τοὺς ἐβάπτιζαν ὕστερα στο ὄνομά Του καὶ τοὺς παρακολουθοῦσαν στο νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἔτσι καὶ αὐτοὶ ὄλοι νὰ γίνονται φῶτα, γιὰ νὰ ὀδηγοῦνται ὅσο περισσό-τεροι ἄνθρωποι στὴν καλύτερη ζωὴ.

Μὲ τὴν προσευχὴ τους οἱ ἀπόστολοι, πολλές φορές, ἔφερναν τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φανέρωναν στοὺς ἄνθρώπους. Ἔκαναν πράξεις θαυμαστές. Ἐθεράπευαν καὶ βοηθοῦσαν ὅσους εἶχαν ἀνάγκη. Καὶ νεκροὺς ἀκόμη ἀνάστησαν, ὅπως ἀκριβῶς ἔκανε καὶ ὁ Κύριος. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος τοὺς εἶχε προεῖπει ὅτι, μὲ τὴν ἐπίκληση τοῦ ὀνόματός Του, θὰ μποροῦν νὰ πραγματοποιοῦν τὰ ἔργα ποὺ ἐκεῖνος ἔκανε καὶ περισσότερα ἀκόμη.

Τὸ ἔργο τῶν πρώτων ἀποστόλων εἶναι τεράστια μέ-γάλο καὶ σημαντικό.

Σ' ὀλόκληρο τὸν τότε γνωστὸ κόσμον ἀκούστηκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ πιὸ θαυμαστὸ σὲ τοῦτο εἶναι ὅτι πρὶν φωτισθοῦν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ αὐτοὶ οἱ ἄν-θρωποι ἦσαν ἀσήμαντοι, ἀπλοῖκοί, καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀγράμματοι. Οἱ περισσότεροι ἦταν ψαράδες μιᾶς λίμνης τῆς Γαλιλαίας. Μὰ καὶ αὐτὸς ὁ πολὺ γραμματισμένος Παῦλος καυχότανε, ὅτι ἐκήρυτε ὄχι μὲ τὴ σοφία τῆς γνώ-σεως τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ.

Κυριολεκτικὰ διέτρεξαν τὴν οἰκουμένην οἱ ἀπόστολοι. Ὁ Παῦλος μάλιστα ἀκούραστα ἔτρεχε καὶ ἴδρυε ὄλο καὶ νέες ἐκκλησίες σ' ὄλα τὰ μέρη, καὶ δίκαια ἀπόκτησε τὸν τίτλο τοῦ ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν.

Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ ἐποχὴ, ἡ ἐποχὴ ποὺ ἔχει τὴ σφραγίδα τῆς προσωπικότητος τῶν πρώτων ἀποστόλων καὶ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ζηλευτὴ καὶ πρότυπη. Οἱ χριστι-ανοὶ ζοῦσαν μὲ τὴν κατεύθυνσή Του, πραγματικὰ ἀδελφικά. Ἡ ἀγάπη τοὺς ἔνωεν ὄλους. Ἦταν ὄλοι τους μιὰ καρδιά καὶ μιὰ ψυχὴ. Ὡς καὶ ὄλα τὰ πράγματά τους τὰ θεω-ροῦσαν κοινά. Καὶ κανένας τους δὲν ὑπόφερε. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμα οἱ ἀλλόθρησκοι ζήλευαν τὴν ὄμορφή τους διαβίωση.

Σ' αὐτὴ τὴν ἀποστολικὴν ἐποχὴ στρέφεται πάντοτε ἡ Χριστιανικὴ συνείδηση τῶν πιστῶν καὶ ἐπιθυμεῖ ν' ἀντλή-σει παραδείγματα, γιὰ μίμηση ἀτομικὴ καὶ κοινωνικὴ.

5· Οί Χριστιανικές πηγές

Πληροφορίες καθαρές και μαρτυρίες αὐθεντικές γιὰ τὴν Χριστιανικὴ ἑρσηκεία μᾶς δίνουν τὰ Ἱερά βιβλία καὶ ἡ Ἱερὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ πρῶτα τὰ εἴκοσι ἑπτὰ χριστιανικά βιβλία, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Καινὴ Διαθήκη. Δηλαδή τὰ τέσσερα **Εὐαγγέλια** ποὺ γράφουν γιὰ τὸ βίο, τὸ ἔργο καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ ποὺ τᾶχουν γράψει οἱ Εὐαγγελιστὲς Ματθαῖος, Μᾶρκος, Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης. Ὁ πρῶτος καὶ ὁ τέταρτος μαθητὲς τοῦ Κυρίου, καὶ οἱ ἄλλοι δύο μαθητὲς ἄλλων ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἔργο τοῦ Λουκᾶ, ποὺ περιγράφει τὴ ζωὴ τῶν πρῶτων χριστιανῶν καὶ τὸ ἔργο καὶ τοὺς ἀγῶνες τῶν κυριωτέρων ἀποστόλων.

Οἱ εἴκοσι μία **ἐπιστολὲς τῶν Ἀποστόλων**, ποὺ μὲ αὐτὲς, στίς 14 ὁ Παῦλος, στίς 3 ὁ Ἰωάννης καὶ στίς ἄλλες ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰούδας (ἔχι βέβαια ὁ προδότης μαθητὴς, μὰ οὔτε καὶ ὁ ἄλλος Ἰούδας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, μὰ ὁ λεγόμενος ἀδελφὸθεος, ἕνας ἀπὸ τοὺς γιουὺς τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου) δίνουν συμβουλὲς καὶ διδασκαλίες ἐρμηνευτικές στοὺς Χριστιανούς.

Καὶ τέλος ἡ **Ἀποκάλυψη** τοῦ Ἰωάννη, ποὺ κάνει προφητείες γιὰ κείνα ποὺ θὰ γίνουν στὸ μέλλον.

Τὰ σαράντα ἑννέα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δηλαδή τῆς Ἰσραηλιτικῆς ἑρσηκείας, θεωροῦνται σὰν πρόδρομοι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι καὶ αὐτὰ θεόπνευστα σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας καὶ γράφουν γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, τὴν πλάση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἴδρυση καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ποὺ μοναδικὰ τότε ἐπίστευε στὸν ἕναν καὶ ἀληθινὸ Θεό, καὶ περιέχουν πολλές σοφὲς διδασκαλίες, καὶ ἀλάνθαστες προφητείες γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Εὐαγγελίου Του ἀνάμεσα στὰ Ἑθνη τῆς γῆς.

Ἱερὴ παράδοση λέμε, ὅσα ἀληθινὰ παραδόθηκαν στὴν Χριστιανικὴ Πίστη καὶ διαφυλάχτηκαν ἀνόθευτα στὴν Ἐκκλησία, ποὺ δὲν εἶχαν περιληφθεῖ στὰ πάρα πάνω Ἱερά βιβλία. Τὰ διατήρησε δὲ ἡ Ἐκκλησία στὴ λατρεία τῆς καὶ στὰ βιβλία τῶν σοφῶν καὶ ἐναρέτων πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς.

Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς καὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποτελοῦν τὴν Ἀγίαν Γραφή. Ἡ Ἀγία Γραφή ἀριθμεῖ σήμερα τίς τὸς πολλὰς ἐκδόσεις, σ' ἑκατομμύρια ἀντίτυπα καὶ σ' ὅλες τίς γλῶσσες καὶ στίς διαλέκτους τῶν λαῶν τοῦ κόσμου.

Ὅσα ἔχουν γραφεῖ καὶ γράφονται, γιὰ τὴν Χριστιανικὴ θρησκεία, γεμίζουν ὀλόκληρες βιβλιοθήκες καὶ εἶναι τὰ πῖο πολλὰ, ὄχι μόνον ἀπὸ κάθε ἄλλη θρησκεία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλην ὑπόθεση τοῦ κόσμου. Καὶ δίκαια, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει σημαντικώτερον ἄλλο ζήτημα, πὺ νὰ προκαλεῖ τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τὸ Χριστιανισμό.

6. Ἱστορία τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία πρωτοεμφανίσθηκε, ὅπως εἶπαμε, στὴν Ἰουδαίαν, ὅπου ἰδρύθηκε καὶ ἡ Ἐκκλησία. Διαδόθηκε ὅμως γρήγορα σ' ὅλα τὰ τότε γνωστὰ μέρη τοῦ κόσμου, κι' ἄρχισαν ἀμέσως νὰ γίνονται χριστιανοὶ ἀπ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς οἰκουμένης, γιὰτὶ οἱ ἀπόστολοι ἀνάπτυσαν καθὼς εἶδαμε, τεράστια δράση, κι' ἐκήρυξαν μὲ ζῆλο καὶ μεγάλον ἐνθουσιασμό τὴ νέα πίστη.

Ἄλλωστε ὁ κόσμος ἦταν πολὺ κουρασμένος καὶ διψοῦσε τὴν πραγματικὴν ἀλήθεια.

Ἔτσι, σὲ κάθε πέρασμα ἀποστόλου ἀπὸ τοὺς διάφορους τόπους δημιουργοῦνται καὶ νέες τοπικὲς ἐκκλησίες. Καὶ τὸν τέταρτον αἰῶνα μ. Χ. χριστιανοὶ ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ παντοῦ.

Ἦστερα, στοὺς αἰῶνες πὺ ἔρχονται, τὸν ἐκχριστιανισμό καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸ μαζύ, τῶν διαφόρων βαρβάρων καὶ εἰδωλολατρικῶν λαῶν, τὸν κάνουν ἔργο τους ἢ ἐπίσημη Ἐκκλησία μαζύ μὲ τὸ Βυζαντινὸ - χριστιανικὸ πειὰ κράτος, τὸ ἄλλοτε Ρωμαϊκό. Ρῶσσοι, Βούλγαροι καὶ ἄλλοι Σλαῶι γίνονται ὁμαδικὰ χριστιανοί.

Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι φέρνουν τὸν χριστιανισμό στίς Γερμανικὲς φυλὲς καὶ σ' ὅλους τοὺς τόπους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀγγλίας.

Δυστυχῶς τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα μ. Χ. ἡ χριστιανικὴ θρησκεία παθαίνει μεγάλο πλῆγμα. Ἡ ἐνωμένη ἕως τότε Ἐκκλησία χωρίζεται. Συμπληρώνεται τὴν ἐποχὴν αὐτὴ ἐπίσημα τὸ σχῖσμα τῆς Δυτικῆς ἀπὸ τὴν Ἀνατολική. Ἡ Δυ-

τική ἐκκλησία παίρνει τὸ ὄνομα Καθολικὴ καὶ ἡ Ἀνατολικὴ λέγεται Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἀργότερα τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα, ἀπὸ τὴν Δυτικὴν ἐκκλησία χωρίζεται ἓνα μεγάλο τμήμα της, καὶ ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ κ' αὐτὸ Ἐκκλησία, τὴν Διαμαρτυρομένην ἢ Εὐαγγελικὴν.

Τὸ ἱεραποστολικὸ χριστιανικὸν ἔργο, τὸ συνεχίζουσι στὰ ὑπόλοιπα μέρη τοῦ κόσμου, Ἀφρική, Ἀσία, Ἀμερική, ὀργανωμένες ἀποστολὲς Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων, στὰ χρόνια ποὺ οἱ ὀρθόδοξοι κάνουν μεγάλον ἀγῶνα ἀντιστάσεως, γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἡ χριστιανικὴ πίστη, ἀπὸ τὴ μισοβάρβαρην ἐπιδρομὴ καὶ τὴν κατάκτηση τῶν Μωαμεθανικῶν φυλῶν.

Ἔτσι, παρουσιάζεται σήμερα ἡ χριστιανικὴ θρησκεία νὰ ἔχει δύναμη 800.000.000 περίπου μέσα στὰ 2 δισεκατομμύρια ἀνθρώπους ποὺ ὑπάρχουν στὴ γῆ, Καὶ στὴ δύναμη τῆς χριστιανικῆς θρησκείας περιλαμβάνεται ὁ πιὸ πολιτισμένος κόσμος.

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία σήμερα μὲ τὴ διδασκαλία της καὶ μὲ τὸ ἀνώτερο πνεῦμα της, ὄχι μόνον ἐκαλλιτέρευσε τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων, ὅπως εἶπαμε, ἀλλὰ ἔδωσε πολλὰς ἀφορμὰς στὴν πρόοδο τῆς τέχνης, τῶν ἐφευρέσεων, καὶ γενικῶς σ' ὅλα τ' ἀνθρωπιστικὰ κινήματα, ποὺ ἐμφανίστηκαν στὸν κόσμον, κυρίως στοὺς δυο τελευταίους αἰῶνες.

Β' ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

1. Περί τοῦ Θεοῦ

Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι πνευματικὴ. Ἡ δύναμή Του εἶναι ἀπεριόριστη. Ἡ ἐξουσία Του ἐπάνω στὸ σύμπαν εἶναι μοναδική. Εἶναι ὁ Δημιουργὸς ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶναι ὁ πατέρας τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸς εἶναι ἡ ἀρχή. Αὐτὸς εἶναι τὸ τέλος τῶν πάντων. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ζωή.

Ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ πιστεύουμε ὅτι ὁ Θεὸς μας εἶναι τριαδικός. Δηλαδή πιστεύουμε στὴν Ἀγία Τριάδα. Κι' αὐτὸ γιὰ τὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐγνώρισαν τρία πρόσωπα τοῦ Θεοῦ ἀληθινά, καὶ ἐλάτρευαν τὸ Θεὸ σὲ τρεῖς ὑποστάσεις ἐμφανισέως Του, στὸ πρόσωπο τοῦ Πατρὸς στὴν Π.

Διαθήκη· στο πρόσωπο του Υιού, στην Κ. Διαθήκη· και στο πρόσωπο του Ἁγίου Πνεύματος, στην Ἐκκλησία.

Ὁ Θεὸς εἶναι τέλειος. Δὲν ἔχει οὔτε ἀνάγκη καμμιᾶ, οὔτε ἔλλειψη. Καὶ τὰ δημιουργήματά Του ἔγιναν ὅλα καλά.

Ὁ Θεὸς ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι αἰωνία καὶ ἡ τελειότητα τοῦ κόσμου. Γι' αὐτό πολλές φορές δείχνει τὴ δύναμή Του ἐπεμβαίνοντας σὲ διόρθωση πολλῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ποὺ δὲν πηγαίνουν καλά, καὶ κυρίως ἀπὸ ὑπαιτιότητα ἀνθρώπινη. Ὁ Θεὸς τὰ διορθώνει καὶ σώζει τὶς καταστάσεις.

Τὶς θεῖες ἐπεμβάσεις στὰ πράγματα τοῦ κόσμου καὶ στὶς καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπινου βίου, τὶς λέμε θαύματα. Γιατὶ σημειώνονται τότε ἐνέργειες, ὅπως διόλου ἀλλοιωτικές ἀπὸ τὶς συνειθισμένες στὴ φυσικὴν τάξη ἀνεξήγητες μὲ τὰ ὅσα ξέρουμε ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους, καὶ ποὺ ἀναμφισβήτητα ἔχουν γνωρίσματα ὑπερφυσικῆς προελεύσεως. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Θεοῦ, τὰ θαύματά Του ὅπως εἶπαμε, δὲν ἔχουν κανέναν ἄλλο σκοπὸν ἀπὸ τοῦ νὰ διορθώσουν καὶ νὰ σώσουν, καὶ ὅτι ποτὲ δὲ δημιουργοῦν ἀταξία μὲ τὴν ἐμφάνισή τους, παρὰ ἀκριβῶς, ἐπιδιώκουν καὶ κατορθώνουν ν' ἀποκαθιστοῦνε τὴν τάξη, ποὺ ἀπὸ διάφορες ἀφορμὲς ἔχει διαταραχθεῖ.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει ἰδιαίτερο γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος, ποὺ εἶναι τὸ καλύτερο τῶν πλασμάτων Του. Καὶ φανερώνεται τὸ θεῖον ἐνδιαφέρον καὶ σὲ κάθε ἐνὸς ἀνθρώπινου ἀτόμου τὴν ὕπαρξη καὶ τὴ ζωὴ.

Καὶ ἔτσι, ἡ ἱστορία ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσει πολλές φορές, παραδείγματα λαῶν ὀλόκληρων, ποὺ θαυμαστά ἐσώθηκαν ἀπὸ καταστροφές, ποὺ φαινόntonουσαν νὰ ἔρχονται μὲ βεβαιότητα, καὶ ἀτόμων λυτρωμοὺς καὶ καθοδηγήσεις σὲ εὐθεῖς δρόμους. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πείρα τῆς ζωῆς μαρτυρεῖ κάθε τόσο, σ' ὅσους ἔχουν τὰ μάτια τους ἀνοιχτά, γιὰ τὸ ζωηρότατον ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ.

Τὸ ἐξαιρετικότερο ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἐνανθρώπισή Του, ποὺ μ' αὐτὴν ἔδειξε καὶ τὴν ἀπεριόριστή Του ἀγάπην, ὀλοκληρομένη σὲ πλήρη θυσία Του, νὰ ὑποστῇ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα παθήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀσύγκριτης καὶ ἀνυπέβλητης σοφίας Του, ποὺ μ' αὐτὸ τὸν τρόπον ἐπέτυχε σίγουρα τὴν ἀνθρώπινη λύτρωση καὶ τὴν ὁδηγία τῶν ἀνθρώπων στὴν αἰωνιότητά Του.

Κανείς δὲν εἶδε τὸ Θεό, οὔτε μπορεῖ ὕλικά νὰ τὸν δεῖ. Τὸν αἰσθάνονται καὶ τὸν νοιώθουν οἱ ἄνθρωποι τὸ Θεό, μὲ τὶς ψυχικὲς τοὺς λειτουργίες, ὅταν πιστέψουν στὶς ἀλήθειες Του, καὶ πρὸ παντός, ὅταν ἀποφασίσουν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ θέλημά Του. Τότε ζωηρὰ αἰσθάνονται τὴν ἐπικοινωνία μαζί Του.

2. Τὸ Θέλημα τοῦ Θεοῦ

Ἐναντιοβλήσιμο εἶναι τὸ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Κύριος τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλὰ γιὰ μᾶς τοὺς χριστιανούς εἶναι Κύριος γεμᾶτος ἀγάπη. Δὲν κατεξουσιάζει, ἀλλὰ κατευθύνει στὴ ζωὴ τοὺς ἀνθρώπους μὲ στοργικότητα. Εἶπαμε πῶς εἶναι ὁ δημιουργὸς, πὺ ἀγαπάει ὅλα Του τὰ κτίσματα, καὶ ὁ πατέρας, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πὺ θυσιάζεται ὁ ἴδιος γιὰ τὴ δική τους, τῶν παιδιῶν Του, τὴ λύτρωση καὶ τὴ χαρὰ.

Ἄς δοῦμε τώρα, ὁ Θεός, ὁ Κύριός μας, τί θελήματα ἔχει καὶ ποιὸ εἶναι οἱ νόμοι Του, πὺ ἐπομένως ἔχουν ὑποχρέωση οἱ ἄνθρωποι νὰ τοὺς ἐκτελοῦν:

Γιὰ τὸν ἑαυτὸ Του ὁ Θεὸς κανένα θέλημα δὲν ἔχει, οὔτε νόμον ἔχει ὀρίσει. Ἐπαίτηση τοῦ Θεοῦ προσωπικὴ καμμιὰ δὲν παρουσιάζεται.

Ἐπιθυμία Του ὅμως ζωηρὴ, καὶ ἐντολὴ Του σὲ μᾶς, στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι ν' ἀγαποῦμε τ' ἄλλα Του παιδιά, τοὺς ἄλλους συνανθρώπους μας.

Αὕτὴ Του τὴν ἐντολὴ μᾶς παρουσιάζει συνεχῶς καὶ τὴ διδάσκει φανερὰ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, στὰ ἱερὰ βιβλία καὶ στὶς ἱερὲς διδασκαλίες τῶν ἀφοσιωμένων στὴν ὑπηρεσία Του· ἀλλὰ καὶ αὕτὴ ἡ μυστικὴ φωνὴ Του, πὺ ὑπάρχει σὲ κάθε ἀνθρώπινη ψυχὴ, ἢ συνείδησή μας, μαρτυροῦν γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς ἐντολῆς Του· καὶ ὑποδεικνύουν ὅλα αὐτὰ τὸ σεβασμό, πὺ πρέπει νὰ δείξουμε στὴν τέτοια θεῖαν ἐπιθυμία.

Καὶ εἶναι εὐκόλα φανερός ὁ σκοπὸς τῆς θεῖας ἐντολῆς. Νὰ πάσουν ἔτσι οἱ κακίες ἀνάμεσα στὸν ἀνθρώπινο βίον καὶ μὲ τὴ βασιλεία τῆς ἀνθρώπινης ἀγάπης νάρθει γρήγορα ἡ τελειότητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, πὺ αὕτὴν ἀναμένει ὁ Θεός, ὁ πατέρας μας· γιὰ νὰ χαρεῖ καὶ τὶς δικές μας τὶς χαρές.

Μά—έδω φαίνεται τὸ μεγαλεῖο τῆς θείας Προσωπικότητός Του—κι' ἂν ἀκόμη καὶ σ' αὐτὴ Του τῆ μοναδικὴν ἐντολὴ παρακούσομε, κι' ἂν, ἀντίθετα ἀπ' αὐτὴν πράξομε στὸ βίο μας: δηλαδή ἂν μισήσουμε ἀντὶ ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, πάλι δὲ μᾶς ἀποκηρύσσει, οὔτε μᾶς ἀποστρέφεται ὁ Θεός. Γιατὶ εἶναι πραγματικὸς καὶ ἀληθινὸς Πατέρας, κι' ἔχει ἀπεριόριστην, ὅπως εἶπαμε, ἀγάπη γιὰ μᾶς, κι' ἔτσι, πάλι μᾶς καλεῖ νὰ συμμορφωθοῦμε στὴν ἐντολὴ Του, ὕστερα ἀπὸ μετάνοια· μετάνοιά μας, ποὺ θὰ σκοπεύει νὰ διορθώσει ὅ,τι κακὸ ἔγινε ἀπὸ τὴν παρακοή μας στὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης· ποὺ θὰ ξεγράψει, θὰ σβύσει τὸ παρελθόν, καὶ ποὺ θ' ἀνοίξει νέα στάδια γιὰ τελειοποίησιν στὸ μέλλον.

Ἔτσι ὅμως, ἡ τελειότητα τῆς δικῆς Του ἀγάπης, μᾶς δείχνει πὼς ἡ ἀγάπη μας στοὺς ἀδελφούς πρέπει νὰ ἔχει καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀνεξικακίας καὶ νὰ φανερώνεται μὲ προθυμία συγγνώμης γιὰ κείνους, ποὺ ἀντὶ νὰ μᾶς ἀγαποῦν μᾶς μισοῦν, ἢ ποὺ ἀντὶ νὰ μᾶς ἀνταποδίδουν ἀγάπην, εἶναι ἐχθροὶ μας. Συγγνώμης, ποὺ θὰ σκοπεύει νὰ σταματήσει ὅ,τι κακὸ γίνεται, νὰ κάμψει τὴν ἐχθρικὴ μανία καὶ νὰ σβύσει τὰ πάθη. Μήπως ὁ Θεὸς δὲ συγχωρεῖ ὅλα τ' ἀνθρώπινα ἀμαρτήματα; Καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμα ποὺ τὸν θανάτωσαν, τὸν ἴδιο, δὲν τοὺς ἔδωκε συγγνώμη;

Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, πὼς ὁ Χριστὸς ὑπόδειξε σὲ μᾶς τοὺς ὀπαδοὺς Του, νὰ γινόμαστε τέλειοι, ὅπως τέλειος εἶναι ὁ πατέρας μας ὁ οὐράνιος.

3. Περὶ τοῦ ἀνθρώπου

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι γέννημα τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ. Εἶναι τὸ καλύτερο ἀπὸ τὰ πλάσματα μέσα στὴ φύσιν. Ἡ ἀνθρώπινη οὐσία εἶναι μίγμα ὕλης καὶ πνεύματος. Κι' αὐτὴ ἡ σύνθεσις κάνει τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

Ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου κυριαρχεῖ ἀναμφισβήτητα ἐπάνω στὴ γῆ. Γιατὶ στὴ θέλησή του βρίσκεται ἡ ἐξουσία νὰ κάνει ὅπως θέλει τὰ πράγματα τῆς γῆς. Τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἀποδεικνύει ἰσχυρότερο ἀπ' ὅλα τὰ δημιουργήματα τῆς γῆς. Καὶ τίποτε δὲ βρίσκεται στὸν κόσμον, οὔτε ἀνώτερό του, οὔτε ποὺ νὰ μπορέσει ποτέ, νὰ τοῦ ἀμφισβητήσει τὴν ἐξουσία του, τὴν κυριαρχία του.

Οἱ ἄνθρωποι πλάστηκαν ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ νὰ ζήσουν

στην αιωνιότητα. Καί να χαίρονται αιώνια τή ζωή, ἐφ' ὅσον θά φανοῦν ἄξιοι.

Οἱ ἄνθρωποι, μόνον αὐτοὶ ἀνάμεσα στά πλάσματα, ἔχουν τὸ χάρισμα τῆς ἐλευθερίας. Δηλαδή στο χέρι τους εἶναι νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν, καλὸ ἢ κακό. Μὰ σ' αὐτὴ τους τὴν ἐλευθερία ὑπάρχει ἡ ἀφορμὴ καὶ τῆς κακοτυχίας τους. Γιατὶ ὅπως ἔκαναν οἱ πρωτόπλαστοὶ κακὴ χρῆση τῆς ἐλευθερίας, ἔτσι κάνουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μέσα στοὺς αἰῶνες τοῦ βίου. Καὶ ἔτσι ἀντὶ γιὰ τὴν καλὴ καὶ αἰώνια ζωὴ, βρίσκουν τὸ θάνατο καὶ τὴν τιμωρία.

Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἡ Μεγάλῃ Ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶδαμε, θά γινότανε ὁ θάνατός τους αἰώνιος. Χάρη σ' αὐτὴν ὅμως τὴν ἀγάπῃ, κι' ὁ θάνατος τῶν ἀνθρώπων εἶναι προσωρινός, καὶ ἀπὸ τίς τιμωρίες καὶ τὰ βάσανα μποροῦν καὶ ἀπαλλάσσονται οἱ ἄνθρωποι.

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὅπως μᾶς λέγει ἡ Ἀγία Γραφή, θέλησαν νὰ ξεπεράσουν τὰ ἀνθρώπινά τους μέτρα καὶ νὰ γίνουν θεοί. Καὶ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἀνόητου ἐγωῖσμοῦ τους ἦταν νὰ πέσουν καὶ νὰ χάσουν τόσες ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες χαρὲς καὶ δικαιοδοσίαις τους, ποὺ εἶχαν στὸν παράδεισο !

Παρόμοια παθαίνουν καὶ ὄλοι, ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θέλουν νὰ γίνουν ὑπεράνθρωποι· ν' ἀνεβοῦν δηλαδή πρὸ ψηλὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύονται καὶ νὰ τοὺς ἐξουσιάζουν καὶ νὰ τοὺς βιάζουν νὰ τοὺς προσκυνοῦν, εἴτε μεγαλόσχημοι στὸν κόσμον εἶναι, εἴτε ἄσημοι ἀπατεῶνες. Καὶ πέφτουν πολὺ χαμηλά, καὶ τὰ χάνουν ὅλα, γιατί αὐτὰ ποὺ ἐπιχείρησαν ἦταν ἁμαρτίαι, γεννημένες ἀπὸ ἀνόητους ἐγωῖσμούς, ἀντίθετους στὸ νόμο τοῦ Θεοῦ.

Ξεγελιοῦνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ μυαλοῦ τους καὶ κάνουν τίς καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας τους, γι' αὐτὸ καὶ παθαίνουν τὰ ὅσα παθαίνουν. Νομίζουν πὼς θ' ἀποχτήσουν τὰ πολλὰ καὶ τὰ μεγαλεῖα, καὶ καταφέρνουν νὰ χάνουν τὰ ὅσα ἔχουν καὶ νὰ πετυχαίνουν ζημιές καὶ καταστροφές. Καὶ μόνον ὅσοι κρατιοῦνται στ' ἀνθρώπινα μέτρα ζοῦν φρόνιμα, κάνουντας πραγματικὴ χρῆση τῆς ἐλευθερίας τους. Αὐτοὶ, καὶ ἱκανοποίηση νοιώθουν ἀπ' ὅ,τι ἀποχτήσουν στὴ γῆ, καὶ σίγουρη πεποίθηση ἔχουν πὼς θά ζήσουν καὶ στὸν παράδεισο τῆς αἰώνιας ζωῆς, ποὺ θά τοὺς χαρίσει ὁ Θεός.

4. Τὸ δέλημα τοῦ ἀνθρώπου

Ἐπειδὴ εἶναι τέτοιος, πού εἶδαμε, ὁ Θεός, δὲ θᾶπρεπε νὰ ὑπῆρχε γιὰ τὸν ἄνθρωπο δυσκολία, οὔτε ἀντίρρηση, νὰ συμφωνεῖ τὸ θέλημά του, μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ὥστε ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ νὰ ἐφαρμόζεται στὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐπειδὴ ἀδύνατον ἄλλο πρᾶγμα συμβαίνει στὸν ἀνθρώπινο βίον. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τρομερὲς ἀντιρρήσεις. Καὶ προβάλλουν δικὰ τους θελήματα, ἀντίθετα στὸ θεῖο θέλημα. Καὶ βάζουν στὸ βίον τους δικούς τους νόμους, πού δὲν ταιριάζουν μὲ τὸ θεῖο νόμο. Καὶ ἔτσι ἔχουν καταστήσει τόσο ἀγνώριστη τὴν καλὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ὥστε νὰ φαίνεται πιά, πὼς εἶναι καὶ τρομερὰ δύσκολο νὰ γίνει συμφωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θεῖο θέλημα.

Καὶ ὅμως ἂν δὲ γίνει ἡ συμφωνία αὕτη, δὲ θάρθει ἡσυχία στὸ δυστυχισμένο ἀνθρώπινο γένος, οὔτε θὰ εἰρηνέψει ὁ βίος, οὔτε θὰ δίνει μόνιμες καὶ σωστὲς χαρὲς ἡ ζωὴ του.

Ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ ὅσα εἶπαμε γιὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ συναδέλφωση τῶν ἀνθρώπων, καὶ γιὰ τὸν μοναδικὸ νόμο πού ὑποδεικνύει, τὴν ἀγάπη στοὺς ἄλλους, βγαίνουν εὐκόλα τὰ συμπεράσματα: ὅτι ὅσοι δὲ θέλουν νὰ συμφωνήσουν τὰ θελήματα τους καὶ τοὺς τρόπους τοῦ βίου τους μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὸν τρόπο πού Αὐτὸς δείχνει, θὰ πεῖ πὼς εἶναι κακοὶ ἄνθρωποι καὶ ἀνόητοι συγχρόνως· ὅτι αὐτοὶ γίνονται οἱ αἰτίες στὸ νὰ παρατείνεται τὸ κακὸ μὲ ἰσχυρότητα μέσα στὸν κόσμον, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐμποδίζουν τὸ μεγάλο συμφιλιωτικὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ νὰ πραγματοποιηθεῖ τελειωτικὰ, μιὰν ὥραν γρηγορότερα, ἀπὸ ἐκείνην πού θὰ γίνει.

Ἐπειδὴ ἀδύνατον, ἀνάμεσα στοὺς κακοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους περιλαμβάνονται καὶ πολλοί, πάρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, πού εἴτε δὲν καταλαβαίνουν τὸ κακὸ πού κάνουν καὶ ἀνακατεύουν μὲ τὸ νόμον τοῦ Θεοῦ, κοινούς ἀνθρώπινους νόμους, δῆθεν σύμφωνους μὲ αὐτόν, τὸν ἀπόλυτον Νόμον τῆς ζωῆς, εἴτε ἀκόμη χειρότερα, τὸ κάνουν ἐπίτηδες, γιὰ νὰ παραπλανοῦν τοὺς ἀπλοϊκοὺς, καὶ ἔτσι νὰ κερδίζουν αὐτοί, τὰ ὅσα ἡ μωρία καὶ ὁ κακὸς ἐγωϊσμός τους τοὺς ὑπόσχειται. Δηλαδή μιὰ μεγάλη ὑποκρισία καὶ ψευτιά παραπλαναίνει τὴν δυστυχισμένην ἀνθρωπότητα, σὰν κι' αὕτη τοῦ σατανᾶ μὲ τὴν μορφὴν τοῦ φιδίου,

πού παραπλάνησε τούς πρωτόπλαστους, λέγοντάς τους, πώς θά γίνουν καί αὐτοὶ θεοὶ ἂν κάνουν τὸ δικό τους θέλημα, πού ἦταν ἀντίθετο σ' αὐτὸ πού τούς εἶχε φανερώσει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Νὰ γιατί ἐξακολουθεῖ ἀκόμα ὁ κόσμος τῆς γῆς νὰ μὴν εἶναι παράδεισος. Καί νὰ γιατί λίγοι ἀπὸ τούς ἀνθρώπους γίνονται ἄξιοι νὰ ζοῦν στὴν ἀγαθὴν αἰωνιότητα, τὴν ἐτοιμασμένην ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τούς καλοὺς, ἐκείνους πού ἔζησαν σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του.

Πρέπει νὰ ξέrouμε ὅτι ὁ Θεὸς εὐνοεῖ τὴν ἀνθρώπινη ἀπαίτηση τοῦ νὰ ἔχει ἀγαθὰ καί νὰ τὰ χαίρεται στὸν κόσμο. Ἐκεῖνο πού δὲ θέλει, εἶναι, τὸ νὰ τὰ ἀποκτάει ὁ ἄνθρωπος μὲ κακὸ τρόπο—παίρνοντάς τα ἀπὸ ἄλλους—ὅπως καί νὰ τὰ κρατάει—κάνοντας κακὴ χρῆση τους, ἐνῶ ἄλλοι ὀλότελα τὰ στεροῦνται.

Καί ἀκόμα ἂς ξέrouμε καί τοῦτα τὰ πραγματικά : ὅτι μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴ δύναμη πού ἔχει ἢ θέλησή του, μάλιστα ὅταν γίνεται νόμος, νὰ παίρνει τὰ ξένα καί νὰ τὰ τᾶχει, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ ἢ κατοχὴ τῶν ξένων πραγμάτων θά τοῦ εἶναι προσωρινή· καί χωρὶς ἀμφιβολία, δὲ θά τοῦ εἶναι εὐχάριστη. Γιατί μονάχα τὸ δικό του πρᾶγμα τοῦ καθενὸς ἀνθρώπου (ὅποιοσδήποτε κι' ἂν εἶναι), καί τὸν ὠφελεῖ, καί τὸν ἱκανοποιεῖ, καί τὸν εὐχαριστεῖ.

5. Ἡ ἁμαρτία

Κάθε ἀνθρώπινη παράβαση τοῦ Θεοῦ θελήματος εἶναι ἁμαρτία. Ἐπομένως ἡ ἁμαρτία εἶναι πράξη πού θλίβει τὸ Θεὸ καί φέρνει βλάβη στὸν ἄνθρωπο.

Ὅσο πιὸ μεγάλη εἶναι ἡ ἁμαρτία, πού κάνει ὁ ἄνθρωπος, τόσο σοβαρὲς εἶναι καί οἱ συνέπειές της στὸν ἄνθρωπο. Καί γίνονται ἁμαρτίες πού ἔχουν φρικτὰ ἀποτελέσματα : συμφορὲς διάφορες καί θανατικά.

Ὅταν τὸν ἀνθρώπινο βίο δὲν τὸν κανονίζει ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη, ἀλλὰ τὶς σκέψεις καί τὰ διαβήματα τοῦ ἀνθρώπου τὰ κινεῖ τὸ μῖσος, τότε οἱ ἁμαρτίες μὲ χίλιων εἰδῶν μορφές καί τρόπους γίνονται ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Καί ἡ μιά γεννᾷ τὴν ἄλλη καί ἔτσι γίνεται μιὰ τέτοια φαυλότητα, πού δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὶς ἁμαρτωλὲς συγκρούσεις, ἢ ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὶς ἁμαρτωλὲς καταστάσεις. Φόνοι, κλοπές, ἐκμεταλλεύσεις, ἐκβί-

ασμοί, ατιμώσεις, ψευτιές, είναι οί πιό άθλιες μορφές τής άμαρτίας τοῦ άνθρώπινου βίου.

Μά και ή πιό μικρή άμαρτία, δέν πρέπει νά ξεχνάμε πώς είναι άμαρτία, κι' ότι έπομένως θά έχει νά φέρει τό κακό τής είτε σέ μᾶς, είτε σέ κάποιον άλλο. Καί ακόμα ότι από τίς μικρές άμαρτίες φθάνομε και στις μεγάλες, ή ότι και οί μικρές γίνονται χωρίς νά τό υπολογίσομε μεφύγομε νά κάνουμε άμαρτίες, όποιοσδήποτε κι' άν εἶναι.

Και βέβαια, άναμάρτητος ούτε έζησε κανείς στον κόσμο, πλην από τό Χριστό, ούτε θά ζήσει' αλλά εκείνο πού πρέπει και μπορούμε νά κάνομε εἶναι νά προσέχουμε. Καί έτσι ή προσοχή θά μᾶς εξασφαλίζει και τήν άποφυγή, αλλά και τήν έπιθυμία νά προλάβομε και νά μὴν υποστοῦμε τίς συνέπειες τίς άμαρτίας μας, με τήν έγκαιρη μετάνοιά μας.

Γιατί στον άνθρωπο υπάρχει αυτό τό μέσον τής διορθώσεως τής άμαρτίας του. Ἡ έμπρακτη μετάνοια. Δηλαδή ή καθαρή όμολογία στο Θεό, και ή έξόφληση, με τό πάρα πάνω, τοῦ χρέους πού γεννήθηκεν από τήν άμαρτία μας στους άλλους άνθρώπους. Αὐτή διορθώνει τό σφάλμα και σβύνει τήν άμαρτία' κι' έπομένως δέν ακολουθεῖ συνέπεια τιμωρίας. Κι' άν άκόμη δέν έλθει γρήγορα ή συναίσθηση τής άμαρτίας στον άνθρωπο, αλλά μόνον όταν έχουν αρχίσει νά έρχονται τά κακά, πάλιν υπάρχει καιρός. Θά σταματήσουν με τή μετάνοια, δέ θάρθουν τά υπόλοιπα, δέ θ' αύξηθοῦν, και θά γίνει όπως δήποτε ή διόρθωση.

Πάντως ᾶς ξερούμε ότι τίποτε άλλο, εκτός από τή μετάνοια, δέν είναι ικανό νά σβύνει τίς άμαρτίες και νά έξουδετερώνει τίς συνέπειές τους' μετάνοια όμως πού γίνεται με ειλικρίνεια, και μ' άπόφαση για διόρθωση τοῦ έαυτοῦ μας, ώστε νά μὴ ξανακάνει παρόμοιες πράξεις, μά έναρета νά συνεχίσει ύστερα τή διαβίωσή του' και πού φέρνει σέ πλούσιαν ήθική και ύλικήν άποζημίωση σ' ό, τι κακό έφτιαξεν ή άμαρτία μας.

6. Ἡ Αίώνια Ζωή

Εἶπαμε, πώς ό άνθρωπος είναι καμωμένος από τό Θεό για τήν αιωνιότητα. Μά βλέπομε, ότι ό θάνατος σταματάει τή ζωή τοῦ ανθρώπου. Τότε τί γίνεται;

Κατάφερε πράγματι ὁ ἄνθρωπος νὰ καταστρέψει μὲ τὴν κακία του, τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ; Εὐτυχῶς ὄχι.

Ἡ ἀθανασία διατηρεῖται γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ἡ καλὴ αἰωνιότητα τῆς ζωῆς, χαρίζεται στοὺς καλοὺς ἄνθρωπους. Καὶ μονάχα ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μείνουν κακοί, ὡς τὸ τέλος τους, δὲ λαβαίνουν μέρος στὴ χαρὰ αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Ἡ καλωσύνη τοῦ Θεοῦ πρόλαβε αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ, ποὺ θᾶκανε ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του.

Ἀπόκτησε μὲν ὁ ἄνθρωπος τὸ θάνατο, σὰ συνέπεια τῶν πράξεών του, καὶ σ' ἐπιστέγασμα τῶν ἄλλων βασάνων τοῦ βίου του, ποὺ εἶναι ἀποτελέσματα τῶν ἁμαρτιῶν του, ἀλλὰ θάνατο ὄχι ἀτελεύτητο. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μὲ τὴν ἀνάστασή Του, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό Του, ἐπιστοποίησε πῶς θὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ μάλιστα, ὁ ἴδιος μᾶς βεβαιώνει, πῶς στὴ δευτέρῃ Του παρουσία, ὅλοι οἱ νεκροὶ θ' ἀναστηθοῦν, καὶ ὅτι μετὰ τὴν κρίση ὀλοῶν, οἱ δίκαιοι, ποὺ τέτοιους θὰ τοὺς ἀποδείξουν τὰ ἔργα τοῦ βίου τους—τὰ σύμφωνα δηλαδὴ μὲ τὸ θεῖο θέλημα—θὰ ζήσουν πᾶ ἀτελεύτητα μαζύ Του, χωρὶς οὔτε θάνατο νὰ περιμένουν, οὔτε φόβο θανάτου νᾶχουν, οὔτε λύπη νὰ αἰσθάνονται, ἀλλὰ, ὅτι θὰ εἶναι ὅλο χαρὰ.

Ἀκόμη ξέρομε καὶ πιστεύουμε ὅτι οἱ δίκαιοι, ὄχι μόνον ἀπὸ τότε καὶ ὕστερα θὰ νοιώθουν τὴν τέτοια χαρὰ, ἀλλ' ὅτι ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό τους τῆς γῆς, ζοῦν στὴ χαρὰ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν πνευματικὴ τους ὑπόσταση (τὴν ψυχὴ τους), ἔστω κ' ἂν τὰ ὑλικά συστατικά τους (τὸ σῶμα τους), λυώνουν στὸ χῶμα τοῦ τάφου.

Γι' αὐτὴν τὴν αἰώνια ζωὴ, ποὺ γιὰ νὰ τὴν ξεχωρίσουμε, σύμφωνα μὲ τὴ διαφορετικὴ λαμπρότητά καὶ πραγματικότητά Της, ἀπὸ τὶς βασιλεῖες καὶ τὶς πολιτεῖες τοῦ κόσμου, τὴ λέμε **Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν ἢ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ**, ἀγωνίζονται ὅλοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι.

Καὶ ὁ Θεὸς τὴ χαρίζει σ' αὐτούς.

Γ' ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

1. Ἡ Ἐκκλησία

Ἐκκλησία εἶναι ἡ ὀργάνωση τοῦ Θεοῦ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἄρχηγός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἰδρυτής τῆς, ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅλοι οἱ Χριστιανοί, οἱ Χριστιανοὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Γι' αὐτὸ καὶ διακρίνομε τὴν Ἐκκλησία σὲ **θριαμβεύουσα**, δηλαδή πού περιλαμβάνει τοὺς Χριστιανούς, πού ἔχουν μὲ τὸ θάνατό τους ἀνεβεῖ στοὺς οὐρανοὺς, καὶ **ἀγωνιζομένη**, πού περιλαμβάνει τοὺς Χριστιανούς τῆς γῆς.

Οἱ Χριστιανοὶ χωρίζονται σὲ δύο τάξεις, στοὺς **λαϊκοὺς** καὶ **στοὺς κληρικοὺς**: ἢ ὅπως ἀλλοιῶτικα λέμε, στοὺς ποιμενομένους καὶ στοὺς ποιμένες.

Ὅλοι οἱ χριστιανοὶ σὰν ὁπαδοὶ καὶ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἰσότιμα μέλη τοῦ ἴδιου σώματος, ἔχουν ὑποχρεώσεις, πού ἀφοροῦν τῇ δικῇ τους ἀνάδειξη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων γύρω τους.

Ξεχωριστὲς ὅμως ὑποχρεώσεις ἀναλαμβάνουν ἀνάμεσα στοὺς πιστοὺς οἱ κληρικοί, πού σὰ συνεχιστὲς τοῦ ἔργου τῶν ἀποστόλων ἔχουν μεγαλύτερες εὐθύνες· νὰ διατηρήσουν μέσα στὴν Ἐκκλησία γνήσιο τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας, καὶ νὰ ὑποβοηθοῦν μ' ὅλα τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους, τοὺς ἀδελφοὺς Χριστιανούς, γιὰ νὰ κρατιοῦνται σταθεροὶ στὴν πίστη τους καὶ νὰ προκόβουν στὸν ἐνάρετο βίό τους.

Φυσικὸ εἶναι στὶς ξεχωριστὲς ὑποχρεώσεις τῶν μεγάλων εὐθυνῶν τους, ν' ἀντιστοιχοῦν στοὺς κληρικοὺς, κι' ἀνάλογα δικαιώματα σεβασμοῦ καὶ τιμῆς.

Ἰδιαίτερα καθήκοντα τῶν κληρικῶν εἶναι: Τὰ ἁγιαστικά, τὰ διδακτικά, καὶ τὰ διοικητικά.

Ἡ τάξη τῶν κληρικῶν διακρίνεται σὲ τρεῖς βαθμοὺς: τοῦ **Διακόνου**, τοῦ **Πρεσβυτέρου** ἢ **Ἱερέως**, καὶ τοῦ **Ἐπισκόπου** ἢ **Ἀρχιερέως**.

Τὴν ἡγεσία σὲ κάθε τοπικὴν ἐκκλησία, τὴν ἔχει ὁ ἐπίσκοπος. Αὐτὸς μαζὺ μὲ τοὺς πρεσβυτέρους ἀσκεῖ τὶς ποιμαντικὲς δικαιοδοσίες τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ κληρικοὶ τοῦ πρώτου βαθμοῦ βοηθοῦν στὰ ἔργα τους, τὸν ἐπίσκοπο καὶ τοὺς ἱερεῖς. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς χρησιμοποιοῦνται σὲ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἔργα π.χ. σὰν δάσκαλοι καὶ κατηχητὲς, ἱεροψάλτες, οἰκονόμοι καὶ διαχειριστὲς κ. ἄλ. Καὶ ἔτσι, ἐνιαῖα καὶ μὲ συντονισμό κινεῖται ἡ Χριστιανικὴ Κοινωνία, καὶ ἀναπτύσσεται ὁ χριστιανικὸς βίος.

Στὶς πιὸ ἐξέχουσες τοπικὲς ἐκκλησίες, ὁ Ἐπίσκοπος παίρνει τὸν τίτλο τοῦ Μητροπολίτη, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ

καὶ τοῦ Πατριάρχῃ ἢ Πάπα. Ὅπως καὶ ἀνάμεσα στοὺς πῶ ἐξέχοντες πρεσβυτέρους ἀπονέμεται ὁ τίτλος τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου, τοῦ ἀρχιμανδρίτη κ. ἄλ.

Κανεῖς τους ὅμως, ἔξω ἀπὸ τὴν περισσότερη τιμὴ, δὲν ἔχει μεγαλύτερη ἐξουσία ἀνάμεσα στοὺς ἐπισκόπους. Τὸ ἴδιο κι' ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους βαθμούς. Οὔτε κανεῖς μπορεῖ μεμονωμένα νὰ ἐκπροσωπήσει τὴν Ἐκκλησία.

Στις συνόδους τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ τὶς φωτίζει τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, λύνονται τὰ ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα καὶ ἐρμηνεύονται τὰ θέματα τῆς πίστεως. Καὶ γιὰ μεγάλα ζητήματα συγκαλοῦνται **Σύνοδοι Οἰκουμενικές**. Ἐνῶ γιὰ μερικώτερα καὶ μᾶλλον τοπικῆς μορφῆς ζητήματα γίνονται σύνοδοι τακτικῆς ἢ ἔκτακτες, λιγώτερων ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖες καὶ ἀσκοῦν τὶς γενικὲς διοικητικὲς ἐκκλησιαστικὲς εὐθύνες.

Ἄτυχως, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης καὶ Πάπας θέλησε νὰ ὑποκαταστήσει τὶς συνόδους μὲ τὸ πρόσωπό του, ποὺ ἡ γνώμη του κηρύχθηκε τάχα ἀλάθητη. Κι' αὐτὸ εἶναι ἡ σημαντικώτερη αἰτία τοῦ χωρισμοῦ τῶν δυτικῶν ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία. Κι' ἀκόμα χειρότερα, οἱ Διαμαρτυρόμενοι γιὰ νὰ μὴ μένουν στὴν τέτοια ἀυθαιρεσία, παρατράβηξαν τὸ θέμα κι' ἔφτασαν στὸ σημεῖο, νὰ μὴν ἔχουν καθόλου κληρικούς· πρᾶγμα, ποὺ μαζὺ μὲ ἄλλες λατρευτικὲς καὶ δογματικὲς καινοτομίες τους, τοὺς ἔχει ξεμακρύνει, πάρα πολύ, ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

2. Οἱ Ναοὶ

Οἱ Χριστιανοὶ χτίζουν ἰδιαίτερα οἰκοδομήματα γιὰ τὴ λατρεία τους στὸ Θεό, ποὺ ὀνομάζονται **Ναοὶ ἢ Ἐκκλησίαι**. (Τὸ δεύτερο ὄνομα γιὰτὶ ἐκεῖ γίνεται συνάθροιση πολλῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας).

Τὸ Θεό, βέβαια, μποροῦμε νὰ τὸν λατρεύουμε παντοῦ καὶ ὅποτεδήποτε, ἀφοῦ εἶναι πνεῦμα· καὶ ἐπομένως παντοῦ ὅπου κι' ἂν βρεθοῦμε, μποροῦμε μαζὺ Του νὰ ἐπικοινωνήσουμε. Ἄλλ' ὅμως, ὁ Ναὸς μᾶς διευκολύνει στὴν ἐπικοινωνία μας, καὶ γιὰτὶ τὸ μέρος του θεωρεῖται πιά ἱερό καὶ ἁγιασμένο, καὶ γιὰτὶ μᾶς ἀποξενώνει ἀπὸ ὅλες τὶς γύρω ἄλλες μας βιωτικὲς ἰδέες, ἀλλά, καὶ γιὰτὶ ἀκόμη, ἡ κοινὴ λατρεία μας μὲ τοὺς ἀδελφούς, τονώνει καλύτερα τὰ αἰσθήματά μας, καὶ κάνει πραγματικώτερη τὴν πίστη μας.

Μὰ καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Ναοῦ μὲ τὴ γαλήνη καὶ τὴ γλυκύτητά της, ποὺ γίνεται ἀκόμη καλύτερη, μὲ τὴν προσθήκη τῶν ἐντυπώσεων, ποὺ δημιουργεῖ ἡ διακοσμητικὴ τέχνη τῶν εἰκονισμάτων καὶ ἡ μουσικὴ τῶν ψαλμωδιῶν, ἐπιδρᾶ βαθεῖα μέσα στὴν ψυχὴ μας, καὶ συντελεῖ στὴν πνευματικὴ μας ἀνάταση. Ἐπομένως εἶναι ἀπαραίτητο στὸ Χριστιανὸ νὰ ἐκκλησιάζεται συχνά.

Στὸ Ναὸ τελοῦνται ὅλες οἱ ἱερὲς ἀκολουθίες, ποὺ ἔχουν καθιερωθεῖ ἀπὸ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ οἱ δοξαστικὲς, καὶ οἱ εὐχαριστήριες, καὶ οἱ παρακλητικὲς προσευχὲς μας στὸ Θεό.

Ναοὶ χτίζονται πολλοὶ καὶ μέσα στὶς πόλεις (κάθε ἐνορία ἔχει τὸ δικό της ναὸ), καὶ στὰ χωριά καὶ σ' ἐξοχικοὺς τόπους, ἢ μέσα σὲ ἀγροκτήματα, ἢ σὲ ἰδρύματα διάφορα (ἐξωκκλήσια ἢ παρεκκλήσια).

Καὶ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ τοῦ Ναοῦ γίνεται μὲ καλλιτεχνικότητα. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τέχνη ἐδημιούργησε μὲ τοὺς Ναοὺς ἀριστουργήματα καὶ καθιερώθηκαν μάλιστα γιὰ τὸ χτίσιμό τους ἰδιαιτέροι τύποι ἢ ρυθμοί· π.χ. τῆς Βασιλικῆς, ὁ Γοτθικὸς, τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ ὁ λαμπρότερος ἀπ' ὅλους, ὁ Βυζαντινός.

Ἡ γλυπτικὴ συμβάλλει στὴν ὡραίαν ἐμφάνιση τῶν ναῶν. (Στὶς Ὁρθόδοξες ἐκκλησίες χρησιμοποιεῖται μόνο γιὰ διακόσμηση στὶς ἀψίδες καὶ στοὺς κίονες, ἐνῶ στὶς Δυτικὲς χρησιμοποιεῖται καὶ γιὰ ἀγάλματα Ἀγίων).

Ἡ ζωγραφικὴ λαμπρύνει ὑπέροχα τὸ ἐσωτερικὸ τους, ἐκτὸς ἀπὸ διακοσμήσεις, καὶ μὲ ἀπεικονίσεις προσώπων Ἀγίων, ἱερῶν παραστάσεων καὶ συμβόλων.

Καὶ ἡ χαρακτικὴ καὶ ἡ πλαστικὴ, δημιουργοῦν τὰ πολλὰ καλλιτεχνήματα τῶν ἐπιπλώσεων τοῦ ναοῦ καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν του.

Ὁ Ναὸς χωρίζεται σὲ τρία μέρη. Στὸ "Ἅγιο Βῆμα, τὸ ἀνατολικὸ μέρος τοῦ Ναοῦ, ἐκεῖ ποὺ μένουν οἱ κληρικοί, καὶ ποὺ στὸ κέντρο του εἶναι ἡ Ἁγία Τράπεζα. Στὸν κυρίως Ναὸ, τὸ μεσαῖο μέρος, συνήθως χωρισμένο καθέτα σὲ τρία μέρη, ποὺ κάθονται οἱ πιστοί. Καὶ στὸν Νάρθηκα, τὸ πρῶτο μέρος τοῦ Ναοῦ, ποὺ χρησιμοποιεῖται σὰν εἴσοδος τοῦ Ναοῦ, καὶ ποὺ ἄλλοτε ἔμεναν σ' αὐτὸν οἱ κατηχούμενοι.

Ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἱερὰ σκευὴ εἶναι τὸ δισκοπότηρο, ποὺ σ' αὐτὸ τελεῖται ἡ θυσία τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας εὐχαριστίας. Ἄλλα εἶναι : ἡ κολυμβήθρα γιὰ τὸ βάπτι-

σμα, τὸ θυμιατήριον, κανδήλες, τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ μυροδοχεῖο γιὰ τὸ ἅγιον Χρῖσμα, τὰ ἑξαπτέρυγα κ. ἄλ.

Δῶρα ποῦ προσφέρουν οἱ πιστοὶ στὸ Ναὸ εἶναι τὰ κεριὰ, τὸ λάδι, καὶ τὸ λιβάνι, ποῦ φανερώνουν μὲ τὴν καθαρότητά τους τὴν ἔκφραση τῆς εὐλαβείας· καὶ γιὰ τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ψωμί καὶ κρασί.

Τὸ πιὸ κοινὸ σὲ χρῆση σύμβολο τῆς πίστεως γενικῶς, ἀλλὰ καὶ ποῦ κυριαρχεῖ ἔξω καὶ μέσα στὸ Ναό. εἶναι ὁ **Σταυρός**. Τὸ ὁμοίωμα τοῦ σταυροῦ, ποῦ ἐπάνω του πέθανεν ὁ Χριστός.

Ἱερὰ Σύμβολα λατρείας μας ἔχομε ἀκόμη στοὺς Ναοὺς, τὰ σχεδιάσματα τοῦ ψαριοῦ, τοῦ πλοίου, τοῦ προβάτου, τοῦ ποιμένος, τοῦ ἀμπελιοῦ κ.λ.π.

—**Μοναστήρια**. Γύρω ἀπὸ Ναοὺς, σὲ ἔρημικὰ μέρη, χτίζονται κελλιὰ, ποῦ σ' αὐτὰ μονάζουν χριστιανοί, ποῦ θέλουν νὰ ζήσουν ἔξω ἀπὸ τίς πόλεις, μὲ περισσότερες ὥρες προσευχῆς καὶ μεγάλην ἄσκησην ἀρετῆς. Τὰ μοναστήρια ὀργανώνονται σὲ μικρὲς κοινωνίες, ἀδελφότητες.

3. Προσευχὴ καὶ Θεία Λειτουργία

Τὴν ἔννοιαν τῆς σχέσεώς μας μὲ τὸ Θεὸ-Πατέρα μας, τὴ φανερῶνει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνισχύει πολὺ, ἡ προσευχή.

Ὁ Χριστὸς μᾶς δίδαξε νὰ προσευχόμεσθε. Καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη πολλὰς φορὰς ἔκανε προσευχή. Καὶ ὑπόδειξε στοὺς ἀνθρώπους ν' ἀπευθύνονται στὸ Θεό, καὶ νὰ ζητοῦν τὴν ἐνίσχυσή Του, ποῦ ἐκεῖνος θὰ τοὺς παρέχει. Ἡ προσευχή εἶναι ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μας. Καὶ γίνεται σὰ μιὰ συνομιλία μας μὲ τὸν ἴδιον τὸ Θεό. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ὕστερα ἀπὸ προσευχή, γίνεται αἰσθητὴ στὴν ψυχὴ μας· καὶ φανερῶνεται μὲ τὴν ἀποδοχὴ τῶν αἰτημάτων καὶ τῆς ἀναφορᾶς μας σ' Αὐτὸν, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θελήσεώς Του καὶ τῆς εὐνοίας Του.

Ὁ Χριστιανὸς ποῦ προσεύχεται, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποῦ στὰ σίγουρα τραβάει τὸ δρόμο τῆς τελειοποιήσεώς του καὶ τῆς ἀξιώσύνης του.

Γιὰ τὴν προσευχή, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἰδιαίτερος τόπος, οὔτε ἰδιαίτερος χρόνος, οὔτε ἰδιαίτερος τρόπος.

Ἡ Ἐκκλησία γιὰ διευκόλυνση τῶν πιστῶν ἔχει ὀρί-

σει καὶ ἀγίους τόπους προσευχῆς τοὺς Ναοὺς, καὶ τὴν τακτικὴ σειρὰ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, τοῦ ὄρθρου (πρωΐνης), τοῦ ἑσπερινοῦ (βραδυνης), ὅπως καὶ ἐκτάκτων περιστάσεων στὶς διάφορες ἑορτές. Καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις γίνονται ὁμαδικές προσευχές μετὰ τὴν ὁδηγία καὶ τὴν ἡγεσία τῶν κληρικῶν, καὶ μετὰ τὴν καθωρισμένη τάξη (τοῦ τυπικοῦ).

Εἶναι ἐλεύθερος ὅμως ὁ κάθε χριστιανός, σ' ὁποιαδήποτε ὥρα τῆς ἡμέρας, καὶ σ' ὁποιοδήποτε τρόπο κι' ἂν βρεθεῖ, καὶ μ' ὁποιοδήποτε τρόπον θελήσει, ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του ἢ τίς σκέψεις του, ν' ἀπευθυνθεῖ στοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ προσευχηθεῖ.

Κάθε Κυριακὴ κυρίως (ποῦ εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδας, καὶ ποῦ ὀνομάστηκε ἔτσι, γιὰ τιμὴν στοῦ Χριστοῦ) πρέπει ν' ἀφιερώνεται περισσότερος χρόνος, ἀπὸ κάθε πιστό, γιὰ προσευχή. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔχει καθιερώσει τὸ πρωτὶ αὐτῆς τῆς ἡμέρας νὰ γίνονται σ' ὅλους τοὺς Ναοὺς ἱερὲς λειτουργίες. Γιὰ νὰ παρακινοῦνται ἔτσι οἱ πιστοί, ν' ἀρχίζουν μετὰ προσευχὴ τὴν ἑβδομάδα τους, καὶ ν' ἀγιάζονται σύγχρονα μετὰ τὴ συμμετοχὴ τους στοῦ θεοῦ μυστήριον τῆς Κοινωνίας τοῦ Χριστοῦ.

Λειτουργίες γίνονται καὶ στὶς διάφορες ἑορτές, ἀλλὰ καὶ κάθε ἡμέρα, καὶ μετὰ τὴν αἴτηση ὁποιοδήποτε πιστοῦ στὸν ἱερέα.

Τῆς θείας λειτουργίας τὴν τελεῖ ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς, μετὰ βοηθοὺς τὸν διάκονο, ἂν ὑπάρχει, καὶ μετὰ τοὺς πιστοὺς, ποῦ ψάλλουν ἢ διαβάζουν (ἢ ἀπὸ μέρους τους ὁ ψάλτης).

Τὸ κεντρικὸ μέρος τῆς λειτουργίας εἶναι ὁ ἀγιασμός τῶν τιμίων δώρων, ποῦ γίνεται στὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ποῦ ἐπαναλαμβάνονται ἀπὸ τὸν ἱερέα, καὶ ποῦ τὰ εἶπε Ἐκεῖνος στοῦ Μυστικὸ Δεῖπνο «λάβετε, φάγετε. . . . .» καὶ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. . . . .» καὶ μετὰ ὠραίες εὐχές, ποῦ λέγει ὁ ἱερεὺς μέσα στοῦ ἱερὸ Βῆμα, παρακαλώντας τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, νὰ κάνει τίς μεταβολές· σὲ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ σὲ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο τῶν τιμίων δώρων.

Πρὶν ἀπ' αὐτὸ τὸ σημεῖο λέγονται διάφορες ὠραίες ψαλμωδίες καὶ ἀναπέμπονται εὐχές ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ παρακλήσεις ἀπὸ τὸν διάκονο καὶ τοὺς πιστοὺς, ἀναγιγνώσκονται τεμάχια ἀπὸ ἐπιστολὲς τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια, ποῦ τ' ἀκολουθοῦν ἐρμηνεῖες καὶ

διδασκαλία στο λαό (κήρυγμα), και ακολουθούν πάλι ψαλμωδίες και ευχές. Καθιερωμένες Θ. Λειτουργίες των ὀρθοδόξων εἶναι, τῶν Ἁγίων Ἰακώβου, Βασιλείου, καὶ ἡ πιὸ συνηθισμένη τοῦ Ἰωάννη Χρυσοστόμου.

4. Τὰ Μυστήρια

Ἄπ' ὄλες τις ἱερὲς ἀκολουθίες καὶ τις τελετές, ποὺ τελοῦνται ἀπὸ τοὺς κληρικούς, γιὰ τὸν ἁγιασμὸ τῶν πιστῶν, ἐπὶ ἔχουν ὀρισθεῖ ὅτι φέρνουν τὴ Χάρη καὶ τὴν Εὐλογία τοῦ Θεοῦ λέγονται **μυστήρια**, καὶ γίνονται σὲ διάφορες περιστάσεις τοῦ βίου τῶν Χριστιανῶν. Καὶ λέγονται ἔτσι, γιὰτὶ μὲ μυστικὸ τρόπο, χωρὶς νὰ γίνονται ὄρατά, παρὰ μόνον οἱ συμβολικὲς πράξεις τῶν ἱερέων καὶ ἡ χρῆση τῶν διαφόρων ἱερῶν στοιχείων, ποὺ αὐτοὶ χρησιμοποιοῦν, στὴν τέλεση τῶν μυστηρίων, γίνεται ὁ ἁγιασμὸς τῶν πιστῶν.

Τὰ μυστήρια εἶναι :

Ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἡ Θεία Κοινωνία, ποὺ γι' αὐτὴν εἶπαμε στὴ Θεία Λειτουργία, καὶ ποὺ γίνεται γιὰ νὰ μεταλαβαίνουν καὶ νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοὶ, τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, σὲ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν τους, καὶ γιὰ συμμετοχὴ τους στὴν αἰώνια ζωὴ.

Τὸ **Βάπτισμα**, γιὰ τὸν καθαρισμὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ κάθε ἁμαρτία τους, ποὺ οἱ ἴδιοι ἔχουν κάμει καὶ ἀπὸ κείνες ποὺ ἔχουν κληρονομήσει καὶ προπατορικά. Καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ τους ἀναγέννηση. Τὸ βάπτισμα εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴν εἴσοδο τοῦ κάθε πιστοῦ στὴν Ἐκκλησία.

Τὸ **Χρίσμα**, εἶναι τὸ μυστήριον, ποὺ ἀκολουθεῖ τὸ βάπτισμα. Γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ τὴν ἐπάλειψη στὸ σῶμα τοῦ πιστοῦ, μὲ εἰδικὰ παρασκευασμένο καὶ ἀρωματισμένο, ἁγιασμένο ἔλαιον (στὴν ἐκκλησία μας, ὁ καθγιασμός τοῦ Χρισματος γίνεται ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κάθε Μ. Πέμπτη). Καὶ μεταδίδει τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δύναμή Του στὸν πιστό, νὰ συνεχίσει καλὰ τὸν ἀγῶνα τῆς νέας του ζωῆς.

Ἡ Ἱερὴ Ἐξομολόγησις. Οἱ πιστοὶ ὁμολογοῦν τὶς ἁμαρτίες τους στὸν (πνευματικὸ) ἱερέα, καὶ παίρνουν ἀπ' αὐτὸν κατάλληλες συμβουλὲς καὶ ὁδηγίες ἀσκήσεως μετανοίας, καὶ τὴ συγχώρησιν ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ.

Τὸ **Εὐχέλαιον.** Γίνεται εὖλ γιὰ ἐλαίου καὶ ἐπάλειψη

τοῦ σώματος τοῦ πιστοῦ, πού πάσχει εἴτε ἀπό σωματικά, εἴτε ἀπό ψυχικά ἀρρωστήματα' γιὰ θεραπεία του.

Τὰ πάρα πάνω μυστήρια εἶναι ὑποχρεωτικά γιὰ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς.

Τὰ ἐπόμενα τελοῦνται προαιρετικά :

Ἡ Ἱερωσύνη, σ' ὅσους ἀποφασίζουν νὰ γίνουν κληρικοί. Τελεῖται δὲ ἡ ἱερωσύνη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας.

Καὶ ὁ Γάμος, σ' ὅσους ἀποφασίζουν νὰ παντρευτοῦν, καὶ νὰ ζήσουν μαζί ἄνδρας καὶ γυναῖκα, δημιουργώντας οἰκογένεια. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἱεροτελεστία τοῦ γάμου εἶναι ἀπαραίτητη ἡ ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου.

— Ἱερὲς ἀκολουθίες γίνονται στὴν Ἐκκλησίᾳ μας καὶ σ' ἄλλες περιστάσεις τοῦ βίου. Ἡ ἀκολουθία τῆς κηδείας, στὸ θάνατο τῶν πιστῶν. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀρραβῶνος, ὅταν δίνεται ἡ ὑπόσχεση γιὰ γάμο. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀγιασμοῦ, συνήθως τὴν πρώτην ἡμέρα σὲ κάθε μῆνα, ἢ σὲ κάθε ἔναρξη ἐργασίας. Παρακλήσεις, Δοξολογίες κ.λ.π.

5. Οἱ Ἅγιοι

Ἀπὸ τὴν ἴδρυση τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ σήμερα, μέσα στοὺς αἰῶνες πού πέρασαν, ὠρισμένοι πιστοί, ἀναδείχθηκαν ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους, καὶ ξεχώρισαν γιὰ τὴν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς πού ἐπέτυχαν, ἐφαρμόζοντας πιστὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ἡ συνείδηση ὅλης τῆς Ἐκκλησίας τοὺς, παραδέχτηκε γι' Ἁγίους. Δηλαδὴ πραγματικούς, ξεχωριστοὺς ἀνθρώπους, πού ἐπέτυχαν νὰ γίνουν τέτοιοι, ὅπως τοὺς θέλει ὁ Θεός. Καὶ γι' αὐτὸ τοὺς τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία. Κάνει τὶς εἰκόνες τους καὶ τὶς τοποθετεῖ στοὺς ναοὺς, καὶ τὶς παίρνουν εὐλαβικά οἱ πιστοὶ στὰ σπίτια τους. Ἐορτάζει τὴ μνήμη τους, κυρίως στὴν ἐπέτειο τοῦ θανάτου τους. Καὶ μὲ εἰδικὲς ἀκολουθίες καὶ συγκεντρώσεις (συνάξεις), ἐκδηλώνει σ' αὐτοὺς τὴν τιμὴ τῆς, τὸ σεβασμὸ τῆς, καὶ τὴν ἀγάπη τῆς. Ἀκόμη, προβάλλει τὸ παράδειγμα τοῦ βίου τους σὲ μίμηση, καὶ τοὺς λόγους τους σὲ προσεκτικὴν ἀκρόαση, καὶ δὲν παραλείπει νὰ ζητήσῃ τὴ χάρη τους, σὲ ἐνίσχυση τῆς προσπάθειας κάθε πιστοῦ γιὰ νὰ ἐπιτύχει στὴ ζωὴ του, ὅπως καὶ αὐτοί.

Σὲ ξεχωριστὴ θέση γίνεται τιμὴ στὴν Παρθένα Μα-

ρία, τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ τὴ λέμε Παναγία, καὶ ποὺ τὴ θεωροῦμε ὄλοι οἱ πιστοὶ σὰ δική μας καλὴ μητέρα. Στὴν Παναγία γίνονται οἱ πιὸ πολλές γιορτές, οἱ πιὸ ὠραίες εἰκόνες, καὶ ἔχουν γι' αὐτὴν γραφεῖ τὰ ὠραιότερα ποιήματα, καὶ ἔχουν τονισθεῖ οἱ καλύτεροι ὕμνοι.

Μεγάλῃ τιμῇ γίνεται στὴ μνήμη τῶν Ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ τῶν μεγάλων Προφητῶν τῆς Π. Διαθήκης, μὲ ξεχωριστὴ διάκριση στὸν **Πρόδρομον Ἰωάννη**. Τὸ ἴδιο καὶ στὰ ἄλλα ἱερὰ πρόσωπα τῆς Π. Διαθήκης, ὅπως στοὺς Πατριάρχες Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καὶ στοὺς μεγάλους ἀρχηγοὺς ἐκείνου τοῦ λαοῦ Μωϋσῆ καὶ Δαυΐδ.

Ἰδιαίτερος ἑορτασμὸς στὴ Χριστιανωσύνη γίνεται γιὰ πολλὰ πρόσωπα Ἀγίων, ποὺ μὲ τὸ λόγο τους, ἢ μὲ τίς πράξεις τους, ἄσκησαν ἐπίδραση ἰσχυρὴ στὴν ἐποχὴ τους, ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλες μεταγενέστερες· καὶ ποὺ ἡ ἀνάμνηση τῆς στάσεως τους στὸ βίον, δημιουργεῖ ξεχωριστὴ συγκίνησις στὶς χριστιανικὲς ψυχές. Π. χ. στὶς γενναῖες μυροφόρες, ποὺ ἔγιναν πρῶτοι μάρτυρες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ· στὶς μεγάλες φυσιογνωμίες τῶν ἱεραρχῶν Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ἀθανασίου, Χρυσοστόμου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Σπυρίδωνος, Νικολάου, Αὐγουστίνου, Ἀμβροσίου· στὶς ἱερὲς κοπέλλες Αἰκατερίνη, Βαρβάρα, Παρρασκευή, Εἰρήνη· στοὺς ἀθλοφόρους Γεώργιο, Δημήτριο, Προκόπιο, Θεοδώρους· στοὺς θεραπευτὲς Παντελεήμονα, Ἀναργύρους· στοὺς ἀσκητὲς, Ἀντώνιο, Παχώμιο, Μαρίαν Αἴγυπτία, Συμεῶν· στοὺς ὑμνητὲς, Δαμασκηνόν, Ἀνδρέα καὶ τόσους ἄλλους ἁγίους· χιλιάδες ἁγίους, μάρτυρες, ὁσίους, ὁμολογητὲς, ἐγκρατευτὲς κ. ἄ. ποὺ γεμίζουν τὰ ἱερὰ συναξάρια καὶ τὰ ἑορτολόγια τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τοὺς ἄθλους τοῦ βίου τους.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βίους τῶν Ἀγίων εἶναι ἄξιοι πολλῆς μελέτης, γιὰτὶ διδάσκουν πολὺ, καὶ ἀνάβουν τὸ ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν πιστῶν.

Πολλὲς ὁμῶς εἶναι καὶ οἱ ἐνισχύσεις, ποὺ δίνουν οἱ Ἅγιοι μὲ τὴν πνευματικὴ συμπαράστασή τους στὶς καλὲς προσπάθειες τῶν εὐλαβικῶν πιστῶν, ἐκείνων ποὺ ἐπικαλοῦνται τὴ χάρη τους.

— Ἰδιαίτερες καὶ λαμπρὲς ἑορτὲς τελεῖ ἡ Ἐκκλησία καὶ σὲ διάφορες ἱερὲς σκηνὲς τοῦ βίου καὶ τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τῆς Μεταμορφώσεώς Του, τῶν Παθῶν Του ὀλόκληρη τὴ Μ. Ἑβδομάδα, τῆς Ἀναστάσεώς Του,

της Ἀναλήψεώς Του, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Γεννήσεώς Του, τῆς Γεννήσεώς Του (Χριστουγέννων) κ.λ.π.

6. Τὰ Καλὰ Ἔργα

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία δὲν εἶναι θεωρία, ἀλλὰ πράξις. Εἶναι Ζωή. Γι' αὐτὸ δὲ διδάσκει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργεῖ. Καὶ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἐκκλησίας φαίνονται πολλὰ μέσα στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ πνεῦμα τῆς καλωσύνης, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ διδασκαλία, μετασχηματίζεται σὲ καλὰ ἔργα. Ἔργα φιλίας καὶ ἐλέους (ἀγάπης, στοργῆς).

Καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ γίνονται καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία σὰ σύνολο, καὶ ἀπὸ τὸ κάθε μέλος τῆς χωριστά. Ἐλεημοσύνες ἀτομικὲς καὶ γενικὲς, ὄχι μόνον ἀνακουφίζουν, ἀλλὰ καὶ σώζουν πολλοὺς, ποῦ βρίσκονται σὲ δυσχέρειες.

Πολλὲς φορές ἡ Ἐκκλησία, στὰ παλιὰ χρόνια, πληρῶσε λύτρα αἰχμαλώτων. Πολλὲς φορές ὑποστήριξε τὸ δίκιο τῶν ἀδικουμένων καὶ τῶν φτωχῶν. Χιλιάδες ὄρφανὰ ἀνάθρεψε. Καὶ πολλὲς φορές ἔγινε διαιτητὴς καὶ ἔλυσε διαφορὰς καὶ πρόλαβε κακὰ. Δικὴ τῆς πρωτοβουλία εἶναι ἡ δημιουργία ἰδρυμάτων σὰν τὰ νοσοκομεῖα, τὰ ἄσυλα, τὰ ἐργαστήρια τῶν ἀπόκληρων τῆς τύχης, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ γηροκομεῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ σχολεῖα.

Οἱ πρῶτοι, μάλιστα, χριστιανοὶ στὰ Ἱεροσόλυμα, ἔζησαν κοινά, δηλαδὴ ὅ,τι εἶχε ὁ κάθε ἕνας τὰ ἔδωσε στὴν Ἐκκλησία, καὶ ἔκαναν ἕνα ταμεῖο. Ἐτρωγαν ὅλοι μαζί καὶ τοῦ καθενὸς τὶς ἀνάγκες τοῦ τὶς ἱκανοποιοῦσε ἡ Ἐκκλησία. Βέβαια αὐτὸ τὸ σύστημα δὲ μπόρεσε νὰ βαστήξει γιὰ πολὺ, ὅταν μεγάλωσε ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν. Μὰ νὸ νόημα ὅτι, ὅ,τι ἔχει ὁ κάθε πιστὸς πρέπει νὰ πιστεῦει ὅτι δὲν τῷχει μόνον γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀδελφούς του, ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀνάγκη περισσότερη ἢ ἀλλοιωτικὴν ἀπ' αὐτόν, καὶ κυρίως τοὺς Χριστιανούς, πρέπει νὰ βασιλεύει πάντα στὶς χριστιανικὲς συνειδήσεις. Καὶ σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ νόημα νὰ γίνονται ἐνεργεῖες, κάθε φορά καὶ ἀνάλογες, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση κάθε περιπτώσεως, ποῦ σ' αὐτὴν πρέπει νὰ φαίνεται τὸ φιλάδελφο ἢ τὸ φιλόξενο πνεῦμα.

Τέτοιες ζωντανὲς ἐκδηλώσεις τῆς πίστεως, μὲ καλὰ ἔργα καὶ ὠφέλιμα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι ἀπὸ τὶς πιὸ συντελεστικὲς γιὰ νὰ ἐπικρατεῖ στέρεα ὁ Χρι-

στιανισμὸς καὶ γιὰ νὰ διδάσκεται καλὰ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία.

Σὲ περιστάσεις μάλιστα δύσκολες τοῦ βίου, τότε πρέπει περισσότερο, νὰ γίνονται καὶ νὰ πολλαπλασιάζονται τὰ καλὰ ἔργα. Χριστιανικὰ ἰδρύματα, στοργῆς, ὑγείας, μορφώσεως, καὶ ψυχαγωγίας, πρέπει νὰ στολίζουν τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριὰ τῶν ἔθνων, ἀπὸ κοντὰ μὲ τοὺς Ναοὺς.

Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ὑπερασπίζονται μὲ θάρρος, ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ, ὅλα τὰ δίκαια αἰτήματα τῶν ἀνίσχυρων καὶ τῶν ἀδικουμένων. Καὶ νὰ σπεύδουν, καὶ νὰ προλαβαίνουν (βάζοντας καὶ τὰ στήθια τοὺς μπροστὰ στοὺς κινδύνους) τὰ κακὰ τῆς κοινωνικῆς διαμάχης καὶ τοὺς φονικούς πολέμους.

Καὶ ὅλοι νὰ προσφέρουν πρόθυμα, τὶς ὅποιες ὑπηρεσίες ἔχουν ἀνάγκη νὰ «πλησίον» τοὺς· χρήμα, ὑποστήριξη, βοήθεια, περιποίηση, ὑπόληψη, παρηγοριά, ἀσπασμὸ καὶ χαρὰ.

Δ' Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ

1. Παραβολές

Ὁ Χριστὸς δίδαξε πολλὰ πράγματα μὲ παραβολές. Δηλαδή χρησιμοποίησεν εἰκόνες καὶ πράγματα τοῦ γύρω βίου, γνωστὰ σ' ὅλους, καὶ παράβαλε μ' αὐτὰ ἀνώτερα θέματα τῆς διδασκαλίας Του, γιὰ νὰ γίνουν πιὸ κατανοητὰ στὴν ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν Του.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου εἶναι ὑπέροχος. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν παραβολῶν, καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐμβάθυνσις στὸ νόημά τους, ἀφήνουν ζωηρὲς ἐντυπώσεις.

Μεταξὺ λοιπὸν τῶν πολλῶν παραβολῶν τοῦ Χριστοῦ, εἶναι οἱ ἀκόλουθες :

— Δὲ βάζουν, λέγει, καινούργιο κρασί σὲ παλινοὺς ἀσκούς, γιατί θὰ σκάσουν τ' ἀσκία καὶ θὰ χυθεῖ τὸ κρασί. (Ματθ. θ' 17). Δηλαδή ἡ καινούργια πίστις τῆς θρησκείας Του, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ ἀνθρώπους, ὅχι μὲ παλιὰς ἰδέες καὶ συνήθειες, γιατί κανένα ἀποτέλεσμα δὲ θᾶρθῃ.

— Παρομοιάζει τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ σπόρο, πού σπέρνει ὁ γεωργὸς στὸ χωράφι· πού ἄλλος πέφτει στὸ δρόμο ἢ στὶς πέτρες, ἢ ἀνάμεσα σ' ἀγκάθια, καὶ ἢ δὲν φυτρώνει, ἢ κι' ἂν φυτρώσει, γιὰ λίγο μόνο μεγαλώνει, κι' ὕστερα ξεραίνεται, κι' ἄλλος πέφτει στὸ καλὸ χῶμα καὶ φυτρώνει καὶ μεγαλώνει καὶ πολλαπλασιάζεται. (Λουκ. ἡ' 5-15). "Ἔτσι, λέγει, κι' ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ γίνεται ἀκουστός ἀπὸ διάφορους ἀνθρώπους, μὰ σ' ὄλων τὶς καρδιές οὔτε μένει, ἢ κι' ἂν μείνει γιὰ λίγο, φεύγει ἢ τὸν πνίγουν ἄλλοι λόγοι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ μόνο σ' ὅσες καρδιές καλλιεργημένες μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν καλωσύνη γίνεαι δεκτός, ἐκεῖνος τότε καὶ μεγαλώνει καὶ πολλαπλασιάζεται καὶ φέρνει καλὸ.

"Ἄρα πρέπει ὁ καθένας νὰ ἐτοιμάζει τὸν ἑαυτό του καὶ ἔτσι νὰ βοηθεῖ τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— Σ' ἄλλη παραβολὴ λέγει, ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού προετοιμάζει τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μοιάζει μὲ σινάπι, πού ἐνῶ ὁ σπόρος του εἶναι ὁ πιὸ μικρὸς ἀπ' ὅλους τοὺς σπόρους τῶν λαχανικῶν, ἐν τούτοις ὅταν φυτρώσει γίνεται ἕνα μεγάλο φυτό. (Ματθ. ιγ' 31-32).

— Γιὰ νὰ δείξει τὴ λαχτάρα, πού πρέπει νάχει ὁ κάθε πιστός, πού θὰ πληροφορηθεῖ γιὰ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν παρομοιάζει μὲ ἄνθρωπο, πού βρῆκε κρυμμένο θησαυρὸ σ' ἕναν ἀγρό, καὶ πού πούλησε ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, γιὰ νὰ κάνει τὸν ἀγρὸ κτήμα του. (Ματθ. ιγ' 44).

— Μὰ καὶ γιὰ νὰ παραστήσει τὴν ἀδιαφορία, πού δείχνουν πολλοὶ στὴν πρόσκληση τῆς νέας ζωῆς, πού κάνει ὁ Χριστὸς στοὺς ἀνθρώπους, εἶπε τὴν παραβολὴ τοῦ δείπνου (Λουκ. ιδ' 16-24), πού οἱ προσκαλεσμένοι μὲ διάφορες προφάσεις, ἄλλων τους ἀπασχολήσεων, ἀρνήθηκαν νὰ πάνε νὰ φᾶνε στὸ ἐπίσημο τραπέζι πού προσκλήθηκαν, καὶ πού τὴ θέση τους, ὕστερα, τὴν πῆραν ἄλλοι, προσκαλεσμένοι τῆς τελευταίας στιγμῆς ἀπὸ τὸ δρόμο.

— Γιὰ τὴ μακροθυμία, πού δείχνει ὁ Θεὸς στοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ σὲ κείνους, πού δὲν κάνουν τὰ ἔργα τὰ καλὰ, εἶπε σχετικὰ, τὴν παραβολὴ τῆς ἄκαρπης συκιάς (Λουκ. ιγ' 6-9), πού τὴν ἀφήνει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελιοῦ κι' ἄλλη χρονιά χωρὶς νὰ κάνει καρπὸ, γιὰ νὰ δεῖ μήπως σ' αὐτὸ τὸ διάστημα κάμει, κι' ὕστερα νὰ πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ τὴν ξεριζώσει, ὥστε νὰ μὴν κρατάει καὶ τὸ μέρος τοῦ χωραφιοῦ του ἄδικα.

—Γιὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Θεοῦ σ' ἐκείνους, ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἐξουσία τους, καὶ φαίνονται ἄδικοι στοὺς ἄλλους, ποὺ ἔχουν στὴ διαταγὴ τους, εἶπε τὴν παραβολὴ (Ματθ. κδ'. 45-51) τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ δούλου, ποὺ γιὰ τὸν δεύτερο, ὅταν γύρισε ὁ κύριός του ξαφνικά καὶ τὸν βρῆκε νὰ γλεντοκοπάει καὶ νὰ φέρνεται πρόστυχα στοὺς ἄλλους συνδούλους του, (μὲ τὴν ἰδέα του, ὅτι τάχα ἀφοῦ ἀργεῖ νὰ ἐπιστρέψει ὁ κύριός του, ἴσως καὶ νὰ μὴ γυρίσει), τὸν σκότωσε.

—Στὴν παραβολὴ τῶν ταλάντων (Ματθ. κε' 14-30), ποὺ φεύγοντας ἓνας ἄνθρωπος ἄφησε στοὺς ὑπαλλήλους του ἀνάλογα μέρη τῆς περιουσίας του (δέκα τάλαντα, πέντε τάλαντα, δύο καὶ βῆνα) νὰ τὰ δουλέψουν, ὥστε ὅταν ξαναγυρίσει νὰ τὰ βρεῖ ἀύξημένα, καὶ ποὺ ὅλοι τὰ ἐδιπλασίασαν πλὴν τοῦ τελευταίου, ποὺ προφασιζόμενος τὸ φόβο του, μὴ τυχὸν τὸ χάσει καὶ τότε δὲ θᾶχε δικαιολογία στὴν ὀργὴ τοῦ κυρίου του, τὸ φύλαξε καὶ τοῦ τὸ ἐπέστρεψε ἀπείραχτο· καὶ ποὺ συνάντησε τὴ δίκαιη ἀγανάχτη καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ κυρίου γι' αὐτὴ του τὴ δειλία καὶ τὸν μικρόψυχο του ὑπολογισμό· διδάσκει ὁ Χριστός, τὸ πῶς πρέπει νὰ ἐργαζόμεστε ὅλοι καὶ νὰ πολλαπλασιάζομε ὅσες χάρες καὶ ἰκανότητες μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός, γιὰτι καμμιά προφύλαξη τάχα τῶν ἀρετῶν μας δὲν πρόκειται νὰ μᾶς ὠφελήσει.

—Καὶ στὴν παραβολὴ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ φῶς (Ματθ. ε'. 14-16) βλέπομε πόσῃ ἀξίαν δίνει ὁ Θεὸς στὸν καλὸ βίον καὶ στὰ καλὰ ἔργα τῶν πιστῶν Του ἀνθρώπων, καὶ τὴ χρησιμότητα ποὺ ἔχουν οἱ ὄπαδοί Του γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ χριστιανοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μὲ τὰ καλὰ τους ἔργα, ποὺ θὰ τὰ φανερώνουν στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, θὰ γίνον ἀφορμὴ νὰ δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπουράνιου Πατέρα.

2. Κι' ἄλλες Παραβολές

Καὶ μερικὲς ἄλλες παραβολές τοῦ Κυρίου:

Ἄ Ο Καλὸς Σαμαρεῖτης (Λουκ. ι' 30—37).

Οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν ἐχθροὶ μὲ τοὺς Σαμαρεῖτες. Ἐνας ὁμοῦ Σαμαρεῖτης ὅταν συνάντησε στὸν ἐρημικὸ δρόμο τοῦ ἕναν Ἰουδαῖο τραυματισμένο κι' ἐτοιμοθάνατο, ποὺ εἶχε πέσει στὰ χέρια ληστῶν, τὸν περιποιήθηκε καὶ τὸν ἔ-

σωσε, ἐνῶ προηγουμένως τὸν εἶδαν ἄλλοι Ἰουδαῖοι, καὶ μάλιστα ἄνθρωποι τοῦ Ναοῦ καὶ ἱερεῖς, καὶ ἀδιαφόρησαν.

Μὲν αὐτὴ τὴν παραβολὴν διδάσκει ὁ Χριστὸς, ποιὸς εἶναι πραγματικὰ ὁ πλησίον μας, ποῦ εἵμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τὸν ἀγαποῦμε· δηλαδὴ ὁ καθένας, ποῦ ἔχει τὴν ἀνάγκη μας, ἀδιάφορο ποιὸς θᾶναι αὐτός, φίλος ἢ ἐχθρός μας. Γιατὶ ἡ ἀγάπη δὲ στέκεται μπροστὰ σὲ κανένα ἐμπόδιο.

Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατο (Λουκ. ιε' 3—7).

Ἐνας βοσκὸς γιὰ νὰ βρεῖ τὸ χαμένο του πρόβατο, ἄφησε τὰ ἐνενηντὰ ἐννητὰ ἄλλα, καὶ ἔψαχνε νὰ τὸ βρεῖ στοὺς γκρεμούς. Κι' ὅταν τὸ βρῆκε, τὸ ἔβαλε στὸν ὄμο του καὶ γύρισε χαρούμενος.

Δηλαδὴ ἔτσι κάνει ὁ Θεὸς γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, τὰ χαμένα Του παιδιὰ. Καὶ χαίρεται ὅταν τὰ βρεῖ καὶ τὰ γυρίζει πάλι στὴ ζωὴ.

Ὁ Ἄσωτος γιὸς. (Λουκ. ιε' 11—32).

Ἐνας γιὸς γύρεψε ἀπὸ τὸ πατέρα του νὰ τοῦ δώσει τὸ μερίδιό του ἀπὸ τὴ κληρονομία, ποῦ θᾶπαιρνε μετὰ τὸ θάνατό του· τὸ πῆρε, ἔφυγε, καὶ τὸ ἔφαγε διασκεδάζοντας καὶ ἄσωτεύοντας. Ὅταν ὕστερα δυστύχησε, σὲ δύσκολους χρόνους, στὴ μοναξιά καὶ στὴν καταφρόνια του, στοχάστηκε ὅτι οἱ δοῦλοι τοῦ πατέρα του περνοῦν καλύτερα στὸ πατρικὸ του σπίτι, καὶ ἀποφάσισε νὰ γυρίσει καὶ νὰ ζητήσει συγχώρεση.

Ὁ πατέρας τὸν εἶδε ἀπὸ μακριὰ νὰ γυρίζει κι' ἔτρεξε νὰ τὸν ὑποδεχθεῖ καὶ διέταξε περιποίηση καὶ διασκέδαση. Στὴ χαρὰ δὲ θέλησε νὰ λάβει μέρος ὁ μέγας ἀδελφός, ποῦ πιστὸς ἔμενε στὸ σπίτι καὶ χρόνια δούλευε φρόνιμα. Μὰ ὁ πατέρας καὶ σ' αὐτὸν εἶπε νὰ χαρεῖ, γιατί ὁ ἀδελφός του ὁ χαμένος βρέθηκε, καὶ γιατί ἐκεῖνος, ποῦ τὸν νόμιζαν γιὰ νεκρὸ ξαναζωντάνεψε.

Ἐτσι, σὰν τὸν καλὸ πατέρα μὲ τὴν ἀμετάτρεπτη στοργή, κάνει κι' ὁ Θεός, γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ γιὰ τοῦτο, χαρὰ πρέπει νὰ δείχνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, οἱ δίκαιοι καὶ οἱ πιστοὶ, στὴν ἐπιστροφή τῶν παραστρατημένων.

Ὁ Πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος. (Λουκ. ιστ' 19—31).

Ἐνας πλούσιος, ποῦ ντυνότανε λαμπρὰ καὶ εὐφρανότανε κάθε μέρα, ἀδιαφοροῦσε ἐντελῶς γιὰ τὴν κατὰ-

σταση ενός δυστυχισμένου ανθρώπου, του Λαζάρου, που πληγωμένος και πεινασμένος ξμενε στην πόρτα του πλούσιου σπιτιού.

Όταν πέθαναν και οι δύο, τα πράγματα άλλαξαν στον άλλο κόσμο. Ο Λάζαρος ευτυχισμένος ζούσε στην άγκαλιά του Ἀβραάμ, ενώ ο πλούσιος βασανιζότανε. Σ' απαίτηση του πλούσιου να πάει ο Λάζαρος να του βρέξει τὴ γλώσσα για να τὸν ἀνακουφίσει, ἀποκρίθηκε ἀρνητικὰ ὁ Ἀβραάμ, λέγοντας ὅτι δίκαια, ὁ ἕνας πάσχει καὶ ὁ ἄλλος χαίρεται· ἀφοῦ στὸ βίον τους, ὁ ἕνας πολὺ εὐχαιριστήθηκε, καὶ ὁ ἄλλος πολὺ ὑπόφερε.

Καὶ σ' ἄλλη παράκληση τοῦ πλούσιου ν' ἀποσταλεῖ ὁ Λάζαρος, γιὰ νὰ πληροφορήσει τ' ἀδελφία του, ποὺ ζοῦσαν, τί πρόκειται νὰ συναντήσουν ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό τους, ὁ Ἀβραάμ ἀπαντᾷ, ὅτι εἶναι περιττό, ἀφοῦ ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ ἄλλοι προφῆτες ἐδίδαξαν σχετικά. Καὶ σ' ἐπιμονή του, πὼς ἂν νεκρὸς ἀναστήθῃ καὶ τοὺς μιλῆσει θὰ μετανοήσουν, διευκρινίζει ὁ Ἀβραάμ, πὼς οὔτε τότε πρόκειται νὰ μετανοήσουν, ἀφοῦ δὲν ἀκοῦνε τὰ ὅσα τοὺς εἰπώθηκαν.

Ἡ καλὴ καρδιά τοῦ Λαζάρου, τοῦ ἐξασφάλισε τὸν Παράδεισο. Ἡ κακὴ καρδιά τοῦ πλούσιου, τὸν ἔστειλε στὴν κόλαση. Καὶ ὄχι ἡ φτώχεια τοῦ ενός, καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ ἄλλου. Γιατί ἡ φτώχεια, εἶναι κάτι κακὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ δὲ μπορεῖ ὁ Θεὸς νὰ τὸ ὑπολογίσει οὔτε γι' ἀρετὴ, οὔτε γιὰ καλωσύνη. Κι' ὁ πλοῦτος πάλι, δὲν εἶναι κάτι κακὸ, γιὰ νὰ τὸ λογαριάζει ὁ Θεὸς γιὰ κακία. Ἀφοῦ μάλιστα ὁ Θεὸς θέλει, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ κληρονομήσουν τὴ γῆ καὶ νὰ χαίρονται τ' ἀγαθὰ τῆς πλοῦσια (βλέπομε πὼς κι' ὁ Ἀβραάμ, στὸν κόλπο τοῦ ὁποίου πήγε ὁ Λάζαρος, ἦταν πλούσιος πολὺ).

Πόσο προφητικὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Ἀβραάμ, ὅτι οὔτε ἂν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἀναστήθῃ κάποιος, δὲ θὰ μετανοήσουν ὅσοι δὲν πιστεύουν στὰ λόγια τῶν προφητῶν, μᾶς τὸ δείχνουν οἱ καιροὶ ποὺ πέρασαν, καὶ οἱ σημερινοί, ποὺ τόσοι ἄνθρωποι μένουν ἀμετάνοιωτοι καὶ ἄσπλαχνοι, ἐνῶ ἔχουν σὰν τὸν πλούσιο τῆς παραβολῆς, μπροστὰ τους, δυστυχεῖς ἀδελφούς τους σὰν τὸ Λάζαρο, ἂν καὶ ὄχι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, μὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς πέθανε καὶ ἀναστήθηκε καὶ μίλησε στὸν κόσμο!

· Ὁ καλὸς ποιμένας. (Ἰωάν. ι' 1-16).

Παρομοίασεν ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτὸ Του, μὲ τὸν καλὸ

ποιμένα, πού ξέρει τὰ πρόβατά του, καί αὐτὰ γνωρίζουν τὴ φωνή του, καί πού στὸν κίνδυνό τους ἀπὸ τὸ λύκο, δὲ φεύγει, ἀλλὰ καί τὴ ζωὴ του διακινδυνεύει γιὰ τὴ σωτηρία τους· ἐνῶ ὁ κακὸς βοσκός, πού δὲν εἶναι δικά του τὰ πρόβατα, ἀλλὰ εἶναι μισθωτός, τ' ἀφήνει καί φεύγει.

Ἡ ἄμπελος (Ἰωάν. ιε' 1—5).

Παρομοίασεν ἀκόμα ὁ Κύριος τὸν ἑαυτό Του μ' ἄμπέλι, πού τὰ κλήματα (ἔμεῖς), ἂν μείνουν στ' ἄμπέλι, κάνουν καρπὸ· εἰ δ' ἄλλως, ὄχι μόνο καρπὸ δὲν κάνουν, ἀλλὰ θὰ ξεριζωθοῦν καί θὰ πεταχθοῦν ἔξω (ἀπὸ τὴ ζωὴ). Δηλαδή οἱ Χριστιανοί, πρέπει νὰ μένουν ἐνωμένοι μετὰ τὴν πίστη τους στὸ Χριστό, γιὰ νὰ πετυχαίνουν τὰ ἔργα τους, καί γιὰ νάχουν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος καί θὰ τὰ κάνει ὄλο καί καλύτερα.

Ἡ τελώνης καί ὁ Φαρισαῖος (Λουκ. ιη' 9—14).

Ἐνας τελώνης καί ἓνας Φαρισαῖος, πῆγαν νὰ προσευχηθοῦν στὸ Ναό. Ὁ πρῶτος ἔμεινε στὴν ἄκρη, καί μετὰ σκυμμένο τὸ κεφάλι γύρευε τὴ συμπάθεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Φαρισαῖος, φανταχτερά καί καμαρώνοντας, ἔκανε τὴν προσευχή του, διηγούμενος τὶς ἀρετὲς του. Καί λέει ὁ Χριστός, δικαιωμένος κατέβηκε ἀπὸ τὸ ναὸ ὁ ἁμαρτωλὸς τελώνης, καί ὄχι, ὁ ὑποκριτὴς Φαρισαῖος, ὁ τάχα δίκαιος, καί στὰ μάτια τοῦ κόσμου μόνον ἐνάρετος.

Ἡ ἄφρων πλούσιος (Λουκ. ιβ' 16—22).

Ἐνὸς πλουσίου ἔκαναν, μιὰ χρονιά, πάρα πολλοὺς καρποὺς τὰ χτήματά του, καί βρέθηκε σὲ ἀπορία, πού νὰ φυλάξει τὰ γενήματά του. Καί λογάριαζε νὰ γκρεμίσει τὶς ἀποθήκες του καί νὰ χτίσει μεγαλύτερες καί νὰ τὰ φυλάξει τ' ἀγαθὰ του καί νάχει νὰ χαίρεται σ' ὅλα του τὰ χρόνια. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο βράδυ πέθανε. Καί λέγει ὁ Χριστός, πὼς τοῦ γινε ἡ ἐρώτηση: ἄφρων, αὐτὰ πού ἐτοίμασες, σὲ ποιὸν θ' ἀνήκουν;

Ἔτσι παθαίνουν ὅσοι κάνουν κακοὺς ὑπολογισμούς, ἀδιάφορους ἢ ἄπληστους γιὰ τοὺς ἄλλους, καί ἐγωϊστικούς καί φιλάρεσκους γιὰ τὸν ἑαυτό τους.

3. Τὰ Θαύματα

Ὁ Χριστός, στὰ τρία χρόνια τοῦ δημόσιου βίου του, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν τὰ Εὐαγγέλια, ἔκαμε πολλὰ **θαύματα**. Δηλαδή, ὅπως εἴπαμε, πράξεις ποῦ φανέρωναν τὶς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ἐπέμβασή Του σ' ἐπαναφορὰ τῆς φυσικῆς τάξεως, στὰ διάφορα πράγματα, καὶ ἰδιαιτέρα τοῦ ἀνθρώπινου σώματος.

Μὲ τὴν πραγματοποίηση βέβαια τῶν θαυμάτων, δοξαζότανε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Μὰ σκοπὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦταν αὐτός. Οὔτε ἡ διάδοση τῆς πίστεως σ' Αὐτὸν (κανένα θαῦμα δὲν ἔκανε σὲ ἄπιστο). Παρά, ἡ ἐκδήλωση τῆς ἀγάπης Του, ἡ σύμφωνη μὲ τὴ φύση Του, καὶ τὴν ἀποστολή Του.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ θαύματα ποῦ ἔκανε ὁ Χριστός:

—Γιάτρεψε πολλοὺς παράλυτους. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου, ποῦ μᾶς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος (β' 1-12), ποῦ τὸν ἔφεραν τὸν ἄρρωστο στὸ Χριστό, καὶ ἐπειδὴ δὲ μπόρεσαν νὰ τὸν πᾶνε κοντὰ του, γιατί ἦταν πολὺς κόσμος, ἐχάλασαν τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τὸν κατέβασαν μὲ σχοινιά. Ὁ Χριστὸς θαύμασε γιὰ τὴ πίστη τους, καὶ πρῶτα συχώρεσε τὶς ἁμαρτίες τοῦ ἀρρώστου, καὶ ὕστερα τὸν θεράπευσε· αὐτὸς ἔγινε ἀμέσως καλά, καὶ παίρνοντας καὶ τὸ κρεβάτι του βγήκε ἔξω, παρὰ τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς τῶν ὑποκριτῶν Φαρισαίων, ὅτι τάχα βλαστημαίει ὁ Χριστός, λέγοντας πὼς συγχωρεῖ, καὶ ἀνάμεσα στὸ θαυμασμὸ τοῦ κόσμου τοῦ καλόκαρδου.

—Θεράπευσε πολλοὺς λεπρούς. Ἐπίσης χαρακτηριστικὴ θεραπείας λεπρῶν εἶναι ἐκεῖνο, ποῦ διηγεῖται ὁ Εὐαγγ. Λουκᾶς (ιζ' 11-19), ποῦ θεραπεύτηκαν δέκα καὶ ὁ ἓνας μόνον ἀπ' αὐτούς, ποῦ ἦταν καὶ ἀλλόδοξος Σαμαρείτης, ἐγύρισε τρέχοντας νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Χριστὸ καὶ νὰ δοξάσῃ τὸ Θεό, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀδιαφόρησαν.

—Θεράπευσε πολλοὺς δαιμονισμένους (κι' αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια ἦταν πολὺ ἀπλωμένη τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνη, σὰν τὶς προηγούμενες, ποῦ εἴπαμε) ἀνθρώπους, ποῦ εἶχαν χάσει τὸ λογικὸ τους καὶ ἔκαναν πράξεις κακὲς καὶ φοβερές, σὰν τὸ δαιμονισμένο τῶν Γαδάρων (Λουκᾶ ἡ' 26-39), ποῦ ἔπασχε φρικτὰ καὶ ἦταν ἐπικίνδυνος στοὺς συγχωριανούς του, καὶ ποῦ τὸν θεράπευσε ἀμέσως ὁ Χριστός, καὶ

ἡ ἀρρώστεια τοῦ ἔπεσε στοὺς χοίρους, ποὺ ἐκεῖ τοὺς ἔβασκαν παράνομα οἱ Γαδαρηνοί, καὶ πνίγηκαν. Καὶ φοβήθηκαν καὶ θύμωσαν γιὰ τὴ ζημιὰ τους οἱ χωρικοί, ἀντὶ νὰ μετανοιώσουν γιὰ τὴν παρνομία τους (τὸ χοιρινὸ κρέας ἦταν ἀπαγορευμένο στοὺς Ἰουδαίους, γιατί τοὺς ἔκανε πολὺ κακὸ στὸν ὄργανισμό τους, σὰν δηλητήριο· μὰ οἱ χωρικοὶ ἐκεῖνοι ἔτρεφαν χοίρους γιὰ νὰ κερδίζουν πολλὰ) καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ἔδιωξαν τὸ Χριστό, καὶ μόνον ὁ ἄλλοτε τρελλός, παρακαλοῦσε νὰ πάει μαζί Του. Μὰ δὲν τὸν πῆρε ὁ Χριστός, παρά, τοῦ εἶπε νὰ μείνει ἐκεῖ, γιὰ νὰ εἶναι ζωντανὴ διδασκαλία στοὺς σκληρόκαρδους συμπατριῶτες του.

—Θεράπευε ὅποτεδήποτε ὁ Χριστός, καὶ δὲν πρόσεχε ἂν ἦταν καὶ ἡμέρα Σάββατο, ἀπαγορευμένη στοὺς Ἰουδαίους γιὰ δουλειά, ποὺ μὲ τὴ μικροψυχία τους καὶ τὴν ὑποκρισία τους, ἐρμήνευαν σὰν ἁμαρτία, καὶ τὴν καλῶσύνῃ ἀκόμα, ποὺ θὰ γινόταν αὐτὴ τὴν ἡμέρα.

Μιά σύγκρουση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴν τέτοια ἀνάποδη καὶ κακὴ ἀντίληψη τοῦ Φαρισαϊσμοῦ, μᾶς διηγεῖται ὁ Εὐαγγ. Λουκᾶς (ιγ' 10-17) μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς θεραπείας ἀπὸ τὸ Χριστό, μιᾶς καμπουριασμένης γυναίκας, ποὺ ὑπόφερε δέκα ὀλόκληρα χρόνια. Ἡ θεραπεία ἔγινε μέσα στὴ συναγωγή, καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀντὶ νὰ δοξολογήσει τὸ Θεὸ καὶ νὰ χαρεῖ, ἐθύμωσε καὶ ἄρχισε νὰ μαλώνει τοὺς ἀνθρώπους γιατί τάχα καταλύουν τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου. (Ὁ Θεὸς ὠρίσε τὴν ἀργία τοῦ Σαββάτου γιὰ τὴν ἀνάπαυση τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι γι' ἄλλο λόγο· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἄλλοῦ λέει, πὼς τὸ Σάββατο ἔγινε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὄχι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ Σάββατο!). Μὰ, ὁ Χριστὸς ἀμέσως θαρρετὰ τοῦ ἀπαντᾷ: Ὑποκριτὴ, ὁ καθένας σας, τὸ Σάββατο δὲ λύνει τὸ βόδι καὶ τὸ γαῖδαρό του καὶ τὰ ποτίζει; καὶ αὐτὴν, ποὺ εἶναι ἄνθρωπος, δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν θεραπεύσω σήμερα γιατί εἶναι Σάββατο;

Καὶ ἔτσι ντροπιαζόντουσαν οἱ μεγαλόσχημοι, καὶ χαιρότανε ὁ λαός, γιὰ τὰ σωστὰ καὶ τ' ἀληθινὰ, ποὺ ἔβλεπε καὶ ἄκουγε.

—Πολλαπλασίασε τὶς τροφές (ψωμιὰ καὶ ψάρια) καὶ ἔφαγε πολὺς κόσμος, ποὺ ἦταν μαζεμμένος κοντὰ Του στὴν ἐρημιὰ, καὶ ποὺ ἀκούοντάς Τον νυχτώθηκαν (Ἰωάν. σ' 5-15)· καὶ ἐνθουσιασμένοι ἐπιχείρησαν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν βασιλιὰ, μὰ Ἐκεῖνος, ἀποτραβήχτηκε στὸ βουνὸ μονάχος Του.

— Ἡ θάλασσα, μὲ νεῦμα Του μονάχα, ἔπαυε τὴ φουρ-
τούνα της (Ματθ. ἡ' 21-27) καὶ σύγχρονα ἠσύχαζε καὶ
ὁ φόβος τῶν μαθητῶν Του.

— Τὸ νερό, τὸ κάνει κρασί στοῦ Γάμο τῆς Κανᾶ (εἶναι
τὸ πρῶτο Του θαῦμα), γιὰ νὰ μὴν κόψει στὴ μέση, τὴν
ἄμορφη καὶ ἀθῶα χαρὰ τῶν ἀνθρώπων (Ἰωάν. β' 1-11).

— Τὸ Ζακχαῖο, τὸν κοντὸν ἐκεῖνον ἄνθρωπο τῆς
Ἰεριχώ, ποῦ ἦταν ἀρχιτελώνης καὶ εἶχε κατακλέψει τὸν
κόσμο, ὁ Χριστὸς μὲ τὴ γλυκεῖά Του κουβέντα καὶ μὲ τὴ
καταδεκτικότητά Του νὰ μείνει στοῦ σπίτι του, τὸν θερα-
πεύει ἀπὸ τὴν ἀπληστία τῆς ψυχῆς του καὶ ξεφορτώνοντας
τὶς ἀμαρτίες του, τὸν κάνει νὰ ἐπανορθώσει τὰ κακὰ καὶ
τὶς ἀδικίες του (Λουκ. ιθ' 1-10).

— Στοὺς τυφλοὺς, τοὺς δίνει πάλι τὸ φῶς τους, ὅπως
μᾶς λένε οἱ Εὐαγγελιστῆς, καὶ περισσότερο ὁ Εὐαγγελι-
στῆς Ἰωάννης γιὰ ἓναν ἐκ γενετῆς τυφλὸ (θ' 1-41), ποῦ
ἔγινε μεγάλος θόρυβος καὶ σύγχιση στοὺς ἐπίσημους Ἰου-
δαίους, ποῦ ἀναγκάζεται γι' αὐτοὺς νὰ πεῖ ὁ Χριστὸς
καὶ παραβολή· ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν μάτια δὲ βλέπουν,
καὶ βλέπουν ἐκεῖνοι, ποῦ δὲν ἔχουν μάτια.

— Μὰ καὶ ἀναστάσεις νεκρῶν ἔκανε ὁ Χριστὸς. Ἀνά-
στησε τὸ γιὸ τῆς χήρας τῆς Ναῖν (Λουκ. ζ' 11-17) τὴν
ᾧρα, ποῦ πῆγαιναν νὰ τὸν θάψουν. Ἀνάστησε τὴν κόρη
τοῦ Ἰαεῖρου, ἐπίσημου ἀνθρώπου τῆς συναγωγῆς, στοῦ
σπίτι του, μόλις πέθανε (Λουκ. ἡ' 41-56).

Ἀνάστησε καὶ τὸ φίλο του Λάζαρο, τὸν ἀδελφὸ τῆς
Μαρίας καὶ τῆς Μάρθας, στὴ Βηθανία, ποῦ βρισκότανε
τέσσερες μέρες στοῦ τάφο (Ἰωάν. ια' 11-45).

Καὶ ἔτσι ἔδειξε πῶς τίποτα στοῦ κόσμου δὲν εἶναι
ἰσχυρὸ ν' ἀντισταθεῖ στὴ θέληση καὶ στὴ δύναμή Του, καὶ
μᾶς ἔκανε γερὲς τὶς ἐλπίδες μας καὶ τὴν πεποίθησή μας,
γιὰ τὴν κοινὴν ἀνάσταση ὅλων μας, ποῦ ὑπέροχα τὴν
πιστοποίησε τὸ μεγάλο θαῦμα τῆς δικῆς Του ἀναστά-
σεως, καὶ τῆς πολυήμερης ὕστερα, συναναστροφῆς Του
μὲ τοὺς μαθητῆς Του.

Ἀλλά, ὅπως εἶπαμε, καὶ οἱ μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ,
κάνοντας χρῆση τοῦ ὀνόματός Του, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ
Θεοῦ, ἔκαναν θαύματα· καὶ πολλὰ καὶ ἄξια, καὶ ἐνόσω
ζοῦσεν ὁ Κύριος (Λουκ. ι' 17-20, θ' 1-10, Μάρκ. θ' 28-29),
ἀλλὰ καὶ ὕστερα, μετὰ τὴν ἀνάληψή Του (Πράξ. β' 43,
γ' 1-10, ε' 14-16, ις' 16-18, ιθ' 11-20). Οἱ ἀπόστολοι

καὶ ἀναστάσεις νεκρῶν ἀκόμα πραγματοποιήσαν, ὅπως βλέπουμε (Πράξ. θ' 36-42) ὅπου ὁ Πέτρος ἀνάστησε τὴ φιλάνθρωπη γυναῖκα τῆς Ἰόππης Δορκάδα, καὶ (Πράξ. κ' 7-12) ποὺ ὁ Παῦλος ἀνάστησε στὴν Τρωάδα τὸν νεανία Εὐτύχο, ποὺ εἶχε σκοτωθεῖ πέφτοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ ἐπάνω πατώματος τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ ἔκανε κήρυγμα ὁ Παῦλος.

4. Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ἠθικώτερη καὶ τελειότερη διδασκαλία στὸν κόσμον, οὔτε ἀκούστηκε, οὔτε θ' ἀκουστεῖ ἄλλη, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Συγκεντρωμένη τὴν ἠθική Του διδασκαλία τὴ βλέπομε στὴν ὁμιλία Του, ποῦ γράφουν τὰ Εὐαγγέλια, πὼς τὴν εἶπε στοὺς μαθητές Του καθισμένος σ' ἓνα λόφο, καὶ ποῦ ἔμεινε νὰ λέγεται «ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία».

Ἐμεῖς τὴ διαβάζομε τώρα καὶ τὴν ἐρμηνεύομε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ, ποῦ τὴν περιλαμβάνει στὸ ἔκτο κεφάλαιο καὶ στοὺς στίχους 20—49.

Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.

Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσετε.

Μακάριοι ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σιωπήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποίησαν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι ὅτι πεινάσετε.

Εὐτυχημένοι οἱ φτωχοί, γιὰτὴ δική σας εἶναι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Εὐτυχημένοι σεῖς, ποῦ πεινάτε τώρα, γιὰτὴ θὰ χορτάσετε.

Τὸ ἴδιο σεῖς, ποῦ κλαίτε τώρα, γιὰτὴ θὰ γελάσετε.

Εὐτυχημένοι θὰ εἴστε, ὅταν σᾶς μισήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν σᾶς ἀποκηρύξουν, καὶ ὅταν σᾶς κοροϊδέψουν, καὶ ὅταν βρίσων τὸ ὄνομά σας, γιὰ τὴ πίστη σας σὲ μένα.

Νὰ χαρῆτε πολὺ ἐκείνῃ τὴν ἡμέρᾳ· γιὰτὴ νὰ, ὁ μισθὸς σας εἶναι πολὺς στὸν οὐρανό. Τὰ ἴδια ἔκαναν οἱ πρόγονοί τους καὶ στοὺς προφῆτες (στοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἔζησαν πρὸ μπροστά).

Ἄλλοίμονο ὁμως σὲ σᾶς τοὺς πλούσιους, γιὰτὴ εἶναι μακριὰ ἡ παρηγοριά σας.

Ἄλλοίμονο στοὺς χορτάτους, γιὰτὴ θὰ πεινάσετε.

Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

Οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέ-
ρες αὐτῶν.

Ἄλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκού-
ουσιν· ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς
ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μι-
σοῦσιν ὑμᾶς, εὐλογεῖτε τοὺς
καταρωμένους ὑμῖν, καὶ προσ-
εύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόν-
των ὑμᾶς. τῷ τύποντί σε ἐπὶ
τὴν σιαγόνα πάρεχε καὶ τὴν
ἄλλην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός
σου τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν χιτῶνα
μὴ κολύσης.

Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντι σε δί-
δου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ
σὰ μὴ ἀπαιτεῖ.

Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν
ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς
ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγα-
πῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις
ἔστί, καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς
ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιεῖτε τοὺς
ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, ποία ὑ-
μῖν χάρις ἔστί; καὶ γὰρ οἱ ἁ-
μαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

Καὶ ἐὰν δανεῖζητε παρ' ὧν
ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν
χάρις ἔστί; καὶ γὰρ ἁμαρ-

Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς, πού τώρα
γελᾶτε, γιατί θὰ κλάψετε καὶ
θὰ πενθήσετε.

Καὶ ἀλλοίμονό σας ὅταν σᾶς
καλοπεριποιηθοῦν ὅλοι οἱ ἄν-
θρωποι, τὰ ἴδια ἔκαναν στοὺς
ψευδοπροφήτες (στοὺς ὑποκρι-
τές), οἱ πρόγονοί τους.

Ἄλλὰ σὲ σᾶς λέγω πού μ'
ἀκοῦτε· ν' ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχ-
θρούς σας, νὰ περιποιεῖσθε ὅ-
σους σᾶς μισοῦν, νὰ δίνετε εὐ-
λογίες σὲ ὅσους σᾶς καταριῶν-
ται καὶ νὰ κάνετε προσευχὲς
γιὰ κείνους πού θέλουν τὸ κα-
κό σας. Σ' ὅποιον σὲ χτυπᾶ
στὸ σαγόνι, δῶσε νὰ σὲ κτυπή-
σει καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος του,
καὶ ἐκεῖνον πού σοῦ παίρνει τὸ
ἐπανωφόρι μὴν ἐμποδίσεις νὰ
σοῦ πάρει καὶ τὸ φόρεμά σου.
Σὲ κάθε ἕναν πού σοῦ ζητάει
δίνε, καὶ ἀπ' ἐκεῖνον πού παίρ-
νει τὰ δικὰ σου μὴν τ' ἀπαι-
τεῖς.

Καὶ ὅπως θέλετε νὰ κάνουν
οἱ ἄνθρωποι σὲ σᾶς, καὶ σεῖς νὰ
κάνετε σ' αὐτοὺς τὸ ἴδιο.

Ἐὰν ἀγαπᾶτε μόνον ἐκει-
νους, πού σᾶς ἀγαποῦν, ποία
χάρις ἔχετε; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ
ἄνθρωποι, ἀγαποῦν ὅσους ἀγα-
ποῦν κι' αὐτούς.

Καὶ ἐὰν κάνετε καλὸ σ' αὐ-
τοὺς πού σᾶς κάνουν καλὸ, ποία
χάρις ἔχετε; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ
κάνουν τὸ ἴδιο.

Καὶ ἐὰν δίνετε δάνεια σὲ κεί-
νους, πού ἔχετε ἐλπίδες νὰ σᾶς
ἐξοφλήσουν, ποία χάρις ἔχετε;

τωλοι ἀμαρτωλοῖς δανείζουσιν ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστὸς ἔστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

Γίνεσθε οὖν οἰκτιρόμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτιρῶν ἔστί.

Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε· Δίδοτε· καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλόν, πεπλεγμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετροθήσεται ὑμῖν.

Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς· μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον πεσοῦνται; οὐκ ἔστι μαθητῆς ὑπὲρ τοῦ διδάσκαλου αὐτοῦ· κατηρητισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν

καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ δανείζουσιν ὁ ἀμαρτωλοὺς γὰρ νὰ τὰ ξαναπάρουν πάλι.

Πλὴν νῦν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς σας, καὶ νὰ κάνετε καλὸ, καὶ νὰ δανείζετε χωρὶς νῦν ἀπελπίζετε κανένα, καὶ θὰ εἶναι τότε ὁ μισθὸς σας πολὺς, καὶ θὰ εἴστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, γιὰ αὐτὸς εἶναι καλὸς καὶ στοὺς ἀχάριστους καὶ στοὺς πονηροὺς.

Νὰ γίνεστε λοιπὸν ἄνθρωποι μὲ καλωσύνη, ὅπως καὶ ὁ πατέρας σας εἶναι ὅλος καλωσύνη.

Καὶ μὴν κρίνετε καὶ δὲ θὰ δικασθῆτε· μὴν καταδικάζετε καὶ δὲ θὰ καταδικασθῆτε· ἀφήνετε καὶ θὰ σᾶς ἀφήσουν καὶ σᾶς· Δίνετε καὶ θὰ δοθεῖ σὲ σᾶς· τὰ μέτρα σας (τὰ ζύγια) νὰ εἶναι καλὰ, καὶ ἔτσι καλογεματὰ θὰ μετροῦν καὶ σὲ σᾶς (ὅ,τι ἀγοράζετε). Γιὰ μὲ ὅποιο μέτρο μετρεῖτε σεῖς, ὅμοια θὰ ἀντιμετρηθεῖ καὶ σὲ σᾶς.

Καὶ εἶπε τὴν παραβολήν· μήπως μπορεῖ ἓνας τυφλὸς νὰ ὀδηγήσει ἄλλο τυφλόν; καὶ οἱ δυὸ δὲ θὰ πέσουν σὲ λάκκον; Δὲν ὑπάσχει μαθητῆς πέρα πάνω ἀπὸ τὸ δάσκαλό του, κῦ ὁ καθηνας μορφωμένος γίνεται σὰν τὸ δάσκαλό του. Γιὰ ὅπως βλέπεις τὸ ξυλάκι, ποὺ εἶναι στὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἐνῶ τὸ δοκάρι, ποὺ βρίσκεται στὸ δικό σου μάτι δὲ τὸ νοιώθεις; ἢ πῶς μπορεῖς νὰ λὲς στὸν ἀδελφό σου, ἀδελφέ, ἄφησε νὰ σοῦ βγάλω τὸ ξυλάκι τοῦ μα-

οὐ βλέπων ; ὑποκριτά, ἔκβαλε
πρῶτον τὴν δοξὸν ἐκ τοῦ ὀ-
φθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέ-
ψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Οὐ γὰρ ἐστὶ δένδρον καλὸν
ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ δέν-
δρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν
καλόν· ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκειται.
οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι
σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι
σταφυλήν.

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας
αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ
ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρ-
δίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονη-
ρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα
αὐτοῦ.

Τὶ δὲ μὲ καλεῖτε Κύριε, Κύ-
ριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω ;
Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ
ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ
ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν
τίνι ἐστὶν ὅμοιος· ὅμοιος ἐστὶν
ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν,
ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε καὶ ἔ-
θηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν·
πλημμύρας δὲ γενομένης προ-
σέρορηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ
ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦ-
σαι αὐτήν· τεθεμελίωτο γὰρ
ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας
καὶ μὴ ποιήσας ὅμοιος ἐστὶν
ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν
ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου· ἢ
προσέρορηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ

τισοῦ σου, ἐνῶ τὸ δοκάρει τοῦ
δικοῦ σου ματιοῦ δὲ βλέπεις ;
ὑποκριτή, βγάλε πρῶτα τὸ δο-
κάρει ἀπὸ τοῦ μάτι σου, καὶ τότε
θὰ μπορέσεις νὰ δεῖς γιὰ νὰ
βγάλεις καὶ τὸ ξυλάκι, ποῦ εἶ-
ναι στὸ μάτι τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Δὲν ὑπάρχει καλὸ δέντρο, ποῦ
νὰ κάνει σάπιο καρπὸ, οὔτε
σάπιο δέντρο, ποῦ νὰ κά-
νει καλὸ καρπὸ· καὶ ἔτσι, κάθε
δέντρο ἀπὸ τὸ καρπὸ του γνω-
ρίζεται. Οὔτε ἀπ' τὰ ἀγκάθια
μαζεύουν σῦκα, οὔτε ἀπὸ τὸ
βάτο τρυγοῦν σταφύλια.

Ἔτσι, καὶ ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ἀπὸ τὸν θησαυρὸν τὸν καλὸ τῆς
καρδιάς του λέει τ' ἀγαθόν, καὶ
ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν
πονηρὸ θησαυρὸ τῆς καρδιάς
του βγάζει τὸ πονηρό. Γιατὶ
ἀπὸ τὸ περισσευμα τῆς καρδιάς
εἶναι ποῦ μιλάει τὸ στόμα τ'
ἀνθρώπου.

Γιατὶ μὲ ὀνομάζετε Κύριε,
Κύριε, καὶ ὅμως δὲν κάνετε
ἐκεῖνο ποῦ ἐγὼ λέω ; Ἐγὼ θὰ
σᾶς πῶ μὲ ποιὸν εἶναι ὅμοιος
ἐκεῖνος, ποῦ ἔρχεται κοντά
μου καὶ ἀκούει τὰ λόγια μου
καὶ τὰ ἐφαρμόζει. Εἶναι ὅμοιος
μὲ ἐκεῖνον, ποῦ χτίζει σπίτι, καὶ
ποῦ ἔσκαψε πρῶτα καὶ ἔκανε
βαθὺν καὶ γερὸ θεμέλιον· κ' ὅταν
ἔγινε πλημμύρα καὶ ἔπεσε πο-
τάμι ἀπάνω στὸ σπίτι ἐκεῖνο,
δὲ μπόρεσε νὰ τὸ σαλέψει, γιατί
θεμελιώθηκε πάνω στὴ πέτρα.
Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ ἄκουσε τὰ
λόγια μου, καὶ δὲν τὰ ἐκτελεῖ,
μοιάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ
ἔχτισε ἀπάνω στὴ γῆ χωρὶς θε-

εὐθύς ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥήγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

μέλιο· πού ὅταν ἔφτασε σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ὁ ποταμός, ἀμέσως ἔπεσε καὶ ἔγινε ἡ ζημιὰ αὐτοῦ τοῦ σπιτιοῦ μεγάλη.

5. ΑΠΟ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Διαβάζουμε καὶ ἐρμηνεύουμε μερικὰ λόγια τοῦ Κυρίου, περικοπὲς ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια :

Ματθ. ια' 28.

Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἕλαφρόν ἐστίν.

Ἰωάν. ιβ' 44.

Ὁ Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με, καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη. καὶ ἐὰν τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἤλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

Ματθ. ια' 28

Ἐλᾶτε σὲ μένα ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω. Σηκῶστε τὸ βάρος μου καὶ μάθετε ἀπὸ μένα ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινὸς στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρῆτε ἀνάπαυση στὴν ψυχῆ σας. Τὸ βάρος μου εἶναι καλὸ καὶ τὸ φόρτωμά μου ἕλαφρό.

Ἰωάν. ιβ' 44

Ὁ Ἰησοῦς εἶπε δυνατά· Ἐκεῖνος πού πιστεύει σὲ μένα πιστεύει σὲ κείνον πού μ' ἔστειλε, καὶ ἐκεῖνος πού βλέπει ἐμένα βλέπει ἐκεῖνον πού μ' ἔστειλε. Ἐγὼ φῶς ἔφερα στὸν κόσμον, ὥστε κάθε ἕνας πού πιστεύει σὲ μένα, νὰ μὴ μείνει στὸ σκοτάδι. Κι' ἂν κανένας ἀκούσει τὰ λόγια μου καὶ δὲν πιστέψει, ἐγὼ δὲ θὰ τὸν κρίνω· γιατί δὲν ἤρθα γιὰ νὰ κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ γιὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον.

Ματθ. θ' 12.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστὶν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Ἰωάν. γ' 16.

Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον· οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα προσέσσω μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῆ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Ἰωάν. δ' 23.

Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστὶν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυ-

Ματθ. θ' 12

Ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε· Δὲν ἔχουν ἀνάγκη οἱ γεροὶ ἀπὸ γιαιτροῦ, ἀλλὰ οἱ ἄρρωστοι. Πηγαίνετε νὰ μάθετε τί θὰ πεῖ, καλωσύνη θέλω καὶ ὄχι θυσία. Λοιπὸν δὲν ἤλθα νὰ προσκαλέσω κοντά μου τοὺς δίκαιους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς, σὲ μετάνοια.

Ἰωάν. γ' 16

Τόσον ἀγάπησε ὁ θεὸς τὸν κόσμο, ποὺ τὸν μονογενῆ του γιὸ ἔδωσε, ὥστε κάθε ἕνας ποὺ πιστεύει σ' αὐτὸν νὰ μὴ χάνεται, ἀλλὰ νὰ ἔχει τὴν αἰώνια ζωή. Δὲν τὸν ἔστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸ του στὸν κόσμο, γιὰ νὰ δικάσει τὸν κόσμο, ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῆ μ' αὐτὸν ὁ κόσμος. Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει σ' αὐτὸν δὲ δικάζεται, ἐκεῖνος ὅμως ποὺ δὲν πιστεύει, εἶναι ἤδη δικάσμενος, γιὰτὶ δὲν πίστεψε στ' ὄνομα τοῦ μοναδικοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ κρίση, ὅτι τὸ φῶς ἔφτασε στὸν κόσμο, καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι ἀγάπησαν μᾶλλον τὸ σκοτάδι, παρὰ τὸ φῶς· γιὰτὶ ἦταν τὰ ἔργα τους πονηρὰ. Καὶ κάθε ἕνας, ποὺ πράττει φαῦλα, μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν ἔρχεται στὸ φῶς, γιὰ νὰ μὴν ἐλεγχθοῦν τὰ ἔργα του. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ζεῖ μ' ἀλήθεια, ἔρχεται στὸ φῶς, γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ ἔργα του, ποὺ εἶναι ἐργασμένα στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ἰωάν. δ' 23.

Ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα, καὶ μάλιστα ἔφτασε, ποὺ οἱ ἀληθι-

νηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατήρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

Ἰωάν. ε' 24.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.

Ματθ. ζ' 9.

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς·
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·
γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον
δοῦς ἡμῖν σήμερον·
καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα
ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς
ὀφειλέταις ἡμῶν·
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ
τοῦ πονηροῦ.
ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ
δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας· ἀμήν.

Ματθ. ζ' 21.

Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ

νοὶ προσκυνητὲς θὰ προσκυνοῦν τὸν πατέρα μὲ πνεῦμα καὶ ἀληθινά· γιατί ὁ πατέρας τέτοιους τοὺς ζητάει τοὺς προσκυνητὲς του. Ὁ Θεὸς εἶναι πνεῦμα, καὶ ἐπομένως οἱ προσκυνητὲς του μὲ πνεῦμα καὶ μ' ἀλήθεια πρέπει νὰ τὸν προσκυνοῦν.

Ἰωάν. ε' 24.

Ἀλήθεια σᾶς λέω, ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούει τὸ λόγο μου καὶ πιστεύει σὲ Κεῖνον, ποὺ μ' ἔστειλε, ἔχει τὴν αἰώνια ζωὴ, καὶ δὲ θὰ περάσει ἀπὸ κρίση, ἀλλὰ θὰ μεταβεῖ ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ.

Ματθ. ζ' 9.

Σεῖς, ἔτσι νὰ προσεύχεσθε:
Πατέρα μας ἐπουράνιε,
ἀγιασμένο νᾶναι τ' ὄνομά σου·
ὡς ἔλθει ἡ βασιλεία σου·
ὡς γίνεται τὸ θέλημά σου, ὅπως στὸν οὐρανό, ἔτσι καὶ στὴ γῆ.

Χάρισέ μας τὸ καθημερινό μας καὶ σήμερα.

Καὶ συχῶρεσέ μας τ' ἁμαρτήματα, ὅπως καὶ μεῖς συχωροῦμε τοὺς φταιχτες σὲ μᾶς.

Καὶ σὲ παρακαλοῦμε, μὴ μᾶς βάζεις σὲ πειρασμό, ἀλλὰ γλύτωσέ μας ἀπὸ τὸ πονηρό.

Δικὴ σου καὶ ἡ βασιλεία εἶναι, καὶ ἡ δύναμη, καὶ ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

Ματθ. ζ' 21.

Δὲ θὰ μετάσχει στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπουράνια, κάθε ἓνας, ποὺ μὲ ὀνομάζει Κύ-

ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ματθ. ι' 16.

Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περυσίαι. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ματθ. ι' 26

Οὐδὲν γὰρ ἐστὶ κεκαλυμμέ-

ριο, παρά, ὅποιος πραγματοποιεῖ τὸ θέλημα τοῦ ἐπουράνιου Πατέρα μου.

Ματθ. ι' 16.

Νά, σᾶς ἀποστέλλω σὰν πρόβατα μέσα στοὺς λύκους, νὰ εἴσθε ἔξυπνοι σὰν τὰ φίδια καὶ ὀλοκάθαροι σὰν τὰ περυσίαι. Προσέχετε τοὺς ἀνθρώπους γιατί θὰ σᾶς παραδώσουν στὰ δικαστήρια καὶ στὶς συναγωγές τους καὶ θὰ σᾶς μαστιγώσουν. Καὶ μπροστὰ στοὺς ἡγεμόνας καὶ στοὺς βασιλεῖς θὰ σᾶς τραβήξουν γιὰ τὸ χετῆρι μου, γιὰ νὰ πληροφορηθοῦν αὐτοὶ καὶ τὰ ἔθνη. Καὶ ὅταν θὰ σᾶς παραδίνουν μὴ στενοχωρηθεῖτε στὸ πῶς καὶ τί θὰ πῆτε, θὰ δοθεῖ σὲ σᾶς ἐκείνη τὴν ὥρα τί πρέπει νὰ πεῖτε. Γιατί δὲν θὰ εἴστε σεῖς πού θὰ μιλάτε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατέρα πού θὰ μιλεῖ μὲ τὸ στόμα σας. Καὶ θὰ παραδώσει ὁ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸ σὲ θάνατο, καὶ ὁ πατέρας τὸ παιδί του, καὶ θὰ ἐπαναστατήσουν τὰ παιδιά ἐναντίον τῶν γονέων καὶ θὰ τοὺς θανατώσουν. Καὶ θὰ μισηθεῖτε ἀπ' ὅλους γιὰ τ' ὄνομά μου. Καὶ ἐκεῖνος πού θὰ ὑπομένει ὡς τὸ τέλος, αὐτὸς θὰ σωθεῖ. Ὅταν σᾶς καταδιώκουν σὲ μιὰ πόλιν νὰ φεύγετε γι' ἄλλη· σᾶς βεβαιῶνω δὲν θὰ περάσετε ὅλες τὶς πόλεις, ἕως ὅτου ἔλθει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Ματθ. ι' 26.

Τίποτα δὲν εἶναι καλυμμένο

νον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε, κηρύττετε ἐπὶ τῶν δωματίων. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέννη.

Μαρκ. θ' 35.

Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· ὅς ἐάν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Λουκ. ιζ' 3.

Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐάν δὲ ἁμάρτη εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐάν μετανόησῃ, ἄφες αὐτῷ· καὶ ἐάν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτη εἰς σὲ καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρὸς σὲ λέγων, μετανῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ· πρόσθετε ἡμῖν πίστιν. εἶπε δὲ ὁ Κύριος· εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θα-

ποῦ δὲ θ' ἀποκαλυφθεῖ καὶ κρυφὸ ποῦ δὲ θὰ φανερωθεῖ. Ἐκεῖνο ποῦ σὰς λέγω κρυφὰ θὰ τὸ πεῖτε φανερὰ στὸ φῶς καὶ ἐκεῖνο ποῦ θ' ἀκούσετε στ' αὐτί, νὰ τὸ κηρύξετε ἀπὸ τὰ δώματα. Καὶ μὴ φοβάστε ἀπὸ κείνους ποῦ σκοτώνουν τὸ σῶμα καὶ ποῦ δὲ μποροῦν τὴν ψυχὴ νὰ σκοτώσουν. Νὰ φοβηθεῖτε περισσότερο ἐκεῖνον ποῦ μπορεῖ καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα νὰ καταστρέψῃ γιὰ πάντα.

Μαρκ. θ' 45.

Ἄν κανεὶς θέλει νὰ εἶναι πρῶτος, ἅς γίνεταί τελευταῖος, καὶ ὀλονῶν ὑπηρέτης. Καὶ ἔπιασε ἓνα παιδάκι καὶ τὸ ἔβαλε στὴ μέση (στοὺς δώδεκα), τ' ἀγκάλιασε καὶ τοὺς εἶπε· ὅποιος, ἐάν ἓνα ἀπὸ τὰ τέτοια παιδιὰ δεχθεῖ στ' ὄνομά μου, εἶναι σὰν νὰ δέχεται ἐμένα. Καὶ ὅποιος ἐμένα θὰ δεχθεῖ, δέχεται Ἐκεῖνον ποῦ μ' ἔστειλε.

Λουκ. ιζ' 3.

Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας. Καὶ ἂν ἁμαρτήσῃ σὲ σένα ὁ ἀδελφός σου νὰ τὸν μαλώσεις. Καὶ ἐάν μετανιώσῃ νὰ τὸν συγχωρήσεις. Καὶ ἐάν ἑπτὰ φορές τὴν ἡμέρα ἁμαρτήσῃ σὲ σένα καὶ ἑπτὰ φορές, γυρίσει σὲ σένα λέγοντας, μετανιώνω, νὰ τὸν συγχωρέσεις. Εἶπαν τότε οἱ Ἀπόστολοι στὸν Κύριο· πρόσθετε πίστιν σὲ μᾶς. Καὶ τοὺς εἶπεν ὁ Κύριος· ἂν ἔχετε πίστιν τόση σὰν τὸ σπόρο τοῦ σιναπιοῦ, θὰ μποροῦ-

λάσση· και ὑπήκουσεν ἄν ὑμῖν.

σατε νὰ πεῖτε στὴ συκαμινιά, ξεριζώσου καὶ πήγαινε νὰ φυτευθεῖς στὴ θάλασσα, καὶ θὰ σᾶς ἄκουε.

Ἐκ τῶν τελευταίων λόγια.

Ἰωάν. ιε' 1.

Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μέννατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὕτως φέρει καρπὸν πολὺν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνη ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα καὶ ξεραίνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνη, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἔδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μέννατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου

Ἰωάν ιε' 1.

Ἐγὼ εἶμαι τ' ἀμπέλι τ' ἀληθινὸ καὶ ὁ πατέρας μου ὁ γεωργός. Κάθε κλήμα δικό μου, ποὺ δὲν κάνει καρπὸ τὸ ξεφυτρώνει, καὶ κάθε κλήμα ποὺ ἔχει καρπὸ τὸ καθαρίζει γιὰ νὰ κάνει περισσότερο καρπὸ. Τώρα σεῖς εἶστε καθαροὶ (οἱ ἀπόστολοι) γιὰ τὸ λόγο ποὺ σᾶς εἶπα. Μέννατε πιστοὶ σὲ μένα ὅπως καὶ ἐγὼ σὲ σᾶς, γιὰτὶ καθὼς τὸ κλήμα δὲ μπορεῖ νὰ καρποφορήσει μόνο του, ἐὰν δὲ μείνη στ' ἀμπέλι, ἔτσι καὶ σεῖς δὲ θὰ κάνετε καρπούς, ἐὰν δὲ μείνητε μαζί μου ἐνωμένοι. Ἐγὼ εἶμαι τ' ἀμπέλι καὶ σεῖς τὰ κλήματα. Ἐκεῖνος ποὺ μένει σὲ μένα καὶ ἐγὼ σ' αὐτόν, αὐτὸς θὰ κάνει πολὺ καρπὸ, γιὰτὶ χωρὶς ἐμένα δὲ μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτα. Ἐὰν κανεὶς δὲ μείνει ἐνωμένος μαζί μου, θὰ πεταχθεῖ ἔξω σὰν τὸ κλήμα καὶ θὰ ξεραθεῖ, καὶ θὰ τὸ μαζέψουν καὶ θὰ τὸ βάλλουν στὴ φωτιά καὶ θὰ καεῖ. Ἐὰν μείνητε ὁμως σὲ μένα καὶ τὰ λόγια μου μείνουν σὲ σᾶς, ὅ,τι κι' ἂν θέλετε νὰ ζητήσετε, θὰ πραγματοποιηθεῖ. Σὲ τοῦτο δοξάσθηκεν ὁ πατέρας μου, γιὰ νὰ κάνετε πολὺ καρπὸ καὶ νὰ γίνετε μαθητές μου. Ὅπως ἀγάπησε ἐμένα ὁ πατέρας μου, ἔτσι κι'

τετήρηκα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνη καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῆ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐγχολή ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς μὲ ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέροητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὄνοματί μου, δῶ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ἰωάν. ις' 22.

Πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

Ματθ. κη' 18.

Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων.

Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία

ἐγὼ σᾶς ἀγάπησα. Μείνετε στὴ δική μου ἀγάπη. Ἐὰν τηρήσετε τὶς ἐντολές μου, θὰ μείνετε στὴν ἀγάπη μου, ὅπως καὶ ἐγὼ ἐτήρησα τὶς ἐντολές τοῦ πατέρα μου καὶ μένω στὴν ἀγάπη του.

Αὐτὰ τὰ εἶπα σὲ σᾶς, ὥστε ἡ χαρὰ μου νὰ μείνει σὲ σᾶς, καὶ ἡ χαρὰ σας νὰ δλοκληρωθεῖ. Αὕτη εἶναι ἡ ἐντολή μου, νὰ ἀγαπίεστε μεταξύ σας, ἔτσι, ὅπως ἐγὼ σᾶς ἀγάπησα. Μεγαλύτερην ἀγάπην ἀπ' αὐτὴ δὲν ἔχει κανεὶς, ὥστε τὴ ζωὴ του νὰ δίνει χίριον τῶν φίλων του. Καὶ σεῖς εἶστε φίλοι μου, ἐὰν κάνετε ὅσα σᾶς εἶπα. Δὲ σᾶς λέγω πιά δούλους, γιατί ὁ δούλος δὲν ξέρει τί κάνει ὁ κύριός του. Σᾶς ὁμως, σᾶς δνομάζω φίλους, γιατί ὅλα ὅσα ἄκουσα ἐγὼ ἀπὸ τὸν πατέρα μου σᾶς τὰ ἔμαθα. Σεῖς δὲν μὲ ἐκλέξατε, ἀλλὰ ἐγὼ σᾶς διάλεξα καὶ σᾶς ἔβαλα νὰ πᾶτε καὶ νὰ φέρετε καρπὸ, καὶ ὁ καρπὸς σας νὰ μείνει, ὥστε ὅ,τι κι' ἂν ζητήσετε ἀπὸ τὸν πατέρα σὶ ὄνομά μου, νὰ δοθεῖ σὲ σᾶς. Αὐτὰ σᾶς παραγγέλλω, ν' ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ἰωάν. ις' 22.

Ὁ Κύριος εἶπε· πάλι θὰ σᾶς ξαναδῶ καὶ θὰ χαρεῖ ἡ καρδιά σας, καὶ αὐτὴ σας τὴ χαρὰ κανεὶς δὲ θὰ σᾶς τὴν πάρει.

Ματθ. κη' 18-20.

Ἦρθε ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπε:

«Μοῦ δόθηκε κάθε ἐξουσία

ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ. Λοιπὸν πηγαίνετε νὰ κατηχήσετε ὅλα τὰ ἔθνη, νὰ τοὺς βαπτίζετε στ' ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ νὰ τοὺς διδάξετε νὰ τηροῦν ὅλα ὅσα παρήγγειλα σὲ σᾶς. Καὶ νά, ἐγὼ εἶμαι μαζί σας ὅλες τὶς ἡμέρες, ὡς τὴ συντέλεια τοῦ χρόνου. Ἀμήν (= σᾶς βεβαιῶνω).

6.— ΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Ἐδῶ διαβάζουμε χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰς διάφορες ἐπιστολὰς τῶν Ἀποστόλων.

Α' Κορινθ. ιε' 12.

Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ἄρα κενὸν τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἔμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται· εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἔστε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἡλ-

Α' Κορινθ. ιε' 12

Ἀφοῦ κηρύσσεται ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστήθηκε, πῶς λένε μερικοὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις τῶν νεκρῶν; Μὰ ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, οὔτε ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε· καὶ ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστήθηκε, τότε ἄσκοπο εἶναι τὸ κήρυγμα μας, τιποτένια καὶ ἡ πίστις σας. Καὶ εἵμαστε ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, γιατί ἔμαρτυρήσαμε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ὅτι ἀνέστησε τὸ Χριστό, πὸ δὲν δὲν τὸν ἀνάστησε, ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται. Γιατὶ ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται, δὲν ἀναστήθηκε οὔτε ὁ Χριστός. Καὶ ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστήθηκε, τότε ἡ πίστις σας εἶναι μάταιη· ἀκόμα βρι-

πικότες ἔσμεν ἐν Χριστῷ μόνον, ἔλειονότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἔσμεν. Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

Α' Κορ. ιε' 32.

Εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγομεν καὶ πίωμεν, αὐριοὺν γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλία κακαί. ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ Θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῶν λέγω.

Α' Θεσσ. δ' 13.

Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας· ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ

σκόσατε στὶς ἁμαρτίες σας. Ἔρα καὶ ὅσοι πέθαναν μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι χαμένοι. Καὶ ἐὰν σ' αὐτῇ τῇ ζωῇ ἐλπίζομε μόνον στὸ Χριστό, εἴμαστε οἱ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι γεγονός δὲ ὅτι ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ὅτι ἐγένεν ἡ ἀρχὴ τῶν ἄλλων νεκρῶν στὴν ἀνάστασή τους.

Α' Κορ. ιε' 32.

Ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται, ἄς φᾶμε καὶ ἄς πιοῦμε γιατί αὐριο θ' ἀποθάνομε. Μὴν πλανᾶσθε ὅμως, γιατί φθείρουσιν τὰ χρηστὰ ἡθὴ οἱ κακὲς συναναστροφές. Ευπνήστε σωστὰ καὶ μὴν ἁμαρτάνετε, γιατί μερικοὶ ἔχουν ἀγνωσία τοῦ Θεοῦ· γιὰ ντροπή σας τὸ λέω.

Α' Θεσσ. δ' 13.

Δὲν θέλομε, ἀδελφοί, ν' ἀγνοεῖτε γιὰ κείνους ποὺ πέθαναν, γιὰ νὰ μὴ λυπᾶσθε καὶ σεῖς ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ἔχουν τὴν ἐλπίδα. Γιατί ἐὰν πιστεύομε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἀναστήθηκε, ἔτσι θὰ γίνει καὶ μετὰ τοὺς πεθαμένους χριστιανούς, θὰ τοὺς πάρει μαζί Του. Καὶ αὐτὸ σᾶς τὸ λέμε σύμφωνα μετὰ τὸ λόγο τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐμεῖς ποὺ θὰ ζοῦμε, ὅσοι θὰ ὑπάρχομε ἀκόμα στὴν παρουσία (τῇ δευτέρῃ) τοῦ Κυρίου, δὲ θὰ πεθάνομε. Τότε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, μετὰ εἰδοποίησιν τῶν ἀγγέλων τοῦ

ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἔσόμεθα. Ὡστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Ρωμ. η' 12.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἔσμεν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν· εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐνῶ κρᾶζομεν ἄββᾶ, ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ Πνεῦμα μαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἔσμεν τέκνα Θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ σὺνδοξασθῶμεν. Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Θεοῦ, θὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, πρῶτα θ' ἀναστηθοῦν οἱ νεκροί, ἔπειτα ἡμεῖς ὅσοι θὰ ὑπολειφθῶμε ζωντανοὶ μαζί μ' αὐτοὺς θ' ἀρπαχτοῦμε στὶς νεφέλες γιὰ ν' ἀπαντήσουμε τὸν Κύριο στὸν ἀέρα, καὶ ἔτσι πάντοτε θὰ εἴμαστε μαζί Του. Ὡστε νὰ παραγοριέστε μεταξύ σας μ' αὐτὰ τὰ λόγια.

Ρωμ. η' 12

Λοιπόν, ἀδελφοί, δὲν πρέπει νὰ ζοῦμε σαρκικά, γιὰτὶ ἂν ἔτσι ζῆτε πρόκειται νὰ πεθάνετε, ἐὰν ὅμως μὲ πνευματικότητα θανατώνετε τὶς σωματικὰς πράξεις σας (τὶς σαρκικές), θὰ ζήσετε. Γιατὶ ὅσοι ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, αὐτοὶ εἶναι παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Δὲν πήρατε πνεῦμα δουλείας γιὰ νὰ φοβάστε πάλιν, ἀλλὰ πήρατε πνεῦμα υἰοθεσίας (γίνετε ὄχι δοῦλοι, ἀλλὰ παιδιὰ), καὶ μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ φωνάζουμε, ὁ πατέρας, ὁ πατέρας. Τὸ ἴδιο τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μαρτυρεῖ μαζί μὲ τὸ δικό μας πνεῦμα ὅτι εἴμαστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἴμαστε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ κληρονόμοι, καὶ κληρονόμοι μὲν τοῦ Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ μὲ τὸ Χριστό, καὶ ἐὰν βέβαια πάσχομε μαζί Του θὰ δοξασθοῦμε καὶ μαζί Του. Καὶ λογαριάζω ὅτι τὰ τωρινὰ παθήματα δὲν εἶναι ἄξια νὰ παραβληθοῦν μὲ τὴ δόξα, ποὺ πρόκειται ν' ἀποκαλυφθεῖ σὲ μᾶς.

Β' Τιμ. α' 7.

Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

Γαλ. ε' 13.

Ἑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῆς σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, **ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.**

Κολ. γ' 5.

Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακίην, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν εἰδωλολατρία, δι' ἣ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζήτε ἐν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν· μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ὅπου οὐκ ἐν Ἑλλην καὶ Ἰουδαίῳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός. Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ

Β' Τιμ. α' 7.

Δὲ μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ πνεῦμα δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ φρονήσεως.

Γαλατ. ε' 13.

Σεῖς ἀδελφοί γιὰ ἐλεύθεροὶ προσκληθήκατε· μόνον προσέχετε μὴ χρησιμοποιεῖτε τὴν ἐλευθερίαν γιὰ ἀφορμὴ κακοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγάπην νὰ ἐργάζεσθε μεταξύ σας. Γιατὶ ὁλος ὁ νόμος σ' ἓνα ἐμπεριέχεται, στὸ **ν' ἀγαπᾶς τὸν πλησίον σου, σὰν τὸν ἑαυτό σου.**

Κολοσ. γ' 5.

Νεκρώσατε, λοιπόν, τὰ μέλη σας τὰ γῆινα, πού εἶναι πορνεία, ἀκαθαρσία, πάθη, κακὴ ἐπιθυμία καὶ πλεονεξία (αὐτὴ εἶναι εἰδωλολατρία), γιὰ τὰ ὁποῖα ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, στὰ παιδιά πού ἀπειθοῦν, καὶ πού μέσα σ' αὐτὰ καὶ σεῖς περπατήσατε κάποτε, ὅταν ἔτσι ζούσατε. Τώρα ὅμως βάλετε τα κατὰ μέρος ὅλα, τὴν ὀργή, τὸ θυμό, τὴν κακία, τὴ βλαστήμια, τὴν αἰσχρολογία ἀπὸ τὸ στόμα σας. Μὴ λέτε ψέματα μεταξύ σας, καὶ ἀφοῦ γδυθῆτε τὸν παλιὸν ἄνθρωπο, μαζί μὲ τίς πράξεις του, καὶ ντυθῆτε τὸν καινούργιο ἄνθρωπο, πού ἀνακαινίζεται μὲ τὴν ἐπίγνωσή του, ὅτι εἶναι εἰκόνα ἐκείνου πού τὸν ἔκτισε (τοῦ Θεοῦ), καὶ πού ἔτσι δὲν ὑπάρχει διαφορὰ σ' Ἑλληνα καὶ σ' Ἰουδαῖο, ἂν ἔχει κάποιον περιτομῇ ἢ ὄχι, σὲ βάρβα-

Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιροῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἕάν τις πρὸς τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Ρωμ. η' 28.

Οἶδαμεν ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

Ρωμ. η' 31.

Εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

Ρωμ. ιβ' 9.

Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστρυφούνη τὸ πονηρὸν, κολῶμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρεαίαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φι-

ρο ἢ σὲ Σκύθη, σὲ δοῦλο ἢ σὲ ἐλεύθερο, ἀλλὰ ὅλοι καὶ ἀνάμεσα σὲ ὅλους εἶναι ὁ Χριστὸς (δηλαδὴ ἰσότητα). Φορέστε λοιπὸν σὰν ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα στοργικά, τὴν ἐντιμότητα, τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν ἡμερότητα, τὴν μακροθυμία. Ἀνέχεσθε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ νὰ χαρίζετε μεταξύ σας ἂν ἔχει κάποιος στὸν ἄλλο παράπονο, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς σᾶς ἐχάρισε, ἔτσι καὶ σεῖς. Καὶ σὲ ὅλα τούτα, πρὸ παντός, νὰ χαρίζετε τὴν ἀγάπην, ποὺ εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Ρωμ. η' 28.

Ξέρουμε ὅτι σὲ κείνους ποὺ ἀγαποῦν τὸ Θεὸ ὅλα συνεργοῦν σὲ ἀγαθὸ· σὲ κείνους ποὺ εἶναι καλεσμένοι (Χριστιανοὶ μὲ τὴν καρδιά τους).

Ρωμ. η' 31.

Ἐάν δὲ ὁ Θεὸς εἶναι μαζί μας, ποῖος θὰ εἶναι ἰσχυρὸς ἀντίθετός μας;

Ρωμ. ιβ' 9.

Ἡ ἀγάπη σας νὰ εἶναι ἀνυπόκριτη. Ν' ἀποστρέψετε τὸ πονηρὸ καὶ νὰ προσκολλᾶσθε στὸ ἀγαθὸ, νὰ εἶστε φιλόστοργοι καὶ φιλάδελφοι μεταξύ σας, νὰ συναγωνίζεσθε τοὺς θὰ τιμῆσει τὸν ἄλλο πρῶτος, μὴν ἀμελήτε νὰ σπεύδετε, μὲ θερμὸ ἐνδιαφέρον, σὲ γνώση, ὅτι τὸν Κύριον ὑπηρετεῖτε· μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ χαίρετε, στὴ θλίψη νὰ ὑπομένετε,

λοξενίαν διώκοντες. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλά φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων· εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.

Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· ἐμοὶ ἐκδικήσεις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν, ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἀνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ρωμ. ιγ' 8.

Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.

Α' Κορινθ. β' 6.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόν-

τὰ προσεύχεσθε καρτερικά, νὰ μετέχετε στὶς ἀνάγκες τῶν Χριστιανῶν, νὰ ἐπιδιώκετε τὴ φιλοξενία. Νὰ εὐλογεῖτε ἐκείνους ποὺ σᾶς καταδιώκουν, νὰ εὐλογεῖτε καὶ νὰ μὴ καταριέστε. Νὰ χαίρετε μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ χαίρουν καὶ νὰ κλαῖτε μαζί μὲ κείνους ποὺ κλαῖνε. Τὸ ἴδιο φρόνημα νάχετε μεταξύ σας (νὰ μὴ κάνετε διακρίσεις). Μὴν ὑψηλοφρονεῖτε, ἀλλὰ μὲ τοὺς ταπεινοὺς νὰ συμπορευέσθε. Μὴ φαίνεστε πάρα πάνω ἀπὸ ὅ,τι εἶσαστε. Σὲ κανέναν κακὸ ἀντὶ κακοῦ νὰ μὴν ἀνταποδώσετε. Νὰ προνοεῖτε καλὰ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἂν εἶναι δυνατόν, ἀπὸ σᾶς νὰ προσέρχετε ἢ εἰρήνη μεταξὺ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἀγαπητοί, μὴν ἐκδικεῖσθε, ἀλλὰ δῶστε τόπο στὴν ὀργή· εἶναι γραμμένο, ἢ δικαιοσύνη σὲ μένα ἀνίκηει, ἐγὼ θ' ἀνταποδώσω, λέγει ὁ Κύριος. Ἐὰν λοιπὸν πεινάει ὁ ἐχθρὸς σου, θρέψε τον, ἐὰν διψᾷ πότισέ τον· καὶ τοῦτο ὅταν κάνεις, ἀναμμένα κάρβουνα μαζεύεις στὸ κεφάλι του. Μὴ νικηθεῖς ἀπὸ τὸ κακό, ἀλλὰ νὰ νικήσεις μὲ τὸ ἀγαθὸ τὸ κακό.

Ρωμ. ιγ' 8.

Σὲ κανέναν τίποτα νὰ μὴ χρωστάτε, παρὰ, τὸ ν' ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Α' Κορινθ. β' 6.

Κηρύττουμε τὴ σοφία στοὺς τελείους (τοὺς πιστοὺς), μὰ ὄχι τὴ σοφία τούτου τοῦ αἰῶ-

των τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν· ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν. ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος Ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.

νος, οὔτε τὴ σοφία τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τοῦ κόσμου τούτου, ποῦ καταργούνται, ἀλλὰ κηρύττουμε τὴ σοφία τοῦ Θεοῦ, ποῦ βρίσκεται μυστικὰ κρυμμένη, καὶ ποῦ τὴν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὶν ἀπὸ τὸν κόσμον γιὰ δόξα δικῆς μας, καὶ ποῦ κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἀρχοντες τοῦ αἰῶνος τούτου δὲν τὴν γνώρισεν, γιατί ἐὰν τὴ γνώριζαν δὲν θὰ ἐσταύρωναν τὸν Κύριο τῆς δόξας· ἀλλὰ ὅπως εἶναι γραμμένο, ἐκεῖνα ποῦ μᾶτι δὲν εἶδε, αὐτὶ δὲν ἤκουσε καὶ στὴν ἀνθρώπινη καρδιά δὲν ἀνέβηκαν, ἐκεῖνα ἐτοίμασεν ὁ Θεὸς γιὰ κείνους ποῦ τὸν ἀγαποῦν. Σὲ μᾶς τ' ἀποκάλυψεν ὁ Θεὸς μὲ τὸ πνεῦμα Του, γιατί τὸ Πνεῦμα ἔλλα τα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Γιατί ποιὸς ἔγνωρισε τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων, παρὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ βρίσκεται μέσα του; ἔτσι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κανεῖς δὲν τὰ ξέρει, παρὰ μόνο τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔμεῖς δὲν ἐλάβομε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ Θεό, γιὰ νὰ γνωρίσουμε ἐκεῖνα ποῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάρισεν. Αὐτὰ ποῦ καὶ κηρύττουμε, ὄχι μὲ λόγια διδασκαλίας ἀνθρώπινης σοφίας, ἀλλὰ μὲ διδασκαλία Ἁγίου Πνεύματος, κάνοντας σύγκριση στοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους μὲ πνευματικὰ πράγματα. Ὁ γήϊνος ἄνθρωπος δὲ δέχεται τὰ πνευματικὰ, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸ Θεό· τοῦ φαίνονται

άνόητα και δὲ πορεῖ νὰ τὰ καταλάβει.

Β' Κορινθ. δ' 18.

Τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

Β' Κορινθ. δ' 18.

Τὰ ὅσα βλέπουμε εἶναι προσωρινά, ἐνῶ τὰ ὅσα δὲ βλέπουμε εἶναι αἰώνια (μόνιμα, γιὰ πάντα).

Β' Κορινθ. η' 13.

Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα και τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται· ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε και ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἤλαττόνησε.

Β' Κορινθ. η' 13.

Δὲν πρέπει νᾶχουν ἄλλοι ἄνεση και σεῖς θλίψη, ἀλλὰ μὲ ἰσότητα τὸ δικό σας περίσσευμα τοῦ καιροῦ τούτου, νὰ εἶναι γιὰ τὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ὥστε και στὸ περίσσευμα ἐκείνων νὰ γίνει στὸ δικό σας ὑστέρημα, γιὰ νὰ γίνεται ἰσότητα, ὅπως εἶναι γραμμένο· ἐκεῖνος ποὺ ἔχει πολὺ δὲν ἐθησαύρισε και ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸ λίγο δὲν ὑπόφερε ἀπὸ ἔλλειψη.

Β' Κορινθ. ιβ' 14.

Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

Β' Κορινθ. ιβ' 14.

Δὲν ὀφείλουν τὰ τέκνα νὰ θησαυρίζουν γιὰ τοὺς γονεῖς τους, ἀλλ' οἱ γονεῖς γιὰ τὰ παιδιά τους.

Γαλατ. δ' 8.

Ἄλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὐσι θεοῖς· νῦν δὲ γνόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ και πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦειν θέλετε; ἡμέρας παρατηρεῖσθε και μῆνας και καιροὺς και ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

Γαλατ. δ' 8.

Ἄλλὰ τότε ποὺ δὲν ξέρατε τὸ Θεὸ ἐδουλεύτε σὲ κείνα ποὺ δὲν ἦταν πραγματικὰ θεοί· τώρα ὅμως ποὺ γνωρίσατε τὸ Θεὸ ἢ μᾶλλον ποὺ ἔκανε ὁ Θεὸς γιὰ νὰ τὸν γνωρίσετε, πῶς γυρίζετε πάλι στ' ἀδύνατα και τὰ μικρὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, και τὰ ὁποῖα θέλετε πάλι νὰ τὰ ὑπηρετεῖτε, σὰν νᾶναι ψηλά; και κάνετε παρατηρήσεις στὶς ἡμέρες και στοὺς μῆνες και

στά χρόνια! Φοβᾶμαι πὼς ἄδικα κουράστηκα σὲ σᾶς.

Γαλ. ς' 1.

Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῆ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῆς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφεσ. δ' 25.

Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. δογίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδνέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδετε τόπον τῷ διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς χερσίν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναί τῷ χρεῖαν ἔχοντι. Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρεῖας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγισθῆτε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρόσεως. πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρῆθῆτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Γαλ. ς' 1.

Ἀδελφοί, ἂν πέσει κάποιος σὲ κάποιον παράπτωμα, σεῖς οἱ πνευματικοὶ νὰ τὸν διορθώσετε μὲ πνεῦμα πραοῦ, κοιτάζοντας τὸν ἑαυτό σου μήπως καὶ σὺ πέσεις. Μεταξὺ σας ὁ ἕνας τὰ βάρη τοῦ ἄλλου νὰ βαστάει, καὶ ἔτσι ν' ἀναπληρῶνετε τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ.

Ἐφεσ. δ' 25

Γι' αὐτό, ἀφήστε τὸ ψεῦμα καὶ νὰ λέτε τὴν ἀλήθεια, ὁ καθένας στὸν πλησίον του, γιατί εἶστε τὸ ἴδιο μεταξὺ σας (κομμάτι ὁ ἕνας τ' ἄλλου). Ν' ἀγανακτεῖτε, ἀλλὰ νὰ μὴ φτάνετε σ' ἁμαρτία· ὁ ἥλιος νὰ μὴ δύει καὶ σεῖς νὰ βροσκεστε στὴν ὀργή, οὔτε ν' ἀφήνετε τόπο στὸ διάβολο. Ὁ κλέφτης νὰ πάψει πιά νὰ κλέβει, ἀλλὰ νὰ κοπιᾷζει καὶ νὰ ἐργάζεται καλά μὲ τὰ χεῖρα του, ὥστε νάχει νὰ δίνει καὶ σὲ κείνους ποὺ ἔχουν ἀνάγκη. Κάθε λόγος σάπιος νὰ μὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σας, ἀλλὰ ὅποιος εἶναι καλὸς γιὰ νὰ σιάχνει ὅ,τι ἔχει ἀνάγκη, καὶ νὰ δίνει χάρη σ' ὅσους τὸν ἀκούουν. Καὶ μὴ λυπάτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο τοῦ Θεοῦ ποὺ μ' αὐτὸ σφραγισθήκατε σὲ ἡμέρα λυτρόσεώς σας. Κάθε πικρία, ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θυμὸς καὶ ἡ βρισιὰ καὶ ἡ βλαστήμια νὰ φύγουν ἀπὸ σᾶς μαζί μὲ κάθε ἄλλη κακία.

Ἐφεσ. ε' 8.

Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀλήθειᾳ· δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ, καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάροις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε· τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχροὺν ἐστὶ καὶ λέγειν· τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστὶ. διὸ λέγει· ἔγειρε ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάυσει σοὶ ὁ Χριστός.

Κολ. γ' 18.

Αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν Κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. Τὰ τέκνα ὑπακούεται τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. Οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίας, φοβούμενοι τὸν Θεόν. δ' 1.—Οἱ Κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Ἐφεσ. ε' 8.

Κάποτε εἴσατε σκοτάδι, τώρα ὅμως εἴστε φῶς· σὰν τέκνα τοῦ φωτὸς νὰ περιπατᾶτε· γιατί ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος γίνεται μὲ κάθε καλωσύνη καὶ μὲ δικαιοσύνη καὶ μὲ ἀλήθεια. Νὰ δοκιμάζετε τί εἶναι εὐχάριστο στὸν Κύριο, καὶ νὰ μὴ μετέχετε στὰ ἔργα τ' ἀκάροπα, τὰ σκοτεινά· ἀλλὰ νὰ τὰ ἐλέγχετε· γιατί ὅσα κρυφὰ γίνονται ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ντροπῆ καὶ νὰ τὰ λέγει κανεὶς. Καὶ ὅμως ὅταν ἐλέγχονται ἀπὸ τὸ φῶς φανερόνονται· καὶ κάθε πὺν φανερόνεται γίνεται φῶς. Γι' αὐτὸ λέγει· σήκω ἐσὺ πὺν κάθεσαι καὶ ἀναστήσου ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, καὶ θὰ σὲ φωτίσει ὁ Χριστός.

Κολ. γ' 18.

Οἱ γυναῖκες νὰ ὑποχωρεῖτε στοὺς συζύγους σας. Οἱ ἄνδρες ν' ἀγαπᾶτε τὶς γυναῖκες σας, καὶ νὰ μὴ τὶς στενοχωρεῖτε. Τὰ παιδιά νὰ ὑπακούετε στοὺς γονεῖς σας σ' ὅλα. Οἱ πατέρες μὴν ἐκνευρίζετε τὰ παιδιά σας, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὴν ἰσορροπία τῆς ψυχῆς τους. Οἱ ὑπηρέτες νὰ ὑπακούετε σ' ὅλα στοὺς ἐργοδότες σας, ὅχι μὲ ψευτοεκδουλεύσεις, γιὰ νὰ προκαλέσετε τὴν εὐαρέσκεια τους, ἀλλὰ μὲ ἀπλότητα καρδιάς, καὶ ἐπειδὴ σέβεσθε τὸ Θεό. δ' 1. Οἱ προϊστάμενοι τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἰσότητα νὰ ἐξασφαλίζετε στοὺς ἀνθρώπους τῆς διαταγῆς σας, γιατί ξέρετε

πὸς καὶ σεῖς ἔχετε Κύριον ἐπουράνιο.

Β' Θεσσ. γ' 10.

Καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.

Β' Τιμ. γ' 1.

Τοῦτο δὲ γίγνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποὶ· ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδότηι, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρημένοι... 9.—'Ἄλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον.

Ἐβρ. ιβ' 1.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχουμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου

Β' Θεσσ. γ' 10

Καὶ ὅταν εἴμαστε μαζί σας, αὐτὸ σᾶς εἶχαμε παραγγείλει· ὅτι ὅποιος δὲ θέλει νὰ ἐργάζεται νὰ μὴν τρώει.

Β' Τιμ. γ' 1.

Τοῦτο νὰ ξέρεις, πὸς στοὺς τελευταίους, καιροὺς θὰ σταθοῦν κακὰ χρόνια· θὰ γίνουσι οἱ ἄνθρωποι ἐγωϊστές, φιλάργυροι, περήφανοι, βλάστημοι, δὲ θὰ ὑπακούουσιν στοὺς γονεῖς τους, ἀχάριστοι, δὲ θὰ σέβωνται τὰ ἱερά, δὲ θὰ ἔχουν στοργή, δὲ θὰ τηροῦν τὸ λόγο τους, θὰ διαβάλλουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, δὲ θὰ κρατοῦν τὸν ἑαυτό τους σ' ἀξιοπρέπεια, θὰ γίνουσι ἀγριοὶ, κακοί, προδότες, θρασεῖς, ἐπιδεικτικοί, περισσότερο φιλήδονοι παρὰ φιλόθεοι, θὰ ἔχουν μόρφωση πίστεως, μὰ δὲ θὰ πιστεύουν στὴ δύναμὶ τῆς...

9. Ἄλλὰ δὲ θὰ προκόψουν γιὰ πολὺ.

Ἐβρ. ιβ' 1.

Καὶ μεῖς λοιπόν, ποὺ ἔχουμε νὰ μᾶς περιβάλλει τόσο μεγάλο νέφος ἀπὸ μαρτυρῆς τῆς πίστεως, ἀφοῦ βάλομε κάτω κάθε βᾶρος, καὶ τὴν ἁμαρτία τῶν περιστάσεων, μὲ ὑπομονὴν ἄς τρέχουμε στὸν ἀγῶνα, ποὺ εἶναι μπροστά μας· κι' ἄς προσβλέπομε στὸν ἀρχηγὸ καὶ στὸν τελειωτὴ τῆς πίστεώς μας, τὸν Ἰησοῦ, ὃ ὅποιος ἀντὶ τῆς χαρᾶς ποὺ βρισκότανε

τοῦ Θεοῦ κεκάθικεν. ἀναλογί-
σασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπο-
μεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτω-
λῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα
μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν
ἐκλυόμενοι.

Ἰακ. α' 12.

Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει
πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμε-
νος λήφεται τὸν στέφανον τῆς
ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος
τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Μη-
δεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ
γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κα-
κῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα·
ἐκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς
ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξεκόμενος
καὶ δελεαζόμενος· εἶτα ἡ ἐπι-
θυμία συλλαβοῦσα τίκει ἁμαρ-
τίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελε-
σθεῖσα ἀποκύει θάνατον. Μὴ
πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπη-
τοί· πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν
δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι
καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς
τῶν φώτων· παρ' ᾧ οὐκ ἔνι
παρὰλλαγή ἢ τροπῆς ἀπο-
σκίασμα.

Ἰακ. β' 1

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσω-
ποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
τῆς δόξης· ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ
εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ
χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμ-

ἐμπρός Του, ὑπόμεινε σταυ-
ρό, χωρὶς νὰ λογαριάσει τὴ
ντροπή, καὶ ἐκάθισε γι' αὐτὸ
στὰ δεξιὰ τοῦ θρόνου τοῦ
Θεοῦ. Ἀναλογισθῆτε λοιπὸν
Αὐτόν, πού ὑπόμεινε γιὰ χα-
τήρι τῶν ἁμαρτωλῶν τέτοιαν
ἀντίδραση, γιὰ νὰ μὴν ἀπο-
κάμουν οἱ ψυχές σας.

Ἰακ. α' 12.

Εὐτυχισμένος ὁ ἄνθρωπος
πού ὑπομένει τὸν πειρασμό,
γιατὶ γίνεται δόκιμος καὶ ἄ-
ξιος νὰ στεφανωθῆι, ὅπως ὑ-
ποσχέθηκεν ὁ Κύριος σὲ κεί-
νους πού τὸν ἀγαποῦν.—Κα-
νένας, πού βρίσκεται στὸν πει-
ρασμό, μὴν πεῖ ὅτι ὁ Θεὸς
τὸν σκανδαλίζει, γιατί ὁ Θεὸς
εἶναι ἀπειραστος ἀπὸ κακὰ καὶ
δὲν πειράζει κανένα. Ὁ κα-
θένας σκανδαλίζεται ἀπὸ τῆ
δικῆ του ἐπιθυμία, πού τὸν
τραβάει καὶ τὸν παρασύρει.
Ὑστερα ἡ ἐπιθυμία γεννάει
τὴν ἁμαρτία, καὶ ἡ ἁμαρτία
ὅταν γίνῃ, γεννάει τὸ θάνα-
το. Μὴν πλανᾶσθε, ἀδελφοί
ἀγαπητοί. Κάθε τι ἀγαθὸ καὶ
κάθε δῶρο τέλειο, ἔρχεται ἀπὸ
πάνω, ἀπὸ τὸν Πατέρα τῶν
φώτων, ἀπὸ Κεῖνον, πού σ'
Αὐτὸν δὲν ὑπάρχει παραλλα-
γὴ ἢ σκιά.

Ἰακ. β' 1.

Ἀδελφοί μου, μὴν ἔχετε τὴν
πίστιν στὸν Κύριο τῆς δόξης,
τὸ Χριστό, μὲ προσωπολη-
ψίες. Δηλαδή ὅταν ἔλθῃ στὴ
συγκέντρωσή σας κάποιος μὲ
δακτυλίδι χρυσὸ καὶ μὲ ἐπί-

ποῦ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ρυπαρῷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στήθῃ ἐκεῖ ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διακριθῆτε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν; Ἄκουσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἔλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς; Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται.

Ἰακ. δ' 1

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε· καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· οὐκ ἔχετε διὰ τὸ

σημα ροῦχα, καὶ ἔλθει καὶ κάποιος φτωχὸς μὲ τὰ φτωχικά του, καὶ κοιτάξετε ἐκείνον ποὺ φοράει τὰ ἐπίσημα καὶ τοῦ πείτε κάθησε ἐδῶ καλὰ, καὶ στὸ φτωχὸ πείτε σὺ στάσου ἐκεῖ ἢ κάθησε δῶ κάτω στὸ σκαλάκι τοῦ καθίσματός μου, ἔ, τότε δὲ διακριθῆκατε ἀναμεταξύ σας καὶ δὲ γινήκατε κριτὲς μὲ πονηροὺς διαλογισμοὺς; Γιατί, ἀκούτε, ἀδελφοί μου ἀγαπημένοι. Ὁ Θεὸς δὲ διάλεξε τοὺς φτωχοὺς τοῦ κόσμου, πλουσίους σὲ πίστη καὶ κληρονόμους τῆς δικῆς Του βασιλείας, ποὺ ὑποσχέθημε σὲ κείνους ποὺ τὸν ἀγαποῦν; σεῖς ὅμως ἀτιμάσατε τὸ φτωχό. Ἐπειτα, οἱ πλούσιοι δὲν εἶναι ποὺ σᾶς καταδυναστεύουν καὶ αὐτοὶ δὲ σᾶς τραβοῦν στὰ δικαστήρια; καὶ αὐτοὶ δὲ βλαστημοῦν τὸ καλὸ σας ὄνομα; Ἐὰν λοιπὸν ἐκτελεῖτε τὸ βασιλικὸ νόμο (τοῦ Χριστοῦ) σύμφωνα μὲ τὴ γραφὴν, ἢ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτό σου, καλὰ κάνετε· ἂν ὅμως προσωποληπτεῖτε, τότε ἁμαρτία κάνετε, καὶ ἐλέγχεσθε ἀπὸ τὸ νόμο σὰν παραβάτες του.

Ἰακ. δ' 1.

Ἀπὸ ποῦ οἱ πόλεμοι καὶ οἱ μάχες ἀνάμεσά σας; ὄχι ἀπὸ τὶς ἡδονὲς ποὺ στρατεύονται στὰ ἴδια σας τὰ μέλη; ἐπιθυμεῖτε νᾶχετε καὶ δὲν ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλεύετε καὶ δὲ μπερδεύετε νὰ ἐπιτύχετε· κάνετε μάχες καὶ πολέμους· δὲν ἔχε-

μη αἰτεῖσθαι ὑμᾶς· αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ... 7. Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ. ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν· ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν.

Ἰακ. ε' 1

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς τάλαιπωραῖς ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατῶται, καὶ ὁ ἴδς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀποστερημένος ἀφ' ὑμῶν κράζει, καὶ αἰβοᾷ τῶν θηρευσάντων εἰς τὰ ὄτα Κυρίου Σαβαώθ εἰσεληλύθασιν. ἐτροφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρόψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Α' Πέτρο. γ' 13.

Καὶ τίς ὁ κακῶσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι... 17. κρείττον γὰρ ἀγαθοποιῶντας, εἰ

τε, γιατί δὲ ζητᾶτε· ζητᾶτε, καὶ δὲν παίρνετε, γιατί ἄσχημα ζητᾶτε, γιὰ νὰ τὰ ξοδέψετε στὶς ἡδονές σας. Ἄτιμοι καὶ ἄτιμες, δὲν ξέρετε, πὼς ἡ φιλία μὲ τὸν κόσμον (τὸν κακὸ), εἶναι ἔχθρα μὲ τὸ Θεό...
7.— Ὑποταχθῆτε λοιπὸν στὸ Θεό, ἀντιταχθῆτε στὸ διάβολο, καὶ θὰ φύγει ἀπὸ σᾶς. Πλησιαστέ στὸ Θεὸ καὶ θὰ σᾶς ἐγγίσει κι' Αὐτός.

Ἰακ. ε' 1.

Κρίμα σὲ σᾶς οἱ πλούσιοι, κλάψτε στὶς τάλαιπωρίες ποὺ σᾶς περιμένουν. Ὁ πλοῦτος σας ἐσάπισε καὶ τὰ ρούχα σας ἔγιναν σαρακοφαγωμένα, τὸ χρυσάφι καὶ τ' ἀσήμι σας χάνεται καὶ τὸ δηλητήριό τους γιὰ μαρτυρία θὰ μείνει σὲ σᾶς. Ἐμαζέψατε θησαυροὺς τὸν τελευταῖο καιρὸ· νὰ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν, ποὺ ἐδούλεψαν στὰ χωράφια σας, ὁ καθυστερημένος, κράζει· καὶ οἱ φωνές ἐκείνων ποὺ θέρισαν ἐφθασαν στὰ ὄτα τοῦ Κυρίου. Γλεντήσατε ἐπάνω στὴ γῆ, καὶ ἐσπαταλήσατε καὶ ἐθρόψατε τὸν ἑαυτὸ σας σὰν σὲ ἡμέρα σφαγῆς. Καταδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιο καὶ αὐτός, δὲν ἀντιτάσσεται σὲ σᾶς.

Α' Πέτρο. γ' 13.

Καὶ ποὺς θὰ μπορέσει νὰ σᾶς κάνει κακὸ, ἂν γίνετε μιμηταὶ τοῦ ἀγαθοῦ; Ἄλλὰ κι' ἂν πάσχετε γιὰ τὴ δικαιοσύνη, εὐτυχισμένοι εἶσθε... 17. Για-

θέλοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πάσχειν, ἢ κακοποιούντας.

Β' Πέτρο. γ' 13.

Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

Α' Ἰωάν. β' 9.

Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἔστιν ἕως ἄρτι.

Α' Ἰωάν. γ' 10.

Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἔστιν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Α' Ἰωάν. γ' 13.

Μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβηθήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἔστι.

Α' Ἰωάν. δ' 12.

Ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγά-

τί, ἂν θέλει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καλύτερα νὰ πάσχουμε, ἐπειδὴ κάνουμε τὸ καλό, παρὰ ἐπειδὴ κάνουμε τὸ κακό.

Β' Πέτρο. γ' 13.

Καινούργια οὐρανὸ καὶ καινούργια γῆ, περιμένουμε, σύμφωνα με τὴν ὑπόσχεση τοῦ Χριστοῦ, πού σ' αὐτὰ θὰ κατοικεῖ ἡ δικαιοσύνη.

Α' Ἰωάν. β' 9.

Ἐκεῖνος πού λέει πὸς βρίσκεται στὸ φῶς καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, βρίσκεται ὡς τὰ τώρα στὸ σκοτάδι.

Α' Ἰωάν. γ' 10.

Μ' αὐτὸ γίνονται φανερά τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· κάθε ἕνας πού δὲν κάνει τὴ δικαιοσύνη, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ ἐκεῖνος πού δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του. Γιατὶ αὕτη εἶναι ἡ παραγγελία πού ἀκούσατε ἀπὸ τὴν ἀρχή, ν' ἀγαπᾶμε ἀλλήλους.

Α' Ἰωάν. γ' 13.

Μὴν ἀπορεῖτε, ἀδελφοί μου, γιατί σᾶς μισεῖ ὁ κόσμος. Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι μεταβήκαμε ἀπὸ τὸ θάνατο στὴ ζωὴ, γιατί ἀγαπᾶμε τοὺς ἀδελφούς. Ἐκεῖνος πού δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του, μένει στὸ θάνατο. Κάθε ἕνας πού μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του εἶναι φονιάς.

Α' Ἰωάν. δ' 12.

Ἄν ἀγαπᾶμε ἀλλήλους, ὁ Θεὸς μένει σὲ μᾶς καὶ ἡ ἀγάπη

πη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν.

Α' Ἰωάν. δ' 16.

Ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ.

Α' Ἰωάν. δ' 18.

Φόβος οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Α' Ἰωάν. δ' 20.

Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν ὃν εἶδρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ εἶδρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Ἀποκάλ. Ἰωάν. γ' 19.

Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον. Ἴδου ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου ὡς καγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ

Του τελειώνεται· σὲ μᾶς. Μὲ τοῦτο γνωρίζουμε ὅτι μένομε σ' Αὐτὸν καὶ Αὐτὸς σὲ μᾶς.

Α' Ἰωάν. δ' 16.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, καὶ ἐκεῖνος ποὺ μένει στὴν ἀγάπη του, μένει στὸ Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς σ' αὐτόν.

Α' Ἰωάν. δ' 18.

Φόβος δὲν ὑπάρχει στὴν ἀγάπη, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη βγάζει ἔξω τὸ φόβο, γιατί ὁ φόβος ἔχει κόλαση (βασανισμοὺς) καὶ ἐκεῖνος ποὺ φοβάται, δὲν τελειώθηκε στὴν ἀγάπη.

Α' Ἰωάν. δ' 20.

Ἄν κάποιος πεῖ ὅτι ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ καὶ μισεῖ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι ψεύτης. Γιατί ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸ του ποὺ τὸν βλέπει, τὸ Θεὸ ποὺ δὲν τὸν βλέπει, πῶς τὸν ἀγαπᾷ; καὶ αὐτὴ τὴν ἐντολὴν ἔχομε ἀπ' Αὐτόν, ὥστε ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸ Θεὸ, γ' ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸ του.

Ἀποκάλ. Ἰωάν. γ' 19.

Ἐγὼ ὅσους ἀγαπῶ τοὺς ἐλέγχω καὶ τοὺς ἐκπαιδεύω. Θέλε λοιπόν, καὶ μετανόησε. Νά, στάθηκε μπροστὰ στὴν πόρτα καὶ κτυπῶ! Ἄν ἀκούει ὁποιοσδήποτε τὴ φωνή μου καὶ ἀνοίξει τὴν πόρτα, θὰ μπῶ μέσα καὶ θὰ δειπνήσω μαζί του καὶ αὐτὸς μαζί μου. Σὲ κεῖνον ποὺ νικάει θὰ τοῦ δώσω νὰ καθήσῃ μαζί μου στὸ θρόνο μου, ὅπως καὶ ἐγὼ ἐνίκη-

θρόνῳ αὐτοῦ. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις.

Ἀποκάλ. Ἰωάνν. κα' 1.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθον, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ Θεοῦ, ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται. καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν· καὶ ἔξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κλαυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ· ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσι. καὶ εἶπέ μοι· γέγονεν. ἐγὼ τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ Θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός.

καὶ ἐκάθησα μαζί με τὸν πατέρα μου στὸ θρόνο του. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει αὐτιά, ἄς ἀκούσει τὴν λέει τὸ Πνεῦμα στὶς Ἐκκλησίες.

Ἀποκάλ. Ἰωάνν. κα' 1.

Καὶ εἶδα καινούργιον οὐρανὸν καὶ καινούργια γῆ. Γιατὶ ὁ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ πέρασαν καὶ ἡ θάλασσα δὲν εἶναι πιά. Καὶ εἶδα τὴν ἁγία πόλιν Ἱερουσαλὴμ καινούργια, νὰ κατεβαίνει σὰ νύμφη στολισμένη, στὸν ἄνδρα της. Καὶ ἄκουσα μιὰ φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν νὰ λέει· νὰ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μαζί με τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θὰ κατασκηνώσει μαζί τους, κι' αὐτοὶ θὰ εἶναι λαὸς Του, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς θὰ εἶναι μαζί τους· καὶ θὰ ἔξαλείψει ὁ Θεός, κάθε δάκρυ ἀπὸ τὰ μάτια τους, καὶ ὁ θάνατος δὲ θὰ εἶναι πιά. Οὔτε πένθη, οὔτε κλαυγὴ, οὔτε πόνος δὲ θὰ εἶναι, γιατί τὰ πρῶτα πέρασαν. Καὶ εἶπε ἐκεῖνος ποὺ καθόταν στὸ θρόνο. Νά, καινούργια τὰ κάνω ὅλα. Καὶ μοῦ λέγει, γράψε πῶς οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι βέβαιοι καὶ ἀληθινοί. Καὶ μοῦ εἶπε· ἔγινε. Ἐγὼ εἶμαι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ Ἀρχὴ καὶ τὸ Τέλος. Ἐγὼ σ' ὅποιον διψάει θὰ τοῦ δώσω νὰ πιεῖ ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ νεροῦ τῆς ζωῆς δωρεάν. Ἐκεῖνος ποὺ νικᾷ θὰ τὰ κληρονομήσει αὐτά, καὶ θὰ εἶμαι σ' αὐτὸν Θεός, καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι σὲ μένα παιδί Μου.

κβ' 5.

Καὶ νύξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ
χρεῖαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ
φωτὸς ἡλίου, ὅτι Κύριος ὁ
Θεὸς φωτιεῖ αὐτούς, καὶ βα-
σιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰῶνων.

κβ' 5.

Ἡ νύχτα δὲ θὰ εἶναι ἐκεῖ,
καὶ οὔτε ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ
λυχνάρι ἢ ἀπὸ φῶς τοῦ ἡλίου,
γιατὶ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς τοὺς
φωτίζει καὶ θὰ βασιλεύουν
στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΠΡΟΛΟΓΟ - ΛΙΓΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ	σελ. 3
Α'. Μαθήματα περί θρησκείας	> 7
Β'. Τὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας	> 15
Γ'. Ὁργάνωση τοῦ Χριστιανισμοῦ	> 23
Δ'. Ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία ἀπὸ τὶς πρώτες πηγές	> 33
Ἡ καλύτερη διδασκαλία τοῦ κόσμου	> 43
Ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ	> 47
Λόγια τῶν Ἀποστόλων	> 54
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	> 72

024000028031

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ «ΑΣΤΗΡ» ΑΔ. & Ε. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΟΔΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 10 — ΑΘΗΝΑΙ

